

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ακαδημαϊκό έτος

2014 – 2015

<http://www.hist-arch.uoi.gr/>

Οι δηλώσεις των μαθημάτων γίνονται
MONO ηλεκτρονικά.
Οι φοιτητές ΔΕΝ έχουν δικαίωμα συμμετοχής στις
εξετάσεις μαθημάτων που ΔΕΝ έχουν δηλώσει.

<http://www.hist-arch.uoi.gr/>

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	5
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	6
- Ιστορικό ίδρυσης και ανάπτυξης του Τμήματος	6
- Εκπαίδευση	6
- Προπτυχιακές Σπουδές	7
- Σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (ECTS)	8
- Πρακτική άσκηση	8
- Εκπαιδευτικές εκδρομές	8
- Μεταπτυχιακές Σπουδές	9
- Εργαστήρια	9
- Μουσεία	9
- Βιβλιοθήκη	9
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ	11
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	12
- Υποχρεωτικά μαθήματα	13
- Κατ' επιλογήν μαθήματα	14
- Συντομογραφίες	14
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	15
- Υποχρεωτικά μαθήματα	16
- Κατ' επιλογήν μαθήματα	17
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ	18

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	19
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	20
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ	21
Α. Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας	22
Β. Τομέας Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων	34
Γ. Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης	45
Δ. Τομέας Λαογραφίας	53
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ	59
Α. Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας	60
Β. Τομέας Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων	70
Γ. Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης	82
Δ. Τομέας Λαογραφίας	90
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	96

Τ Ο Π Α Ν Ε Π Ι Σ Τ Η Μ Ι Ο

Το Πανεπιστήμιο είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου πλήρως αυτοδιοικούμενο και εκπληρώνει την αποστολή του στο πλαίσιο του Συντάγματος.

Αποβλέπει στην παροχή ανώτατης παιδείας, την ουσιαστική κατάρτιση των φοιτητών, καθώς και στην προαγωγή των επιστημών.

Στο επίκεντρο της διδασκαλίας βρίσκεται τόσο η καλλιέργεια της θεωρητικής σκέψης και η απόκτηση των απαραίτητων επιστημονικών εφοδίων, που αποτελούν τις βασικές συνιστώσες για το διεθνές κύρος των χορηγούμενων Τίτλων Σπουδών και την επαγγελματική σταδιοδρομία αποφοίτων, όσο και η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, η οποία θα εμφορείται από κοινωνική ευαισθησία και δημοκρατικό ήθος.

Η λειτουργία του Πανεπιστημίου βασίζεται στη δημιουργική συνεργασία όλων των φορέων της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Η δραστηριότητα του Πανεπιστημίου βασίζεται στις αρχές του ανθρωπισμού και του σεβασμού των δικαιωμάτων του πολίτη.

Οι αποφάσεις στα θεσμοθετημένα όργανα του Πανεπιστημίου επιβάλλεται να λαμβάνονται με κριτήρια διαφάνειας και αξιοκρατίας.

Η γνώση ως κοινωνικό αγαθό, προκύπτει από την έρευνα που σέβεται τον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον και διενεργείται σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

Η έρευνα, ως το σύνολο των εργασιών που δημιουργούν γνώση, αποτελεί δικαίωμα που ασκείται σε συνθήκες ακαδημαϊκής ελευθερίας η οποία εγγυάται την αδέσμευτη επιστημονική διερεύνηση και διδασκαλία.

Η κατοχύρωση της ακαδημαϊκής ελευθερίας στη διδασκαλία, την έρευνα, την έκφραση και τη διακίνηση των ιδεών, καθορίζει το σιόπό του Πανεπιστημιακού Ασύλου.

(Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Απόφαση αρ. 22444/Β1, ΦΕΚ 310/10.3.05)

Τ Μ Η Μ Α Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α Σ Κ Α Ι Α Ρ Χ Α Ι Ο Λ Ο Γ Ι Α Σ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΙΔΡΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ιδρύθηκε το 1964 ως παράρτημα της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Β.Δ.735/1964, ΦΕΚ Α' 240) και από το 1970 αποτέλεσε αυτοτελές Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα με δύο Σχολές: τη Φιλοσοφική και τη Φυσικομαθηματική (Ν.Δ. 746/1970, Α'267).

Από το 1984 η Φιλοσοφική Σχολή κατατμήθηκε σε τρία Τμήματα τα οποία χορηγούν αντίστοιχα πτυχία:

Α. Φιλολογίας

Β. Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Γ. Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Η Σχολή λειτουργεί από το 1982 σύμφωνα με το Νόμο 1268/82.

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας συγκροτείται από τέσσερις Τομείς:

Α. Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας

Β. Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων

Γ. Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης

Δ. Λαογραφίας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εκπαίδευση των φοιτητών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας έχει ως στόχο τη διδασκαλία της μεθοδολογίας για την επίλυση παλαιών και νέων επιστημονικών προβλημάτων, την καθοδήγηση στον εντοπισμό και την έρευνα των αρχαιολογικών πηγών, τον εξοπλισμό των φοιτητών με τις απαραίτητες γνώσεις πάνω στις βασικές κατευθύνσεις των Ιστορικών και Αρχαιολογικών Σπουδών, καθώς και της Λαογραφίας. Οι απόφοιτοι μπορούν να απασχοληθούν στη Δημόσια και την Ιδιωτική Μέση Εκπαίδευση, στην αρχαιολογική υπηρεσία, σε μουσεία και σε άλλους πολιτιστικούς φορείς, όπως επίσης και σε ερευνητικά κέντρα. Μπορούν επίσης να συνεχίσουν για μεταπτυχιακές σπουδές.

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Οι προπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας διαρκούν οχτώ εξάμηνα και οδηγούν στη λήψη **Πτυχίου Κατεύθυνσης:**

1. Ιστορικών Σπουδών 2. Αρχαιολογικών Σπουδών

Ο χρόνος εγγραφής των πρωτοετών ορίζεται κάθε φορά από το Υπουργείο Παιδείας. Εκτός από τον αριθμό των εισαγομένων με τις Γενικές Εξετάσεις, εγγράφονται (σε ποσοστό που προσδιορίζει ο νόμος) ύστερα από ειδικές εξετάσεις και όσοι ανήκουν στις παρακάτω κατηγορίες: Έλληνες του εξωτερικού, παιδιά Ελλήνων υπαλλήλων στο εξωτερικό, Κύπριοι, αλλοδαποί, ομογενείς υπότροφοι, άτομα με ειδικές ανάγκες. Το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει την 31^η Αυγούστου του επομένου έτους.

Το εκπαιδευτικό έργο διαρθρώνεται σε δύο εξάμηνα (χειμερινό και εαρινό). Κάθε εξάμηνο περιλαμβάνει τουλάχιστον 13 πλήρεις εβδομάδες για τη διδασκαλία και 2-3 εβδομάδες για τις εξετάσεις. Κάθε εβδομαδιαίο τρίωρο μάθημα αντιστοιχεί σε τρεις διδακτικές μονάδες. Για το ακαδημαϊκό έτος 2014-15 το χειμερινό εξάμηνο (διδακτική περίοδος) αρχίζει την **Τετάρτη 24 Σεπτεμβρίου** 2014 και λήγει στις **23 Δεκέμβρη** 2014. Το εαρινό εξάμηνο (διδακτική περίοδος) αρχίζει στις **9 Φεβρουαρίου** 2015 και λήγει στις **22 Μαΐου** 2015. Οι ημερομηνίες καθορίζονται από την Κοσμητεία της Φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου, έτσι ώστε να συμπληρώνεται ο απαραίτητος αριθμός των εβδομάδων διδασκαλίας.

Στο τέλος κάθε εξαμήνου διενεργούνται εξετάσεις, στις οποίες παίρνουν μέρος οι φοιτητές που δήλωσαν και παρακολούθησαν τα αντίστοιχα μαθήματα. Το Σεπτέμβριο κάθε χρόνου διενεργούνται επαναληπτικές εξετάσεις για τα μαθήματα και των δύο εξαμήνων.

Η βαθμολογία καθορίζεται από το διδάσκοντα, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να οργανώσει γραπτές ή, κατά την κρίση του, και προφορικές εξετάσεις. Στη βαθμολογία μπορεί να συνυπολογιστεί και η εκπόνηση φροντιστηριακής εργασίας (πάλι κατά την κρίση του διδάσκοντα). Το πρόγραμμα διδασκαλίας, καθώς και εκείνο των εξετάσεων, καταρτίζεται από επιτροπή η οποία πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και τις προτάσεις των φοιτητών για μια σωστή κατανομή των ωρών διδασκαλίας και των εξετάσεων (π.χ. να μη συγκεντρώνονται τα μαθήματα στις αρχές της εβδομάδος, να μη συμπίπτουν οι ώρες διδασκαλίας ενός διδάσκοντος με τις ώρες άλλου, να μη συμπίπτουν τα μαθήματα κατά τις εξετάσεις, αλλά να υπάρχουν τα απαιτούμενα χρονικά διαστήματα κ.λπ.).

Στο προπτυχιακό πρόγραμμα συνυπάρχουν μαθήματα κορμού και μαθήματα ύλης (υποχρεωτικά και κατ' επιλογήν υποχρεωτικά), τα μαθήματα των ξένων γλωσσών (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά) και τα μαθήματα που προσφέρονται από τα μέλη ΔΕΠ άλλων τμημάτων.

Η εκπαίδευση συμπληρώνεται με σεμινάρια-συνέδρια, διαλέξεις Ελλήνων και ξένων επιστημόνων, εργασίες και ειδικά μαθήματα (σχέδιο-φωτογραφία). Παράλληλα οι φοιτητές συμμετέχουν σε ανασκαφές, επιτόπιες έρευνες, επισκέψεις σε μουσεία, σε ασκήσεις και μελέτες αρχαιικών συλλογών κ.λπ.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ (ECTS)

Το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων βασίζεται στο φόρτο εργασίας, τον οποίο απαιτείται να καταβάλει κάθε φοιτητής, για να επιτύχει τους αντικειμενικούς στόχους ενός προγράμματος σπουδών. Το σύνολο των πιστωτικών μονάδων που πρέπει να έχει συγκεντρώσει ένας φοιτητής για την απόκτηση πτυχίου είναι 240.

Στα μαθήματα που προέρχονται από τα Τμήματα Ιστορίας και Αρχαιολογίας και Φιλολογίας αντιστοιχούν στο καθένα 5 πιστωτικές μονάδες. Στα μαθήματα «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία», «Ιστορία της Φιλοσοφίας» και «Παιδαγωγικά» αναλογούν 4 πιστωτικές μονάδες και στις ξένες γλώσσες από 0,5 πιστωτικές μονάδες αντίστοιχα .

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ (Π. Α.)

Η Π.Α. πραγματοποιείται επί ένα δίμηνο σε επιλεγμένους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, (ιστορικά αρχεία, ερευνητικά κέντρα, μουσεία, πινακοθήκες, εφορίες αρχαιοτήτων κ.λπ.), με σκοπό α) την εμπέδωση που απέκτησαν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες στα μαθήματα μέσα από την πρακτική εφαρμογή τους, β) την άμεση γνώση των συνθηκών εργασίας σε πραγματικούς εργασιακούς χώρους στους οποίους μπορούν να εργαστούν οι απόφοιτοι του Τμήματος, γ) την ανάπτυξη δεξιοτήτων και εξειδικεύσεων που σχετίζονται με τις γνώσεις και τα εφόδια που έχουν λάβει οι φοιτητές του Τμήματος από το Πρόγραμμα Σπουδών κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και δ) τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τους αποφοίτους του Τμήματος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Στο πλαίσιο των μαθημάτων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές εκδρομές, στις οποίες η συμμετοχή των φοιτητών δεν είναι υποχρεωτική, εφ' όσον απαιτείται να πληρώσουν γι' αυτές.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας εντάσσονται δύο Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών που οδηγούν στην απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης (Master) και την απονομή διδακτορικού διπλώματος.

1. Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Μεσαιωνικών Σπουδών
2. Διατομεακό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία: Ιστορία - Λαϊκός Πολιτισμός»

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

Εργαστήριο Βυζαντινής Ιστορίας (Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας)

Εργαστήριο Αρχαιολογίας (Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας και Τέχνης)

Εργαστήριο Λαογραφίας (Τομέας Λαογραφίας)

Εργαστήριο Προβιομηχανικής Τεχνολογίας (Τομέας Λαογραφίας) Τηλ.: 2651095113

Εργαστήριο Προφορικής Ιστορίας και Ιστοριών Ζωής (Τομέας Νεότερης Ιστορίας και Τομέας Λαογραφίας)

Εργαστήριο Πληροφορικής (για τα μέλη ΔΕΠ και τους φοιτητές) Τηλ.: 2651095158

ΜΟΥΣΕΙΑ

Μουσείο Εικμαγείων και Αντιγράφων έργων της Αρχαίας Τέχνης.

Λαογραφικό Μουσείο και Αρχείο (web: <http://folklore-museum.uoi.gr>)

Μουσείο Τυπογραφίας.

Στεγάζονται στην Πανεπιστημιούπολη, στο κτήριο της Φιλοσοφικής Σχολής.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας διαθέτει πλούσια βιβλιοθήκη με μονογραφίες και συλλογικούς τόμους από την ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία καθώς και περιοδικά σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Τα παραπάνω, μαζί με τις σειρές παλαιούτυπων και σπανίων εκδόσεων, που προέρχονται από δωρεές (Μητροπολίτη Κορυτσάς Ευλογίου Κουρίλα, Σοφίας Αντωνιάδου, Δημοκρατίας Ηλιάδου, Ευρυδικής Κοντολέοντος, Δημήτρη Λουλέ, Κωνσταντίνου Μέρτζιου, Δημητρίου Πετροπούλου, Χρήστου Πράτσικα, Ιωάννη Τσανάκια, Σεραφείμ Χαριτωνίδη κ.ά.) και αγορές, στεγάζονται στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου όπου ολόκληρη η πανεπιστημιακή κοινότητα έχει ελεύθερη πρόσβαση (εκτός από τις ειδικές συλλογές, βλ. Εσωτερικό κανονισμό).

Στους οικείους Τομείς του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας στεγάζονται επίσης

τα εξής αρχεία:

- α. Αρχείο ανασκαφών Ηπείρου «Σωτήρη Δάικαρη» (Τομέας Αρχαιολογίας).
- β. Αρχεία Εφετείου και Υποθηκοφυλακείου Ιωαννίνων. Συμβολαιογραφικά έγγραφα, εκκλησιαστικά και μοναστηριακά αρχεία, αρχείο δημοτικού νοσοκομείου «ΕΛΠΙΣ» Αθηνών, οικογενειακά αρχεία καθώς και πλούσιο φωτογραφικό και άλλο έντυπο υλικό, όπως ημερολόγια, εφημερίδες ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες (Τομέας Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων).
- γ. Λαογραφικό αρχείο με πρωτογενές, αδημοσίευτο χειρόγραφο υλικό από ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο και την Κύπρο (Τομέας Λαογραφίας).
- δ. Αρχείο Εθνοτοπικών και Πολιτιστικών Συλλόγων (Τομέας Λαογραφίας).
- ε. Μουσικολογικό αρχείο (Τομέας Λαογραφίας)

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

1. Πρόεδρος

2. **Γενική Συνέλευση.** Αποτελείται από τα μέλη ΔΕΠ και από έναν εκπρόσωπο των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών.

3. **Διοικητικό Συμβούλιο.** Αποτελείται από τον πρόεδρο του Τμήματος, τους διευθυντές των Τομέων, δύο προπτυχιακούς και έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών. Επίσης, συμμετέχει ένας εκπρόσωπος του Ε.Ε.Δ.Ι.Π./Ε.Τ.Ε.Π., όταν συζητούνται θέματα υπηρεσιακής κατάστασης του κλάδου τους.

4. Γραμματεία Τμήματος

Δέχεται τους φοιτητές για κάθε γραμματειακή υποστήριξη και παροχή πληροφοριών σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους και διευκρινίζει τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος.

Στεγάζεται στο μεταβατικό κτήριο της Διοίκησης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και λειτουργεί καθημερινά. Δέχεται τους φοιτητές καθημερινά από τις 10π.μ. έως τη 1μ.μ. (τηλ. 2651007231, 2651007232, 265107180, email: gramisar@cc.uoi.gr).

Πρυτανεία

Πρύτανης: Γεώργιος Καψάλης

Αντιπρυτάνεις: Τριαντάφυλλος Αλμπάνης, Θωμάς Μπάκας, Ανδρέας Φωτόπουλος

Κοσμητεία

Κοσμήτορας: Κατερίνη Λιάμπη

Προεδρία Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Πρόεδρος: Χρήστος Σταυράκος

Αναπλ. πρόεδρος: -

Προϊσταμένη Γραμματείας: Κατερίνα Παπαδήμα

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

1. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (Υπ.) (108 διδακτικές μονάδες)

α) Ιστορία – Λαογραφία (63 δ. μ)

Αρχαία Ελληνική Ιστορία	9
Ρωμαϊκή Ιστορία	6
Βυζαντινή Ιστορία	9
Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία	12
Βαλκανική Ιστορία	6
Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια Ιστορία	9
Λαογραφία	9
Επιγραφική	3
Σύνολο δ. μ	<hr/> 63

β) Αρχαιολογία (18 δ. μ)

Προϊστορική Αρχαιολογία	3
Κλασική Αρχαιολογία	3
Βυζαντινή Αρχαιολογία	3
Ιστορία της Τέχνης	3
Και από τα παραπάνω γνωστικά αντικείμενα κατά την προτίμηση του φοιτητή	6
Σύνολο δ. μ	<hr/> 18

γ) Μαθήματα άλλων Τμημάτων (27 δ. μ)

Αρχαία Ελληνικά	9
Μεσαιωνική Ελληνική Φιλολογία	3
Νέα Ελληνική Φιλολογία	6
Φιλοσοφία	3
Λατινικά	3
Παιδαγωγικά	3
Σύνολο δ. μ	<hr/> 27

2. ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (Επ. Υπ.) (36 δ. μ.)*

<i>A' ομάδα:</i> Μαθήματα των Τομέων Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας, 15 Νεότερης Ιστορίας και Λαογραφίας (Ιστορία, Επιγραφική, Λαογραφία)	
<i>B' ομάδα:</i> Κλασική Φιλολογία (Αρχαία Ελληνικά, Λατινικά), Νεοελληνική και Μεσαιωνική Φιλολογία, Γλωσσολογία	9
<i>Γ' ομάδα:</i> 1. Αρχαιολογία & Ιστορία της Τέχνης	12
Σύνολο δ. μ.	<hr/> 36
Ξένη Γλώσσα: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά	12
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ δ. μ.	<hr/> 156

* Με απόφαση της υπ' αριθμόν 327/12-5-2010 Γ.Σ. του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας συνιστάται προσωρινά στους φοιτητές να μην επιλέγουν μαθήματα από το Φ.Π.Ψ., προς αποφυγήν προβλημάτων σχετικά με το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων και μέχρι να λυθούν ζητήματα σχετικά με το πιστοποιητικό παιδαγωγικής επάρκειας.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Επ. Υπ.	=	Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό
ΙΑ	=	Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Ιστ	=	Ιστορική Κατεύθυνση
Πτ	=	Επί πτυχίω
ΠΤΔΕ	=	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Σ	=	Σεμινάριο
Υπ.	=	Υποχρεωτικό
Φ	=	Τμήμα Φιλολογίας
ΦΠΨ	=	Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
δ. μ.	=	διδακτικές μονάδες

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

1. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (Υπ.) (108 διδακτικές μονάδες)

α) Αρχαιολογία (63 δ. μ.)

Προϊστορική Αρχαιολογία	15
Κλασική Αρχαιολογία (ή Ρωμαϊκή)	18
Βυζαντινή Αρχαιολογία (ή Μεταβυζαντινή)	18
Ιστορία της Τέχνης	12
Σύνολο δ. μ	<hr/> 63

β) Ιστορία – Λαογραφία (24 δ. μ)

Αρχαία Ελληνική Ιστορία	3
Ρωμαϊκή Ιστορία	3
Βυζαντινή Ιστορία	3
Νεότερη Ελληνική Ιστορία	3
Ευρωπαϊκή Ιστορία	3
Βαλκανική Ιστορία	3
Λαογραφία	3
Επιγραφική	3
Σύνολο δ. μ	<hr/> 24

γ) Μαθήματα άλλων Τμημάτων (24 δ. μ)

Αρχαία Ελληνικά	9
Μεσαιωνική Ελληνική Φιλολογία ή Νέα Ελληνική Φιλολογία	6
Φιλοσοφία	3
Λατινικά	3
Παιδαγωγικά	3
Σύνολο δ. μ	<hr/> 24

3. ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (Επ. Υπ.) (33 δ. μ.)*

<i>A' ομάδα:</i> μαθήματα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης	12
<i>B' ομάδα:</i> μαθήματα Κλασικής Φιλολογίας (Αρχαία ή Λατινικά), Μεσαιωνική Φιλολογία	6
<i>Γ' ομάδα:</i> Μαθήματα των Τομέων Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας, Νεότερης Ιστορίας και Λαογραφίας (Ιστορία, Επιγραφική, Λαογραφία)	15
Σύνολο δ. μ	<hr/> 33
Ξένη Γλώσσα: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά	12
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ δ. μ.	<hr/> 156

* Με απόφαση της υπ' αριθμόν 327/12-5-2010 Γ.Σ. του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας συνιστάται προσωρινά στους φοιτητές να μην επιλέγουν μαθήματα από το Φ.Π.Ψ., προς αποφυγήν προβλημάτων σχετικά με το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων και μέχρι να λυθούν ζητήματα σχετικά με το πιστοποιητικό παιδαγωγικής επάρκειας.

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Α Κ Ο Ρ Μ Ο Υ

A' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Εισαγωγή στην Αρχαία Ελληνική Ιστορία
2. Εισαγωγή στις Βυζαντινές Σπουδές
3. Εισαγωγή στην Προϊστορική Αρχαιολογία
4. Εισαγωγή στην Κλασική Αρχαιολογία
5. Εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Ιστορία
6. Εισαγωγή στη Λαογραφία
7. Αρχαία Ελληνικά
8. Ξένη Γλώσσα

B' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Εισαγωγή στη Νεότερη Ελληνική Ιστορία
2. Εισαγωγή στη Ρωμαϊκή Ιστορία
3. Εισαγωγή στις Βαλκανικές Σπουδές
4. Εισαγωγή στην Ιστορία της Νεότερης Τέχνης
5. Εισαγωγή στη Βυζαντινή Αρχαιολογία
6. Εισαγωγή στη Νέα Ελληνική Λογοτεχνία
7. Λατινικά
8. Ξένη γλώσσα

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Α Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Κ Η Σ
Κ Α Τ Ε Υ Θ Υ Ν Σ Η Σ

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Νεότερη Ελληνική Ιστορία
2. Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια Ιστορία
3. Βαλκανική Ιστορία
4. Ρωμαϊκή Ιστορία
5. Λαογραφία
6. Αρχαία Ελληνικά (Ιστοριογραφία)
7. Νεοελληνική Λογοτεχνία
8. Ξένη Γλώσσα

Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Αρχαία Ελληνική Ιστορία
2. Βυζαντινή Ιστορία
3. Αρχαία Ελληνικά
(Όμηρος, Τραγωδία)
4. Εισαγωγή στη Βυζαντινή
Λογοτεχνία
5. Επιγραφική
6. Ξένη Γλώσσα

Ε' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Βυζαντινή Ιστορία
2. Εισαγωγή στη Φιλοσοφία
ή Ιστορία της Φιλοσοφίας
3. Προϊστορική ή Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Επιλογή από ομάδα Α'
5. Επιλογή από ομάδα Α'
6. Επιλογή από ομάδα Α'

ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Αρχαία Ελληνική Ιστορία
2. Νεότερη Ελληνική Ιστορία
3. Κλασική Αρχαιολογία
4. Επιλογή από ομάδα Α'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'
6. Επιλογή από ομάδα Γ'

Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Νεότερη Ελληνική Ιστορία
2. Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια Ιστορία
3. Επιλογή από ομάδα Β'
4. Επιλογή από ομάδα Β'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'

Η' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Παιδαγωγικά
2. Λαογραφία
3. Επιλογή από ομάδα Α'
4. Επιλογή από ομάδα Β'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'

**ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Αρχαία Ελληνικά (Ιστοριογραφία)
5. Νέα Ελληνική Λογοτεχνία
ή Μεσαιωνική Λογοτεχνία
6. Ιστορία της Τέχνης
7. Ξένη γλώσσα

Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Αρχαία Ελληνικά
(Όμηρος, Τραγωδία)
5. Ιστορία Νεότερης Τέχνης
6. Επιγραφική
7. Ξένη Γλώσσα

Ε' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Ιστορία της Τέχνης
5. Εισαγωγή στην Φιλοσοφία
ή Ιστορία της Φιλοσοφίας
6. Επιλογή από ομάδα Γ'

ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Παιδαγωγικά
5. Επιλογή από ομάδα Α'
6. Επιλογή από ομάδα Γ'

Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Κλασική Αρχαιολογία
2. Επιλογή από ομάδα Α'
3. Επιλογή από ομάδα Β'
4. Επιλογή από ομάδα Γ'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'

Η' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Βυζαντινή Αρχαιολογία
2. Επιλογή από ομάδα Α'
3. Επιλογή από ομάδα Α'
4. Επιλογή από ομάδα Β'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ¹

---

¹ Σχετικά με πιθανές αλλαγές ο Οδηγός Σπουδών θα ανανεώνεται με ευθύνη των συντακτών. Παρακαλούνται οι φοιτητές να ενημερώνονται συχνά από την ιστοσελίδα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, όπου είναι αναρτημένος ο Οδηγός Σπουδών.

**Α. ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2014-15**

ΚΩΔ.	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΙΑΕ	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
103	Εισαγωγή στην Αρχαία Ελληνική Ιστορία (Εκπαιδευτική Εκδρομή)	Κ. ΛΙΑΜΠΗ	Α' (Υπ.)
142	Η ελληνική βασιλεία (από τα ομηρικά έπη έως και την ελληνιστική περίοδο) (Εκπαιδευτική Εκδρομή)	Κ. ΛΙΑΜΠΗ	Ε', Ζ', Πτ., (Επ. Υπ.) & Φιλολογίας
152	Οι Περσικοί Πόλεμοι	Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ	Ε', Ζ', Πτ., (Επ. Υπ.) & Φιλολογίας
156	Η Πτολεμαϊκή Αίγυπτος	Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ	Ε', Ζ', Πτ., (Επ. Υπ.)
ΕΠΙ	ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ		
154	Επιγραφές Ηλείου	Β. ΚΟΝΤΟΡΙΝΗ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
156	Επιτύμβιες Επιγραφές	Β. ΚΟΝΤΟΡΙΝΗ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
ΙΡΩ	ΡΩΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
172ζ	Οι πολιτικές δομές του Ρωμαϊκού κράτους	Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ	Γ' (Υπ.)
202	Γάιος Ιούλιος Καίσαρ (102/100-44 π.Χ.)	Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
ΙΒΥ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
311	Ύστερη Βυζαντινή Περίοδος: Αυτοκρατορία Νίκαιας - Φραγκοκρατία	Μ. ΚΟΡΔΩΣΗΣ Κ.Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	Ε' (Υπ.), (Ιστ.)
263	Βυζάντιο και σχέσεις με Κεντρική Ασία και Κίνα	Μ. ΚΟΡΔΩΣΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
247	Βυζαντινοί λόγιοι και παιδεία	Κ.Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
249	Το Βυζάντιο και οι Ούγγροι μέσα από τις πηγές	Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
201	Εισαγωγή στις Βυζαντινές Σπουδές (Εκπαιδευτική Εκδρομή)	ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ	Α' (Υπ.)
238	Κωνσταντινούπολη: πόλη και κοινωνία (Εκπαιδευτική Εκδρομή)	ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
292	Εισαγωγή στις Ελληνοαραβικές σπουδές	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Επ. Υπ.)
296	Η ελληνική διανόηση στον αραβικό πολιτισμό	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Επ. Υπ.)
105	Ο Μέγας Αλέξανδρος στην πρώιμη αραβική γραμματεία	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
204	Η μέση βυζαντινή περίοδος Α' (610-843)	Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ	Ε', Ζ', Πτ. (Επ. Υπ.), & Φιλολογίας
103	Οι σταυροφορίες του 12 ^{ου} αιώνα	Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)

ΙΒΑ	ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
313	Βαλκανική Ιστοριογραφία (19 ^{ος} αι.)	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛ ΟΥ	Γ' (Υπ.)
340	Το μεσαιωνικό παρελθόν στα Βαλκανικά κράτη (19 ^{ος} -20 ^{ος} αιώνες): Ιστοριογραφία – Τέχνη – Θέατρο - Σινεμά	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛ ΟΥ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
322	Χριστιανο-ισλαμικές ορθοδοξίες και συγκρητισμός στα Βαλκάνια (13 ^{ος} -16 ^{ος} αιώνες)	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛ ΟΥ	Ε', Ζ' (Σ), (Επ. Υπ.)
ΙΕΠ	ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
401	Εισαγωγή στην ιστορία της Μεσαιωνικής Δύσης (4 ^{ος} – 15 ^{ος} αι.)	Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	Α' (Υπ.)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΙΑΕ 103 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

(Κ. ΛΙΑΜΠΗ)

Στο μάθημα εξετάζεται η πολιτική ιστορία της Ελλάδος από την κάθοδο των Πρωτοελλήνων μέχρι και το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου. Βασικούς άξονες θα αποτελέσουν, η επισκόπηση των χρονικών, αλλά και των θεματικών ενοτήτων (βαθμιαία διαμόρφωση και εξέλιξη των πολιτευμάτων, θεσμοί, κοινωνική και οικονομική διάρθρωση των πόλεων – κρατών). Παράλληλα θα παρουσιασθούν οι αρχαίες πηγές (φιλολογικές, επιγραφικές, νομισματικές) και θα συζητηθούν οι μέθοδοι προσέγγισης και αξιολόγησής τους. Στα πλαίσια του μαθήματος θα πραγματοποιηθεί εκπαιδευτική εκδρομή στη Δωδώνη.

ΙΑΕ 142 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ (ΑΠΟ ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ)

(Κ. ΛΙΑΜΠΗ)

Αντικείμενο του μαθήματος θα αποτελέσει η βασιλεία, η νόμιμη ισόβια αρχή ενός ανδρός (ή και περισσοτέρων). Οι προβληματισμοί θα επικεντρωθούν κατ' αρχήν στο κείμενο του Αριστοτέλη, σύμφωνα με τον οποίο η βασιλεία αντιδιαστέλλεται προς την δημοκρατία, την αριστοκρατία και την τυραννίδα, ενώ παράλληλα θα συζητηθούν τα είδη της βασιλείας, τα οποία παραθέτει και αναλύει. Θα παρακολουθήσουμε επίσης την εξέλιξη της βασιλείας από την λεγόμενη ηρωική στην βασιλεία της Αθήνας και άλλων πόλεων/περιοχών, της Σπάρτης, της Ηπείρου, της Μακεδονίας σε σύγκριση με την βασιλεία των μη ελληνικών λαών της Ανατολής. Τέλος θα συζητηθεί η μεταστοιχείωση της ελληνικής βασιλείας στην ελληνιστική μοναρχία, η οποία διαμορφώθηκε μετά τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου, με τις αρχές, το εθιμοτυπικό και την ιδεολογία των ανατολικών λαών.

ΙΑΕ 152 ΟΙ ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

(Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ)

Είδος μαθήματος

Μάθημα σε μορφή παραδόσεων. Ενθαρρύνεται η επόνηση προαιρετικής ενισχυτικής εργασίας, η οποία αποτελεί το 20% της τελικής βαθμολογίας.

Περίληπτική παρουσίαση

Οι Περσικοί πόλεμοι (490-479 π.Χ.) αποτελούν το μεταίχμιο από την αρχαϊκή στην κλασική εποχή. Στο μάθημα εξετάζονται: α) οι συγκυρίες που οδήγησαν στην ελληνο-περσική αντιπαράθεση και η σχέση των Ελλήνων με την περσική αυτοκρατορία (η επέκταση της περσικής αυτοκρατορίας και η Ιωνική επανάσταση), β) οι μεγάλες στρατιωτικές και

ναυτικές μάχες από τον Μαραθώνα έως τη Μυκάλη, καθώς και γ) η σημασία της έκβασης των πολέμων για τις ενδο-ελληνικές σχέσεις και για τον τρόπο με τον οποίο οι Έλληνες επαναπροσδιόρισαν τη θέση τους και την ταυτότητά τους στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου.

Στόχοι

Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με την πρώιμη κλασική περίοδο και τη συγκρότηση του συστήματος αξιών των ελληνικών κοινωνιών της περιόδου. Μέσα από τις πολιτικές και στρατιωτικές εξελίξεις αναλύονται βασικές έννοιες (π.χ. ελευθερία) και θεσμοί (π.χ. πανελλήνια συμμαχία), έτσι όπως αυτές παρουσιάζονται στις πρωτογενείς πηγές (κείμενα και αρχαιολογικά κατάλοιπα). Επίσης προσεγγίζεται η οπτική γωνία της Περσικής Αυτοκρατορίας, καθώς και οι αντιλήψεις και νοηματοδοτήσεις των Ελλήνων για τους «βαρβάρους».

Έμφαση δίνεται στην προσέγγιση όχι μόνο των ιστορικών, αλλά και των ιστοριογραφικών προβλημάτων που σχετίζονται με τα παραπάνω θέματα, καθώς και στην πρόσληψή τους από τους μεταγενέστερους.

Διάγραμμα μαθημάτων

I. Εισαγωγικά: Έλληνες και Πέρσες στην Αρχαιότητα. Η θέση των Περσικών Πολέμων στη νεότερη και σύγχρονη ιστοριογραφία και τη στρατιωτική ιστορία.

II. Τα «Μηδικά» και οι ιστορικές πηγές

III. Η παρουσία των Ελλήνων στη Μ. Ασία

IV. Η κατάσταση στην κυρίως Ελλάδα στο τέλος 6ου/αρχές 5ου αι.

V. Η Αχαιμενιδική αυτοκρατορία: Χώρος, πρόσωπα, θεσμοί

VI. Η Ιωνική επανάσταση (499-492)

VII. Ο Πρώτος Μηδικός Πόλεμος (490)

VIII. Ο «Μεσοπόλεμος» των προετοιμασιών (490-480)

IX. Ο Δεύτερος Μηδικός Πόλεμος (480-479)

X. Τα αποτελέσματα της αντιπαράθεσης στην πολιτική, κοινωνία, οικονομία, πολιτισμό

XI. Η ανάμνηση των πολέμων στις επόμενες γενιές και οι ιστοριογραφικές αντιπαραθέσεις για τους Περσικούς Πολέμους στην Αρχαιότητα και αργότερα. Ο Μαραθώνας, οι Θερμοπύλες, η Σαλαμίνα και οι Πλαταιές ως «τόποι μνήμης» για την ελληνική ιστορία.

ΙΑΕ 156 Η ΠΤΟΛΕΜΑΪΚΗ ΑΙΓΥΠΤΟΣ

(Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ)

Είδος μαθήματος

Μάθημα σε μορφή παραδόσεων. Ενθαρρύνεται η επόνηση προαιρετικής ενισχυτικής εργασίας, η οποία αποτελεί το 20% της τελικής βαθμολογίας.

Περιληπτική παρουσίαση

Αντικείμενο του μαθήματος αποτελεί η ιστορία του βασιλείου των Πτολεμαίων από την ίδρυσή του (τέλος του 4ου αι. π.Χ.) ως την υποταγή του στους Ρωμαίους (30 π.Χ.). Παρουσιάζονται οι βασικοί σταθμοί της πολιτικής και στρατιωτικής ιστορίας, οι πολιτειακές και κοινωνικές δομές, η βασιλική ιδεολογία και οι σχέσεις μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών και «εθνικών» ομάδων. Μέσα από την ανάλυση αντιπροσωπευτικών γραμματειακών πηγών και παπύρων αναλύεται η συμβολή της Πτολεμαϊκής Αιγύπτου στον ελληνιστικό κόσμο.

Στόχοι

Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με έναν χώρο στον οποίο η παρουσία των Ελλήνων υπήρξε σημαντική. Η ιστορία της Πτολεμαϊκής Αιγύπτου εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της ιστορίας της Ανατολικής Μεσογείου στην Αρχαιότητα και προσφέρεται για την εξέταση της σχέσης των Μακεδόνων και των άλλων Ελλήνων με έναν λαό, με τον οποίο υπήρξε γόνιμη αλληλεπίδραση. Ζητούμενο του μαθήματος είναι οι φοιτητές να γνωρίσουν μεθόδους προσέγγισης κειμένων και υλικών καταλοίπων, έτσι ώστε να αξιολογηθούν ιστορικά όψεις της παραπάνω σχέσης στην πολιτική, την κοινωνία, την οικονομία και τον πολιτισμό.

Διάγραμμα μαθημάτων

1. Επισκόπηση της Ελληνιστικής περιόδου: Βασιικά πρόσωπα και θεσμοί.
2. Πηγές και είδη πηγών. Γραμματειακά κείμενα, Πάπυροι, επιγραφές, νομίσματα, αρχαιολογικά κατάλοιπα.
3. Αίγυπτος: Χώρος και ιστορία ως τη μακεδονική κατάκτηση.
4. Ιστορική επισκόπηση I: Από τον Αλέξανδρο στον Πτολεμαίο Α' Σωτήρα: Η συγκρότηση του βασιλείου και η ίδρυση μια νέας δυναστείας.
5. Ιστορική επισκόπηση II: (306-221 π.Χ.): Η ακμή του βασιλείου.
6. Ιστορική επισκόπηση III: (221-51 π.Χ.): Αποδυνάμωση και κρίση. Η Αίγυπτος προτεκτοράτο των Ρωμαίων.
7. Ιστορική επισκόπηση IV: (51-31 π.Χ.): Ανάκαμψη και τελική υποταγή στη Ρώμη.
8. Βασιικές δομές του Πτολεμαϊκού Βασιλείου: Εξωτερική και εσωτερική πολιτική. Η πολιτική γεωγραφία του Βασιλείου των Πτολεμαίων.
9. Βασιλική ιδεολογία και θρησκευτική χειραγώγηση.
10. Συμβίωση και αποκλεισμός μεταξύ των εθνοτικών ομάδων: Η σχέση μεταξύ γηγενών Αιγυπτίων και νεοφερμένων Μακεδόνων και άλλων Ελλήνων. Σχέση μεταξύ αγροτών και κατοίκων των πόλεων (κυρίως της Αλεξάνδρειας).
11. Ανάπτυξη των γραμμάτων και των επιστημών και η συμβολή της Πτολεμαϊκής Αιγύπτου στον ελληνιστικό πολιτισμό.

ΕΠΙ 154 ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

(B. KONTOPINH)

Το μάθημα αναφέρεται στην μελέτη του δημόσιου και ιδιωτικού βίου της αρχαίας Ηπείρου, για τον οποίο, ως γνωστό, η τεκμηρίωση των επιγραφών είναι πρώτιστης σημασίας. Περιλαμβάνει τρία μέρη: α) Επισκόπηση της Ιστορίας της Ηπείρου έως την κατάκτηση από τους Ρωμαίους με ιδιαίτερη έμφαση στην εξέλιξη των πολιτικών, στρατιωτικών και κοινωνικών θεσμών των ηπειρωτικών φύλων. β) Μελέτη επιγραφών διαφόρων ειδών σχετικών με τον δημόσιο και ιδιωτικό βίο, κυρίως των ηπειρωτικών φύλων αλλά και των αποικιών, κατά την εποχή της βασιλείας έως (και) την αυτοκρατορική περίοδο, οι οποίες αποτελούν την αφετηρία σχολιασμού ποικίλων ιστορικών (γεγονότων και θεσμών), θρησκευτικών (είδη λατρειών), κοινωνικών (ιδιάζουσα θέση της γυναίκας στην Ήπειρο, απελευθερώσεις δούλων κλπ.) καθώς επίσης ιδιαίτερος ενδιαφερόντων γλωσσολογικών και ανθρωπωνυμικών θεμάτων. γ) Κριτική διδασκαλία της βιβλιογραφίας των ηπειρωτικών επιγραφών που αποτελεί το θέμα του ωριαίου **Φροντιστηρίου**.

Γίνονται τακτικές πρακτικές ασκήσεις μελέτης εκτύπων εντός μαθήματος και πολύωρες πρακτικές ασκήσεις στο αρχαιολογικό μουσείο Ιωαννίνων.

Στόχοι του μαθήματος είναι α) να φανεί η ουσιαστική συμβολή των επιγραφών στην μελέτη γενικά του δημόσιου και ιδιωτικού βίου στην αρχαία Ήπειρο και, β) να γνωρίσουν οι φοιτητές του πανεπιστημίου της Ηπείρου τις επιγραφές της περιοχής, αφού ελάχιστες από αυτές περιλαμβάνονται στις διάφορες συλλογές επιγραφών (εκτός ίσως κάποιων απελευθερωτικών πράξεων) και ελάχιστα διδάσκονται αλλού.

ΕΠΙ 156 ΕΠΙΤΥΜΒΙΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ

(B. KONTOPINH)

Το μάθημα αναφέρεται στην μελέτη επιτύμβιων επιγραφών διαφόρων περιοχών από τους αρχαίους χρόνους έως και την αυτοκρατορική περίοδο με ιδιαίτερη έμφαση στην εξέλιξη: α) των επιτύμβιων κειμένων, β) του φορέα (support) των. γ) των γλωσσικών στοιχείων και ιδιαίτερα την ανθρωπωνυμία,

Συνεξετάζονται συνευρήματα των αρχαιολογικών ανασκαφών. Γίνονται παρατηρήσεις γλωσσολογικού περιεχομένου. Γίνονται τακτικές πρακτικές ασκήσεις μελέτης εκτύπων εντός μαθήματος και πολύωρες πρακτικές ασκήσεις στο αρχαιολογικό μουσείο Ιωαννίνων.

Στόχοι του μαθήματος είναι: α) να φανεί η συμβολή στην κατανόηση της αρχαιότητας αυτών των συνήθως σύντομων κειμένων ως φορέων βασικών εννοιών: θάνατος, ζωή, θρησκεία, πατρίδα, κοινωνία, οικογένεια, κλπ.), β) να τονιστεί η συμβολή τους στην γνώση της γλωσσικής εξέλιξης ενός τόπου και, γ) να κατανοήσουν οι φοιτητές την συμβολή, άρα και την ανάγκη μελέτης, ακόμα και των θεωρούμενων «λιγότερο σημαντικών» κειμένων.

ΠΡΩ 172ζ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ)

Το περιεχόμενο του imperium. Οι εκφάνσεις του. Η ιεράρχηση των αρχοντικών αξιωμάτων. Ο ρόλος της συγκλήτου και του λαού στη λειτουργία του πολιτεύματος της Respublica (509-27 π.Χ.). Η μετάλλαξη του πλέγματος εξουσίας κατά την περίοδο της Ηγεμονίας (27 π.Χ. – 235 μ.Χ.).

Σκοπός του μαθήματος: η εξοικείωση των δευτεροετών φοιτητών με κομβικές έννοιες όπως αυτή του imperium που κατέχει ο ανώτερος άρχοντας στη Ρώμη, της τιμοκρατίας, της μείξης των τριών συνιστωσών του πολιτεύματος της Respublica (άρχοντες – σύγκλητος – λαϊκές συνελεύσεις), και της διαδικασίας μετάπτωσης του πολιτεύματος αυτού στον αυτοκρατορικό συγκεντρωτισμό.

Μαθησιακό αποτέλεσμα: η κατανόηση από τους φοιτητές της ρωμαϊκής λογικής για τη δόμηση του συστήματος εξουσίας, και τις προεκτάσεις της μέχρι τις ημέρες μας.

ΠΡΩ 202 ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ (102/100-44 Π.Χ.)

(Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ)

Η πολιτική και στρατιωτική σταδιοδρομία του Ιουλίου Καίσαρα. Από την ηγεσία των populares στην ισόβια δικτατορία. Οι θεσμικές επιλογές και μεταρρυθμίσεις του.

Σκοπός του μαθήματος: πέραν της, αυτονόητης, εκμάθησης των στοιχείων που συνθέτουν μια ιστορική προσωπικότητα του βεληνεκού του Ιουλίου Καίσαρα, σκοπός είναι η κατανόηση από τους φοιτητές της χρησιμότητας που έχει μια ιστορική βιογραφία και η εξήγηση της μεθοδολογίας της προσωπογραφίας.

Μαθησιακό αποτέλεσμα: μέσω της εκπόνησης γραπτής εργασίας με διάγραμμα (πλάνο έκθεσης του επιλεγέντος θέματος, με ενότητες, υποενότητες, παραγράφους, κ.λπ.), από το αποτέλεσμα της οποίας θα κριθεί η βαθμολόγηση του φοιτητή στο μάθημα, επιδιώκεται η απόκτηση δεξιότητας στον χειρισμό πηγών, ξένης επίσης βιβλιογραφίας, ανασύνθεσης των ήδη εκπεφρασμένων επιστημονικών απόψεων, και βελτίωση της δυνατότητας συγγραφής κειμένου με ιστορικό θέμα, όπως επίσης και της ορθολογικής παρουσίασής του, πέραν της αφηγηματικής διάστασης.

Σεμιναριακό μάθημα με εκπόνηση γραπτής εργασίας. Η συμμετοχή σ' αυτό των φοιτητών γίνεται μετά από συνεννόηση με τον διδάσκοντα, καθότι απαιτείται τουλάχιστον στοιχειώδης κατανόηση της Λατινικής γλώσσας και πολύ καλή έως άριστη γνώση μιας από τις παρακάτω σύγχρονες γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ιταλικά.

ΙΒΥ 311 ΥΣΤΕΡΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ

(Μ. ΚΟΡΔΩΣΗΣ, Κ.Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ)

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΝΙΚΑΙΑΣ: Στο μάθημα γίνεται μία συστηματική και σε βάθος μελέτη της περιόδου 1204-1261. Εξετάζεται το μεγάλο θέμα της Δ' Σταυροφορίας και οι συνέπειές της στο βυζαντινό κόσμο. Μελετάται η ανασύσταση και η εξάπλωση της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας μέχρι την αποκατάσταση του 1261. Διερευνώνται θέματα σχετικά με την κοινωνία, την οικονομία, την πνευματική ανάπτυξη, την εσωτερική και εξωτερική πολιτική και την Εκκλησία.

Στο Φροντιστήριο του μαθήματος γίνεται μελέτη και ιστορική ανάλυση επιλεγμένων κειμένων, καθώς και ειδικών ιδεολογικών όρων των ιστορικών Νικήτα Χωνιάτη, Γεωργίου Ακροπολίτη, Γεωργίου Παχυμέρη, του χρονογράφου Θεοδώρου Σκουταριώτη κ.ά.

Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με τα κείμενα των ιστορικών του 13^{ου} αιώνα, την κατανόηση της ιδεολογίας του βυζαντινού κόσμου, όπως αποτυπώνεται σε μία ζωτική βυζαντινή επαρχία μετά το συγκλονιστικό γεγονός της αλώσεως της βασιλίδος των πόλεων από τους σταυροφόρους και την εγκατάσταση στην Κωνσταντινούπολη ενός Φράγκου αυτοκράτορα και ενός Λατίνου πατριάρχη.

ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ: Το μάθημα αρχίζει με τα γεγονότα της Δ' Σταυροφορίας, αφού πρώτα γίνεται λόγος για τις πηγές, βυζαντινές και δυτικές και περιλαμβάνει: Α: Κατάκτηση του Βυζαντίου από τους Φράγκους. Β: Οι Έλληνες υπό φραγκική κυριαρχία (άρχοντες και λαός). Γ: Λατινική εκκλησία. Ορθόδοξος κλήρος.

Γίνεται επίσης φροντιστήριο με θέμα το χρονικό των Ιωαννίνων, που περιλαμβάνει ξενάγηση στο κάστρο των Ιωαννίνων, όπου εντοπίζονται τα βυζαντινά του τμήματα. Οι εξετάσεις γίνονται γραπτώς.

IBY 263 ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΙΝΑ

(Μ. ΚΟΡΔΩΣΗΣ)

Στα πλαίσια του μαθήματος εξετάζονται οι επαφές του Βυζαντίου με Εφθαλίτες, Δυτικούς Τούρκους και άλλους λαούς της Κεντρικής Ασίας. Βυζαντινές πρεσβείες στην Κίνα. Πηγές Μεσαίωνα για την Κεντρική Ασία και την Άπω Ανατολή. Υποχρεωτική παρακολούθηση και εργασία η οποία παρουσιάζεται στο τέλος του μαθήματος από τον φοιτητή.

IBY 247 ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΛΟΓΙΟΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

(Κ.Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ)

Στο σεμινάριο γίνεται εισαγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα του Βυζαντίου, τα σχολεία, τους δασκάλους, τις βιβλιοθήκες, την εποπτεία της ανώτερης παιδείας από τον Αυτοκράτορα και τον Πατριάρχη, καθώς και την ιδιωτική εκπαίδευση. Επίσης εξετάζεται ο ρόλος των βυζαντινών λογίων στη διάσωση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και η ίδια η πνευματική παραγωγή στο Βυζάντιο. Οι φοιτητές μελετώντας κυρίως τις πηγές αλλά και τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία, συνθέτουν και παρουσιάζουν εξειδικευμένες στο θέμα εργασίες. Οι φοιτητές, πριν δηλώσουν το μάθημα, θα πρέπει να έλθουν σε συνεννόηση με τον διδάσκοντα.

Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με μία διαχρονικά μεγάλη ποικιλία πηγών, την παρακολούθηση της ελληνικής παιδείας από την ύστερη αρχαιότητα έως την Αναγέννηση, καθώς και την συμβολή των Βυζαντινών λογίων και δασκάλων στη διάσωση των αρχαίων κειμένων και μάλιστα εκείνων που χρησιμοποιούνταν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ακόμη γίνεται μεθοδολογική κατάρτιση των φοιτητών μέσα από τις μικρές και μεγαλύτερες εργασίες που προετοιμάζουν και παρουσιάζουν στα πλαίσια του σεμιναρίου.

IBY 249 ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΟΥΓΓΡΟΙ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΗΓΕΣ.

(Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ)

Στα πλαίσια του συγκεκριμένου σεμιναριακού μαθήματος, θα γίνει μία ανασκόπηση των σχέσεων ανάμεσα στο Βυζάντιο και στο μεσαιωνικό Ουγγρικό κράτος, και θα εξετασθούν σχετικές επιλεγμένες πηγές. Έμφαση θα δοθεί στις Ουγγρικές πηγές, οι οποίες είναι γραμμένες στα Λατινικά.

Το σεμινάριο αυτό, έχει ως στόχο την απόκτηση μίας εικόνας από τους φοιτητές, των πολύπλευρων σχέσεων ανάμεσα στο Βυζάντιο και στην Ουγγαρία, και την γνωριμία τους με ορισμένες Ουγγρικές πηγές, οι οποίες δεν διδάσκονται σε άλλα Ελληνικά πανεπιστήμια. Το αναμενόμενο αποτέλεσμα θα είναι η δυνατότητα των φοιτητών να κατανοήσουν και τοποθετήσουν χρονικά, τις πηγές που θα εξετασθούν, καθώς και η εξάσκησή τους στην χρήση και κατανόηση της μεσαιωνικής Λατινικής γλώσσας.

Προϋπόθεση είναι η καλή γνώση τουλάχιστον μίας ξένης γλώσσας. Η απαλλακτική θα γίνει με την εκπόνηση εργασίας, τα πορίσματα της οποίας θα παρουσιασθούν προφορικά σε συνάντηση όλων των σεμιναριακών ομάδων της Βυζαντινής Ιστορίας.

IBY 201 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

(ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ)

Μάθημα εισαγωγικό (παράδοση) στην επιστήμη της Ιστορίας του Βυζαντινού Κράτους. Θα αποτελείται από δυο μέρη. Στο πρώτο μέρος κάθε τριώρου θα παρουσιάζονται συγκεκριμένα θέματα από τον διδάσκοντα και στο δεύτερο θα γίνεται επεξεργασία και ιστορική ανάλυση γραπτής ή άλλης ιστορικής πηγής σε συνεργασία με τους φοιτητές και τις φοιτήτριες. Έτσι θα λαμβάνει χώρα και η κατάλληλη προετοιμασία για τις εξετάσεις (υπάρχει πάντα θέμα με ιστορική ανάλυση γραπτής πηγής). Το μάθημα συμπληρώνει εκπαιδευτική εκδρομή σε Άρτα και Νικόπολη.

Σκοποί του μαθήματος: εξοικείωση με την επιστήμη της Ιστορίας του Βυζαντίου, γνώση του γενικότερου ιστορικού πλαισίου (αυτοκράτορες, σημαντικά γεγονότα/σταθμοί), του κοινωνικού πλαισίου και των δομών της διοίκησης του κέντρου και των επαρχιών και των βασιικών αρχών της οικονομίας του κράτους.

Γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου. Δε δίνονται απαλλακτικές εργασίες.

Διάγραμμα μαθημάτων: Ιστορία των βυζαντινών σπουδών, πηγές της Βυζαντινής Ιστορίας, οι περιοχές του κράτους, ο αυτοκράτορας και οι θεσμοί, η κρατική οργάνωση, η εκκλησία, η διοίκηση (πολιτική και στρατιωτική), η οικονομία, ο πληθυσμός, εξωτερική πολιτική και σχέσεις με τους γειτονικούς λαούς, η επιβίωση του Βυζαντίου μέχρι σήμερα και η προσφορά του στον πολιτισμό.

Φροντιστήριο: σε δίωρο φροντιστήριο θα προσκαλούνται ολιγάριθμες κάθε φορά ομάδες φοιτητών όπου θα γίνεται στη βιβλιοθήκη μια πρώτη εξοικείωση με την έρευνα. Τα ονόματα θα ανακοινώνονται κάθε εβδομάδα στην ιστοσελίδα του Τμήματος.

IBY238 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ: ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

(ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ)

Σεμιναριακό μάθημα στο οποίο επί τη βάση των εργασιών θα παρουσιαστεί η εικόνα της Κωνσταντινούπολης ως πρωτεύουσας του Βυζαντίου με τις παντοειδείς δομές της (πολιτικές, εκκλησιαστικές, οικονομικές, κοινωνικές) από την ίδρυσή της έως την κατάληψή της από τους Οθωμανούς το 1453.

Σκοπός του μαθήματος είναι πρωτίστως να εξοικειωθούν οι φοιτητές και φοιτήτριες με την επιστημονική έρευνα και τη συγγραφή επιστημονικών δοκιμίων στον χώρο των βυζαντινών σπουδών. Ακολούθως να αποκτήσουν μια πρώτη εικόνα για την πρωτεύουσα του Βυζαντίου με όλες τις λειτουργίες της ως πόλης, διοικητικού κέντρου και πόλου έλξης κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Θα πραγματοποιηθεί εκπαιδευτική εκδρομή στην Κωνσταντινούπολη.

Η βαθμολόγηση των συμμετεχόντων θα γίνει αποκλειστικά επί τη βάση των γραπτών εργασιών που θα παραδώσουν και της παρουσίας τους.

Διάγραμμα μαθημάτων: Εισαγωγή και παρουσίαση των μεθόδων της έρευνας, instrumenta studiorum, παρουσίαση και εξήγηση των θεμάτων των σεμιναριακών εργασιών. Ακολούθως σε κάθε μάθημα οι συμμετέχοντες θα παρουσιάζουν την πρόοδο της έρευνάς τους, θα ακολουθεί συζήτηση επί των προβλημάτων και θα παρουσιάζουν ξενόγλωσσα άρθρα σχετικά με την εργασία τους.

IBY 292 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΟΑΡΑΒΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η παρουσίαση της μετάδοσης και της επίδρασης της ελληνικής κουλτούρας στον αραβόφωνο ισλαμικό πολιτισμό.

Επιμέρους στόχοι του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές τις διόδους και τους τρόπους μετάδοσης στοιχείων της ελληνικής κουλτούρας στον αραβόφωνο πολιτισμό, να μελετήσουν απόψεις αραβόφωνων συγγραφέων για τους Έλληνες και την ιστορία τους, να εντοπίζουν στοιχεία της ελληνικής διανόησης στην αραβική γραμματεία, να δίνουν

παραδείγματα στοιχείων της ελληνικής τέχνης που ενσωματώθηκαν στην ισλαμική τέχνη.
Στο μάθημα θα εξεταστούν τα εξής θέματα:
Εισαγωγικές παρατηρήσεις – ορισμοί. Κέντρα ερεύννης - Ινστιτούτα. Εγκυκλοπαίδειες, εγχειρίδια, συλλογές κειμένων και επιστημονικά περιοδικά.
Εργαλεία έρευνας και πηγές. Τομείς και πεδία ειδίκευσης.
Η συνάντηση της ελληνικής κουλτούρας με την Συριακή, Ιουδαϊκή και Περσική κουλτούρα από την εποχή των κατακτήσεων του Μεγάλου Αλεξάνδρου ως την εμφάνιση του Ισλάμ. (τρεις διαλέξεις)
Η ελληνική γλώσσα και παιδεία στην Εγγύς και Μέση Ανατολή έως τα τέλη του 7^{ου} αι. μ.Χ.
Η ελληνική παιδεία στις χριστιανικές σχολές της Εγγύς και Μέσης Ανατολής.
Ο εξαραβισμός της Εγγύς και Μέσης Ανατολής και η τύχη της ελληνικής παιδείας μετά την εμφάνιση του Ισλάμ.
Η αρχαία ελληνική κληρονομιά στην αραβική παράδοση. Πληροφορίες για τους Έλληνες και την ιστορία τους στην πρώιμη αραβική γραμματεία.
Αποσπάσματα από Άραβες συγγραφείς για τους Έλληνες, την ιστορία τους και τον πολιτισμό τους. (τρεις διαλέξεις: al-Jāhiz, al-Ya'qūbī, al-Mas'ūdī)
Στοιχεία της ελληνικής τέχνης στην πρώιμη ισλαμική τέχνη.
Η συμβολή του ελληνισμού στην ανάπτυξη του «αραβόφωνου ανθρωπισμού».
Γραπτή εξέταση. Εργασία Προαιρετική.

IBY 296 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΝΟΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η παρουσίαση του κινήματος των ελληνοαραβικών μεταφράσεων στη Βαγδάτη από τον 8^ο ως τον 11^ο μ. Χ. αιώνα.

Επιμέρους στόχοι του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές το ιστορικό πλαίσιο, τα πρόσωπα και τα γεγονότα του κινήματος των ελληνοαραβικών μεταφράσεων, καθώς και τι και γιατί μεταφράστηκε στα Αραβικά, να δίνουν παραδείγματα χαμένων ελληνικών έργων που σώζονται μόνο σε αραβική μετάφραση, να ονοματίζουν ελληνικά γραμματειακά είδη που υιοθετήθηκαν από την αραβόφωνη γραμματεία, να αναγνωρίζουν την επίδραση που άσκησαν οι ελληνοαραβικές μεταφράσεις στη διαμόρφωση αφηρημένων εννοιών και στην κατασκευή επιχειρημάτων στην αραβόφωνη φιλοσοφική και επιστημονική γραμματεία.

Στο μάθημα θα εξεταστούν τα εξής θέματα:

Βιβλιογραφικές και άλλες εισαγωγικές παρατηρήσεις. Προλεγόμενα στον αραβικό πολιτισμό.

Το ιστορικό πλαίσιο της μετάφρασης έργων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα Αραβικά.

Λόγοι και παράγοντες που συνετέλεσαν στην ενασχόληση των Αράβων με έργα της ελληνικής διανόησης - Ιδεολογικοί και πολιτικοί παράγοντες, θεωρητικοί και πρακτικοί λόγοι, εκπαίδευση διοικητικών υπαλλήλων (δύο διαλέξεις).

Η δημιουργία του μεταφραστικού κινήματος της Βαγδάτης. Στάδια και η εξέλιξή του. (τρεις διαλέξεις: πρώιμες μεταφράσεις, ο 'κύκλος του al-Kindī, η 'σχολή του Hunayn ibn Ishāq, οι «Αριστοτελιστές της Βαγδάτης»)

Πάτρωνες, μεταφραστικές περίοδοι και τα χαρακτηριστικά των.

Ομαδοποιήσεις των μεταφράσεων και η τεχνική τους.

Η σημασία των ελληνοαραβικών μεταφράσεων (διάσωση μέρους της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς, η συμβολή τους στην ανάπτυξη της τεχνολογίας, στην κατασκευή αστρονομικών οργάνων και χαρτών, καθώς και στην ίδρυση βιβλιοθηκών, νοσοκομείων και αστρονομικών παρατηρητηρίων).

Η επίδραση της ελληνικής διανόησης στην αραβόφωνη ισλαμική σκέψη (γραμματειακά είδη, κατασκευή εννοιών και επιχειρημάτων), καθώς και στη διαμόρφωση και ανάπτυξη της φιλοσοφίας και άλλων επιστημών στην αραβική γλώσσα.

Παραδείγματα της επίδρασης της αρχαίας ελληνικής διανόησης σε έργα αραβόφωνων

μουσουλμάνων φιλοσόφων, επιστημόνων και άλλων διανοουμένων (δύο διαλέξεις).
Γραπτή εξέταση. Εργασία Προαιρετική.

IBY 105 Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΑΡΑΒΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του σεμιναρίου είναι η παρουσίαση των ιστοριών και διηγήσεων που απαντούν στην πρώιμη αραβόφωνη γραμματεία για τον Μέγα Αλέξανδρο.

Επιμέρους στόχοι του σεμιναρίου είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές τις απόψεις αραβόφωνων μουσουλμάνων συγγραφέων της πρώιμης ισλαμικής ιστορίας για τον Μέγα Αλέξανδρο, να εντοπίζουν τις διαφορές από αντίστοιχες ελληνικές διηγήσεις, να μπορούν να δίνουν παραδείγματα από τις εξελίξεις του θρύλου του Μεγάλου Αλεξάνδρου στους λαούς του χαλιφάτου, και να διερευνούν το σκοπό που υπηρετούν αυτές οι διηγήσεις στο έργο και στο ακροατήριο των αραβόφωνων ιστορικών.

Στο σεμινάριο θα εξεταστούν τα εξής θέματα:

Εισαγωγικές παρατηρήσεις. Μεθοδολογία και τεχνική της επιστημονικής εργασίας.

Ο Μέγας Αλέξανδρος στις παραδόσεις των λαών της Ανατολής (Συριακή και Περσική παράδοση) (δύο συναντήσεις)

Το Κοράνιο και η ταυτότητα του ‘*Δίκερου*’ (*Dhū l-Qarnayn*).

Αναφορές στον Μέγα Αλέξανδρο σε αραβικά Υπομνήματα στο Κοράνιο.

Διηγήσεις για τον Μέγα Αλέξανδρο στις μουσουλμανικές *‘Ιστορίες των Προφητών’*.

Αραβικές μεταφράσεις της αλληλογραφίας Αριστοτέλη και Μεγάλου Αλεξάνδρου – Σχολιασμός αποσπασμάτων (δύο συναντήσεις).

Η αραβόφωνη σοφολογική γραμματεία για τον Μέγα Αλέξανδρο.

Διηγήσεις του μυθιστορήματος του Ψευδο-Καλλισθένη σε έργα Αράβων συγγραφέων – Ομοιότητες και διαφορές – Σχολιασμός αποσπασμάτων (δύο συναντήσεις).

Αποτίμηση των ιστοριών και θρύλων για τον Μέγα Αλέξανδρο που παρατίθενται στην πρώιμη αραβόφωνη γραμματεία - Νεωτερισμοί.

Παρουσίαση εργασιών. Εργασία Υποχρεωτική.

Το Σεμινάριο μπορούν να επιλέξουν όσοι φοιτητές έχουν παρακολουθήσει το μάθημα «Εισαγωγή στις Ελληνοαραβικές Σπουδές» ή το μάθημα «Η ελληνική διάνοηση στον αραβικό πολιτισμό».

IBY 204 Η ΜΕΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α’ (610-843)

(Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ)

Παρουσίαση της κρατικής οργάνωσης και διοίκησης του βυζαντινού κράτους κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο με παράλληλη αναφορά των σημαντικότερων πηγών (ιστοριογραφικών και μη). Γίνεται αναφορά και στα πολιτικά γεγονότα, τη βυζαντινή πολιτιστική επίδραση, τις σχέσεις με τη Δύση, την εκκλησιαστική πολιτική των βυζαντινών αυτοκρατόρων μέσω της μελέτης σχετικών πηγών.

Μαθησιακοί στόχοι:

Κατανόηση της νέας εποχής που σηματοδοτεί η περίοδος για τη βυζαντινή αυτοκρατορία, με κύρια χαρακτηριστικά τον εξελληνισμό της κρατικής δομής της και την ενίσχυση του χριστιανικού της χαρακτήρα.

Τρόπος εξέτασης:

- Γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου.

- Προαιρετικές εργασίες- όχι απαλλακτικές.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων:

Βυζαντινή πολιτική θεωρία- Κρατική οργάνωση- Η αραβική επέκταση και τα αίτια της- Η αντιμετώπιση των αιρέσεων- Η αντιμετώπιση των Αράβων και των Βουλγάρων- Σχέσεις με τη Δύση- Εικονομαχία.

IBY 103 ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ ΤΟΥ 12^{ου} ΑΙΩΝΑ

(Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ)

Περίληψη

Στο πλαίσιο του σεμιναρίου θα μελετηθούν οι προσπάθειες επιβίωσης των σταυροφορικών κρατών στην Ανατολή, μετά το τέλος της πρώτης σταυροφορίας, εν μέσω των επιθετικών διαθέσεων των Σελτζουκικών εμιράτων της Μικράς Ασίας, των Φατιμιδών της Αιγύπτου και των άλλων μωαμεθανών ηγεμόνων που τα περιέβαλλαν. Παράλληλα, θα εξεταστούν οι σχέσεις των φιλόδοξων ηγεμόνων τους με την αυτοκρατορική εξουσία της Κωνσταντινούπολης, όπως αυτές διαμορφώθηκαν μετά και από τις αποτυχημένες σταυροφορίες του 1100. Μέσα από βυζαντινές, δυτικές, αραβικές, αρμενικές και άλλες πηγές θα διερευνηθούν οι σχέσεις Βυζαντίου και Δύσης στα πλαίσια της δεύτερης και της τρίτης σταυροφορίας, ενώ θα εξεταστούν οι σχέσεις των Φράγκων ηγεμόνων μεταξύ τους και ο ρόλος της παπικής εκκλησίας.

- Απαιτείται η τακτική παρουσία των φοιτητών στις παραδόσεις.

- Προϋπόθεση συμμετοχής στο μάθημα: γνώση της αγγλικής και μιας δεύτερης ξένης γλώσσας.

Μαθησιακοί στόχοι

Ανάδειξη του ρόλου των Σταυροφορικών κρατών στη μεταβολή του *status* της βυζαντινής αυτοκρατορίας στην ανατολική Μεσόγειο, καθώς και του καθοριστικού ρόλου της παπικής εκκλησίας στην εδραίωση του σταυροφορικού πνεύματος.

Τρόπος εξέτασης

- Υποχρεωτική επίδοση εργασίας.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων

Η παπική εκκλησία και οι σταυροφορίες- Βυζάντιο και Νορμανδοί- Ο ρόλος των ιταλικών ναυτικών πόλεων- Στρατιωτικά τάγματα- Σχέσεις του Βυζαντίου με τους Σελτζούκους και τους Σταυροφόρους- Σχέσεις Βυζαντίου και Μουσουλμάνων στη Συρία και την Παλαιστίνη.

Φροντιστήρια

Στα πλαίσια των δίωρων φροντιστηριακών μαθημάτων αναλύονται και σχολιάζονται αποσπάσματα από βυζαντινές, λατινικές, αραβικές πηγές.

IBA 313 ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ (19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ)

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Στο μάθημα προσεγγίζονται κριτικά, μέσα από κείμενα βαλκανίων ιστορικών (Marin Drinov, Vuk Stefanović Karadžić, A. D. Xenopol, Sami και Naim Frasheri κ.ά.), τα βασικά ζητήματα των εθνικών ιστοριογραφιών καθενός βαλκανικού κράτους: η θεματική (γεγονοτολογική πολιτική, διπλωματική, στρατιωτική ιστορία), οι θεωρητικές αφηρημένες του Ιστορισμού (νομοτελειακή εξέλιξη του έθνους και οργάνωσή του σε κράτος) και η μέθοδος (ευρετική, κριτική πηγών).

Ειδικότερα, διερευνώνται η παραγωγή της ιστορικής γνώσης, η επαγγελματοποίηση του ιστορικού και η κοινωνική λειτουργία της Ιστορίας ως συστατικού του κυρίαρχου πολιτικού λόγου. Έμφαση δίνεται: **α)** στην ανάδειξη του (εθνικού) μεσαιωνικού παρελθόντος, **β)** στη θεσμοθέτηση της Ιστορίας ως ιδιαίτερου αντικειμένου έρευνας, στα νεοσυσταθέντα κρατικά Ιδρύματα (Ακαδημία, Ερευνητικά Κέντρα, Πανεπιστήμια, Κρατικά Αρχεία), και διδασκαλίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση και **γ)** στη διάχυση της ιστορικής γνώσης σε ευρύτερα στρώματα μέσω εγκεκριμένων σχολικών εγχειριδίων, ιστορικών μονογραφιών, ημερήσιου/ περιοδικού τύπου, εθνικών/ τοπικών επετείων, μνημείων κ.λπ.. Οι παραπάνω όροι παραγωγής της ιστορικής γνώσης, όπως εξειδικεύονται σε καθένα Βαλκανικό κράτος, αναζητούνται στο γενικότερο δυτικο-ευρωπαϊκό πολιτικο-ιδεολογικό τους πλαίσιο, όπως αυτό σκιαγραφείται στα κείμενα των J. G. Herder, *Ιδέες για τη φιλοσοφία της Ιστορίας της ανθρωπότητας*, 1791, κεφ. 4 (δίνεται σε φωτοτυπία) και Ernest Renan, *Τί είναι έθνος;*, διάλεξη στη Σορβόνη 11 Μαρτίου 1882: www.hist-arch.uoi.gr/prosopiko/constan/nation.pdf.

Το μάθημα στοχεύει στη μύηση των φοιτητών, που έχουν επιλέξει Κατεύθυνση Ιστορική, σε ένα λιγότερο γνωστό πεδίο της επιστήμης της Ιστορίας, την Ιστοριογραφία, δηλαδή στο λόγο για το παρελθόν και στις εικόνες του, που ανανεώνονται ακατάπαυστα, και όχι στην αφήγηση του παρελθόντος καθ' εαυτού. Ειδικότεροι στόχοι: Η άσκηση στην κατανόηση του τρόπου και των αιτίων εξαιτίας των οποίων γράφεται, όπως γράφεται, η Ιστορία και ειδικότερα οι Βαλκανικές εθνικές ιστορίες.

Δίνεται ιστορικό υλικό φωτοτυπημένο ή σε ηλεκτρονική μορφή και η μονογραφία Α. Κωνσταντακοπούλου, *Πολιτική και μνήμη στα Βαλκάνια Οι ελληνικές εικόνες του Μαυροβουνίου (19^{ος} αι. – Α' Παγκόσμιος πόλεμος)*, Παράρτημα, αρ. 74, Επιστημονικής Επετηρίδας Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Γιάννενα 2004 [ISBN 960 233 158 5].

ΙΒΑ 340 ΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ (19^{ΟΣ} - 20^{ΟΣ} ΑΙΩΝΑΣ): ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΤΕΧΝΗ – ΘΕΑΤΡΟ - ΣΙΝΕΜΑ

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Στόχος του μαθήματος είναι να αναλυθούν κριτικά διαφορετικοί λόγοι που αναπτύσσονται γύρω από το μεσαιωνικό παρελθόν στα εθνικά κράτη της Χερσονήσου, από το 19^ο αιώνα ως σήμερα: Ιστορικές μονογραφίες/ άρθρα, θεσμικά κείμενα/ επίσημοι λόγοι, από κοινού με έργα τέχνης, θεατρικά και κινηματογραφικά έργα.

Ο κοινός άξονας προσέγγισης αυτών των ποικίλων ιστορικών –κειμενικών και εικονικών– λόγων (ακαδημαϊκός/ επιστημονικός, κυβερνητικός, καλλιτεχνικός) είναι συγκριτικός και συνθετικός: Με κοινή αφετηρία και βάση χαρακτηριστικά παραδείγματα από τη διαθέσιμη ιστορία ύλη θα επιχειρηθεί η ανάλυση ποικίλων εκδοχών εκφοράς καθενός από αυτούς τους λόγους όχι ως κατασκευασμένες συμβολικές/ τελετουργικές εκφράσεις, όπως ο μεταψυχροπολεμικός συρμός απαιτεί, αλλά ως εκδοχές ανα-παραστάσεων οι οποίες, από τη μια μεριά, εκφράζουν και τείνουν να υλοποιήσουν συγκυριακά πολιτικά διακυβεύματα και, από την άλλη, βιώνονται από ευρύτερα στρώματα.

Προαπαιτούμενη η παρακολούθηση και επιτυχής εξέταση σε ένα τουλάχιστον μάθημα Βαλκανικής Ιστορίας. Απαραίτητη η παρακολούθηση των μαθημάτων/ προβολών και η σύνταξη εργασίας

Δίνεται ιστορικό υλικό φωτοτυπημένο ή σε ηλεκτρονική μορφή.

ΙΒΑ 322 ΧΡΙΣΤΙΑΝΟ-ΙΣΛΑΜΙΚΕΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΗΤΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ (13^{ΟΣ} -16^{ΟΣ} ΑΙ.)

Ως ιστορικά φαινόμενα τόσο οι θρησκείες, ως πίστη/κοσμοαντίληψη και σύστημα οργάνωσης του χρόνου/χώρου, όσο και οι εκκλησίες-κρατικοί θεσμοί βρίσκονται σε συνεχή προσαρμογή και εξέλιξη, σε σχέση με την κοινωνία και την πολιτική οργάνωση, καθώς και σε αδιάκοπο διάλογο με τις όμορες θρησκείες/εκκλησίες. Μέσα από τις πολύπλοκες αυτές σχέσεις, διαμορφώνονται ορθές και αποκλίνουσες εκδοχές δόξας (ορθοδοξία - ετεροδοξία ή αίρεση) στο εσωτερικό και δια-θρησκευτικές αποκλίσεις αλλά και συγκλίσεις που συχνά καταλήγουν σε συγκρητιστικές πρακτικές.

Στο μάθημα θα αναλυθούν τα παραπάνω πεδία έρευνας, μέσα από πηγές και σύγχρονη βιβλιογραφία, σχετικά με το Χριστιανισμό και το Ισλάμ στα υστερο-Μεσαιωνικά και Οθωμανικά Βαλκάνια, έτσι ώστε θεολογικές και ιδεολογικές πρακτικές να γίνουν ιστορικά αντιληπτές και να ερμηνευθούν τόσο σε ευρεία διαθρησκευτική κλίμακα όσο και σε καθημερινή βάση.

Προαπαιτούμενη η παρακολούθηση και επιτυχής εξέταση σε ένα τουλάχιστον μάθημα Βαλκανικής Ιστορίας.

Υποχρεωτική η παρακολούθηση, η γνώση μιας τουλάχιστον ξένης γλώσσας και η εκπόνηση εργασίας.

ΙΕΠ 401 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΔΥΣΗΣ (4^{ος}–15^{ος} αι.)

(Π ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ)

Το μάθημα αυτό αποτελεί μία σύντομη ανασκόπηση της ιστορικής και πολιτισμικής εξέλιξης στη δυτική Ευρώπη κατά τη διάρκεια της μεσαιωνικής περιόδου. Θα εξετάσουμε τις επιπτώσεις της εγκατάστασης των γερμανικών φύλων στα ρωμαϊκά εδάφη, την άνοδο της παποσύνης, τις περιφερειακές περιοχές όπως η Αγγλία και η Ιβηρική, την ύπαρξη δύο αυτοκρατοριών, τις Σταυροφορίες, και τις εξελίξεις στο μοναστικό, πολιτιστικό και οικονομικό τομέα. Βασικός στόχος του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με τις βασικές πτυχές της ιστορίας του δυτικού μεσαίωνα, μία πρώτη γνώση της κατηγοριοποίησης των πηγών, καθώς και μία πρώτη κριτική αποτίμηση της σημασίας θεσμών και γεγονότων που αναλύονται κατά τις παραδόσεις. Αποτέλεσμα του μαθήματος αναμένεται να είναι η μετέπειτα γνώση, έστω, βασικών πτυχών και εξελίξεων του Ευρωπαϊκού μεσαίωνα και η δυνατότητα να εντάξουν οι φοιτητές αυτά που έμαθαν μέσα στα πλαίσια των εξελίξεων στην Ευρώπη. Εκτός από τις γραπτές εξετάσεις, μία προφορική παρουσίαση ενός θέματος στην τάξη, θα συνεπάγεται και μία βαθμολογική μονάδα κατά την τελική βαθμολογία.

**Β. ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2014-15***

ΚΩΔ.	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΙΝΕ	ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
393	Εισαγωγή στη νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία (19 ^{ος} – 20 ^{ος} αιώνες)	Α. ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ	Γ' (Υπ.)
379	Ιστορική δημογραφία του Ελληνικού χώρου (15 ^{ος} -19 ^{ος} αι.)	Κ. ΚΟΜΗΣ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
359	Ιστορία και ιστορικά τεκμήρια. Το νεοελληνικό παράδειγμα (15 ^{ος} – 19 ^{ος} αιώνες)	Κ. ΚΟΜΗΣ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
404	Ο ελληνικός χώρος την περίοδο της Οθωμανικής και της Βενετικής κυριαρχίας Ι: (15 ^{ος} – τέλη περ. 17 ^{ου} αιώνα)	Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
354	Ιστορία των γυναικών στην Ελλάδα, 19 ^{ος} -20 ^{ος} αιώνες	Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
409	Προσπάθειες εκσυγχρονισμού στο Ελληνικό κράτος: από το Χαρίλαο Τρικούπη στον Ελευθέριο Βενιζέλο	Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
ΙΕΠ	ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ		
444	Εισαγωγή στη σύγχρονη ευρωπαϊκή ιστορία	Α. ΜΑΧΑΙΡΑ	Γ' (Υπ.)
442	Κοινοβουλευτισμός και Δημοκρατία	Α. ΜΑΧΑΙΡΑ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
438	Ιστορία της ευρωπαϊκής ενοποίησης	Λ. ΦΛΙΤΟΥΡΗΣ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
430 **	Προβλήματα και απόψεις γύρω από τις επαναστάσεις	ΑΙΚ. ΖΑΡΙΔΗ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)

* Οι διδάσκοντες του Τομέα Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων, οι οποίοι προσφέρουν ένα μάθημα ανά εξάμηνο, διδάσκουν και στα σεμινάρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Νεώτερη και σύγχρονη ελληνική κοινωνία: Ιστορία – Λαϊκός Πολιτισμός»

** Η επίκ. καθηγήτρια κ. Αικ. Ζαρίδη κατά το χειμερινό εξάμηνο του ακαδ. έτους 2014-2015 θα απουσιάσει με επιστημονική άδεια.

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΙΝΕ 393 **ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (19^{ος} – 20^{ος} αιώνας)** (Α. ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ – Α. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ)

Συνδιδασκαλία: Οι φοιτητές που το επίθετό τους αρχίζει από Α-Κ θα παρακολουθούν την κα Μανδουλαρά και οι φοιτητές που το επίθετό τους αρχίζει από Λ-Ω την κα Παπαστεφανάκη.

Περίληψη: Αντικείμενο του μαθήματος είναι η ανάλυση και ερμηνεία των «τομών» και των «συνεχειών» της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, όπως αυτές αναδεικνύονται μέσα από την όσμωση πολλαπλών ιστοριογραφικών προσεγγίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, ιστορικό και ιστοριογραφικό ταυτοχρόνως, αναδεικνύεται η διαλεκτική σχέση «τομής» και «συνέχειας» (π.χ. με το οθωμανικό παρελθόν), εξετάζονται διαφορετικά είδη πηγών και εισάγονται οι κυριότεροι θεωρητικοί προβληματισμοί. Ειδικότερα αναλύεται η θεσμική συγκρότηση του σύγχρονου ελληνικού κράτους (1830 κ.ε.), οι διαδοχικές απόπειρες εκσυγχρονισμού, αλλά και οι μείζονες πολιτειακές και πολιτικές εξελίξεις σε συνάρτηση με τους οικονομικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς που προσδιόρισαν τη νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία (έως το 1974). Η εισαγωγή στα κύρια θέματα της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας επιχειρεί την σύγκριση με ανάλογα φαινόμενα της ευρωπαϊκής ιστορίας, προκειμένου να αναδειχθεί η «ευρωπαϊκή», «βαλκανική» ή «μεσογειακή» διάστασή τους (π.χ. σε σχέση με την εγκαθίδρυση αυταρχικών καθεστώτων, τις αγροτικές μεταρρυθμίσεις, την διασπορά και τις μεταναστευτικές μετακινήσεις κ.ά.). Την συζήτηση όλων των ζητημάτων εμπλουτίζει η ανάλυση ποικιλίας πηγών, τόσο πρωτογενών όσων και βιβλιογραφικών, οι οποίες βοηθούν τον φοιτητή να εξοικειωθεί με την λογική της ιστορικής έρευνας.

Στόχοι του μαθήματος: Οι φοιτητές καλούνται να εμβαθύνουν: α) στους σημαντικότερους πολιτικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς και οικονομικούς μετασχηματισμούς της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, β) στην ερμηνεία των ιστορικών δομών, θεσμών και δρώντων υποκειμένων, σε σχέση με την ελληνική αλλά και την ευρύτερη οικονομικό-κοινωνική πραγματικότητα γ) στην κατανόηση ιστορικό-πολιτικών όρων όπως «αστικός εκσυγχρονισμός», «πελατειακό σύστημα», «ομογένεια-διασπορά», «αγροτική μεταρρύθμιση», «κοινωνικές τάξεις – ιεραρχίες - κινητικότητες», «εθνικές ταυτότητες», «δωσιλογισμός», «αμερικανική βοήθεια» κ.λπ και δ) στη συγκρότηση της ιστορικής έρευνας στη νεότερη και σύγχρονη ιστορία (μέσω της χρήσης πηγών και βιβλιογραφίας).

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα: α) η κατανόηση των σημαντικότερων πολιτικών, οικονομικών, πολιτισμικών και κοινωνικών αλλαγών που χαρακτηρίζουν τη νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία από την ίδρυση του ελληνικού κράτους β) η ερμηνεία αιτιών και συνεπειών πολυδιάστατων ιστορικών φαινομένων, γ) η ένταξη των ιστορικών φαινομένων στο ορθό χρονολογικό και ιστορικό πλαίσιο δ) η ανάλυση ιστορικών όρων και ε) η ένταξη της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας στις ευρύτερες ιστοριογραφικές συζητήσεις.

Διάγραμμα μαθημάτων:

1-2: Εισαγωγή

3-12: Ζητήματα νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας

13: Ανακεφαλαίωση-Συμπεράσματα

Εξέταση του μαθήματος: Α. Γραπτή εξέταση αποτελούμενη από ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας που θα περιλαμβάνουν: α) Κατανόηση και ανάλυση ιστορικής πηγής β) Ορισμούς εννοιών και ιστορικών όρων γ) Ερώτηση ανάλυσης και σύνθεσης. Β. Προαιρετικές εργασίες: Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ενθαρρύνονται να αναλάβουν μικρές εργασίες 2.000-3.000 λέξεων. Οι εργασίες θα βασίζονται στην παρουσίαση και ανάλυση δύο-τριών βασικών κειμένων. Αποβλέπουν στην εξοικείωση των φοιτητών με τους τρόπους ανάγνωσης ενός ιστορικού κειμένου, τη διαπραγμάτευση ενός ιστορικού θέματος και τη συγγραφή μιας

ιστορικής ανάλυσης. Η εργασία θα προσμετράται στην τελική βαθμολογία με έως και 2 βαθμούς, εφόσον η επίδοση στις γραπτές εξετάσεις είναι τουλάχιστον πέντε (5).

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες: Εκπαιδευτική εκδρομή και επισκέψεις σε ιστορικά αρχεία/βιβλιοθήκες

INE 379 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ (15^{ος} – 19^{ος} αιώνας ΑΙΩΝΑΣ) (Κ. ΚΟΜΗΣ)

Περίληψη: Πηγές και μεθοδολογία ιστορικής δημογραφίας: απογραφές, υπομνήματα, περιηγητικά κείμενα, ληξιαρχικά βιβλία, οικιστικό δίκτυο, ύψος και διασπορά του πληθυσμού στο χώρο. Παράγοντες μεταβολής του πληθυσμού: επιδημίες, λιμοί, πόλεμοι, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, μετανάστευση. Επιμέρους δημογραφικά χαρακτηριστικά: σύνθεση του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία, γαμηλιότητα, γεννητικότητα, θνησιμότητα.

Στόχοι και αναμενόμενα αποτελέσματα: Βασικός στόχος του μαθήματος, κατ' αρχάς και κατ' αρχήν, είναι η εξοικείωση των φοιτητών με την ποσοτική ιστορία. Παράλληλα όμως, καθοδηγούνται, οι φοιτητές, για την παραγωγή ερωτημάτων μεθοδολογικού τύπου, σε σχέση τόσο με την Ιστορία, γενικώς, όσο και με την Ιστορική Δημογραφία, ειδικώς. Στον πυρήνα των ερωτημάτων αυτών ευρίσκεται η κριτική αντιμετώπιση των πηγών, και μάλιστα των ποσοτικών πηγών, αλλά και η στατιστική αξιοποίηση των δεδομένων, περιορισμένη πάντως και ενταγμένη στα όρια που θέτει η Φιλοσοφική Σχολή.

Διάγραμμα του μαθήματος:

1. Ορισμός Ιστορικής δημογραφίας – Παράμετροι και συνάψεις με της κλάδους της Ιστορίας (Ιστορική γεωγραφία, Οικονομική και Κοινωνική Ιστορία, Ιστορία της Ιατρικής κ.ά.) και λοιπές κοινωνικές επιστήμες (Κοινωνιολογία – Ανθρωπολογία).
2. Τα ερωτήματα της Ιστορικής δημογραφίας στα οποία απαντά η Ιστορική γεωγραφία του πληθυσμού: συνολικό δημογραφικό μέγεθος του υπό έρευνα χώρου, στη μακρά διάρκεια, και κατανομή /εξέλιξη του πληθυσμού κατά επιμέρους πληθυσμιακές συγκεντρώσεις/οικισμούς: διαρκώς κατοικημένοι, ερημωμένοι και καινούργιοι οικισμοί στον χώρο.
3. Οι πρώτες πηγές για την Ιστορική δημογραφία του ελλαδικού χώρου: οικονομικά κατάστιχα της πρώιμης Λατινοκρατίας. Εξετάζονται παραδείγματα από την Πελοπόννησο κυρίως.
4. Η δημογραφική εικόνα των Επτανήσων, σύμφωνα με τα στοιχεία του Καστροφύλακα (Μαρκιανή Βιβλιοθήκη Βενετίας), κατά το δεύτερο ήμισυ του 16^{ου} αιώνα. Στο συγκεκριμένο τρίωρο επιλέγονται τα στοιχεία που αφορούν στα Κύθηρα. Υποδεικνύονται δημογραφικοί δείκτες οι οποίοι υπολογίζονται με βάση τα συγκεκριμένα στοιχεία: αναλογία αγροτικού-αστικού πληθυσμού· αναλογία ανδρικού – γυναικείου πληθυσμού· κατανομή του πληθυσμού κατά ηλικιακή τάξη, τόσο σε επίπεδο συνόλου όσο και της επιμέρους πληθυσμιακής συγκεντρώσεις. Αναδεικνύονται οι σιωπές ως της το γυναικείο φύλο.
5. Κατά κάποιον τρόπο αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου μαθήματος. Εδώ επιλέγονται τα δεδομένα άλλων νησιών, διαφορετικών κατά περίπτωση (κατ' έτος και εξάμηνο), με προτίμηση τη Ζάκυνθο, όπου τα πρωτότυπα αριθμητικά στοιχεία αλλά και οι προτεινόμενοι δείκτες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, επιτρέποντας, της φοιτητές, να κομίσουν περισσότερο διάφανες και σαφείς διαπιστώσεις, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίωρο μάθημα.
6. Από την ίδια σκοπιά εξετάζονται βενετικά κατάστιχα που αναφέρονται στην περιοχή Λασιθίου Κρήτης και διάφορες απογραφές που αφορούν στην Κέρκυρα και σε της βενετοκρατούμενες περιοχές (Κύπρος-Πελοπόννησος).
7. Αξιοποίηση, από την ίδια πλευρά, των βενετικών *Anagrafi (1766-1770)* [προερχομένων από την Μαρκιανή Βιβλιοθήκη της Βενετίας], αναφερομένων αναλυτικά στον πληθυσμό των Επτανήσων κατά χωριό και επιμέρους κατηγορία (ως της την ηλικία και το φύλο) του πληθυσμού. Στο μάθημα δίνεται έμφαση σε μεθοδολογικά ζητήματα.

8. Παρουσίαση/αξιοποίηση των δεδομένων από οκτώ δημοσιευμένες αναλυτικές, βενετικές, απογραφές (κατά ενορία και νοικοκυριό) οι οποίες αναφέρονται στα Κύθηρα και καλύπτουν επαρκώς τον 18^ο αιώνα· το υπόλοιπο καλύπτεται από έξι ακόμη, ανέκδοτες αυτές, απογραφές, αποκειμένες στο Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων. Κατά την παρουσίαση αναδεικνύεται, της φοιτητές, η αξία της πηγής, η οποία επιτρέπει όχι μόνο να υπολογισθούν οι επιμέρους δημογραφικοί δείκτες αλλά και να εξετασθεί η εξέλιξή της στη διάρκεια του συγκεκριμένου αιώνα. Στο μάθημα, εξυπακούεται, τονίζονται τα μεθοδολογικά ζητήματα, σε συνδυασμό με την κριτική αντιμετώπιση της πηγής, το βασικότερο ίσως καθήκον του ιστορικού.

9. Βενετικές αναλυτικές απογραφές (του 1719 και 1780 περίπου), κατά νοικοκυριό, αναφερόμενες στον πληθυσμό της Πρέβεζας, και οικονομικά κατάστιχα της περιοχής που καλύπτουν σε ικανοποιητικό βαθμό τον 18^ο αιώνα. Οι πηγές επιτρέπουν τον υπολογισμό δημογραφικών δεικτών [εύρος και τύπος νοικοκυριών, ηλικιακή & κατά φύλο σύνθεση του πληθυσμού] και την άντληση σχετικών συμπερασμάτων, της τα οποία παρακινούνται οι φοιτητές. Οι δείκτες υπολογίζονται κενωρισμένως (και συγκριτικώς) κατά επιμέρους πληθυσμιακό υποσύνολο [νοικοκυριά αυτοχθόνων-επήλυδων, νοικοκυριά χηρών και ευπόρων/benestanti], με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα συμπεράσματα.

10. Ο οθωμανικός χώρος: οικονομικοκοινωνικές δομές και τιμαριωτικές απογραφές. Εδώ γίνεται μία πρώτη παρουσίαση των συγκεκριμένων απογραφών, συνοπτικών και αναλυτικών, αλλά και των φορολογικών απογραφών, του κεφαλικού φόρου δηλαδή. Στο μάθημα τονίζονται οι διαφορές ανάμεσα στα βενετικά και τα οθωμανικά τεκμήρια δημογραφικού ενδιαφέροντος αλλά και της σύγχρονες απογραφές.

11. Το συγκεκριμένο μάθημα αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, συνέχεια και προέκταση του προηγούμενου. Εξετάζονται, αναλύονται και αξιοποιούνται οθωμανικά τεκμήρια του βορειοελλαδικού χώρου (Ηπειρος – Μακεδονία) αλλά και άλλων περιοχών (της η Εύβοια). Εδώ της δίνεται έμφαση στα μεθοδολογικά ζητήματα, σε σχέση πάντοτε με το περιεχόμενο εκάστου τεκμηρίου.

12. Εν προκειμένω εξετάζεται ο νησιωτικός χώρος, αντλώντας δημογραφικές πληροφορίες από διαφορετικά αλλά και συμπληρωματικά μεταξύ των ιστορικά τεκμήρια: τοπωνύμια, περιγητικά κείμενα, νεότερες απογραφές (καποδιστριακές αλλά και μεταγενέστερες απογραφές, του ελληνικού κράτους). Η σύνθεση των διαπιστώσεων οδηγεί σε σχετικώς συμπαγή συμπεράσματα

13. Ο κύκλος των μαθημάτων κλείνει με την κατακλείδα, η οποία απαρτίζεται από τα επιμέρους συμπεράσματα στο σύνολό της και από της κατά περίπτωση ομοιότητες (και αντιστοίχως διαφορές). Τα εν λόγω τελικά συμπεράσματα, ως είναι ευνόητο, αποτελούν απόρροια των ιδιαιτεροτήτων εκάστης πηγής αλλά και των όρων παραγωγής της κατά το ιστορικό παρελθόν.

Για τη **βιβλιογραφία** του μαθήματος βλ. εδώ

http://users.uoi.gr/gramisar/istorias_neoteron_chronon/pdfs_docs/komis_lessons.pdf

Εξέταση του μαθήματος: Γραπτή εξέταση

INE 359 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ. ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ (15^{ος} – 19^{ος} αιώνες) (Κ. ΚΟΜΗΣ)

Περίληψη: Ιστορικές πηγές και μεθοδολογία αξιοποίησης αυτών. Τα αξιοποιούμενα τεκμήρια, στο πλαίσιο του μαθήματος, προέρχονται από οθωμανικές και κυρίως βενετοκρατούμενες περιοχές του ελλαδικού χώρου και χρησιμοποιούνται προκειμένου να διερευνηθούν πλευρές της Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας. Κατ' αρχάς, γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των ελληνικών αρχείων στο σύνολό τους, αναδεικνύοντας τις πλέον ενδιαφέρουσες, από τις διαθέσιμες, αρχειακές ενότητες. Εν συνεχεία, εξετάζονται τα τεκμήρια, κατά ιδιαίτερη κατηγορία, με τη συμμετοχή των φοιτητών.

Στόχοι και αναμενόμενα αποτελέσματα: Μέσω του εγχειρήματος, στο σύνολό του, ενισχύεται η εκδήλωση πρωτοβουλίας, εκ μέρους των φοιτητών, προκειμένου να διατυπώνουν προτάσεις χρήσης και αξιοποίησης των διαθέσιμων ιστορικών τεκμηρίων.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτή εξέταση

ΙΝΕ 404 Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ Ι: (15^{ος} - τέλη περ. 17^{ου} αι.)

(Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ)

Περίληψη: Το μάθημα αυτό καλύπτει την περίοδο από τον 15^ο αιώνα (ιδίως μετά την Άλωση) ως το 1669, οπότε με την υποταγή της βενετοκρατούμενης έως τότε Κρήτης ολοκληρώθηκε η κατάκτηση όλου σχεδόν του ελληνικού χώρου από τους Οθωμανούς Τούρκους. Ύστερα από μία εισαγωγή σε μεθοδολογικής υφής ζητήματα και στην «εγκατάσταση» Οθωμανών και Ενετών στον ελληνικό χώρο, θα εξετασθούν, με αξιοποίηση διάφορων πηγών, τα βασικότερα ζητήματα που αφορούν την κοινωνική, οικονομική και πνευματική κατάσταση του Ελληνισμού αυτή την περίοδο: ιδεολογικά ρεύματα και στάση των Ελλήνων έναντι των δύο ξένων κυριάρχων, διοίκηση, νομική θέση των κατακτημένων, κοινωνική συγκρότηση, γαιοκτησία (από τα *τιμάρια* στα *τσιφλίκια*), φορολογία, οικονομία και εμπόριο, κοινότητες, παιδεία, Πατριαρχείο Κων/πόλεως και ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, εξισλαμισμοί, παιδομάζωμα, πληθυσμιακές μετακινήσεις και επαναστατικά κινήματα.

Διάγραμμα μαθημάτων: Οθωμανική κυριαρχία στον ελληνικό χώρο – Οθωμανικό σύστημα διοίκησης και φορολογίας – Γαιοκτησία – Αγροτική οικονομία και εμπόριο. – Κοινότητες – Μετακινήσεις πληθυσμών - Οικουμενικό Πατριαρχείο – Παιδεία – Εξισλαμισμοί – Επαναστάσεις - Βενετοκρατία

Στόχοι του μαθήματος και αναμενόμενα αποτελέσματα: α. Να γνωρίσουν οι φοιτητές σ' όλες τους τις διαστάσεις τα πιο σημαντικά γεγονότα αυτής της περιόδου, με κριτική προσέγγισή τους. β. Να είναι σε θέση να αναλύουν σε βάθος τις πηγές που δίνονται. γ. Να προβληματίζονται δημιουργικά πάνω στα ιστορικά γεγονότα.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις, Δίνονται προαιρετικές γραπτές εργασίες, που λαμβάνονται υπόψη στην τελική βαθμολογία. Θα επιδιωχθεί η πραγματοποίηση μιας επίσκεψης στα Γενικά Αρχεία του Κράτους ή σε Αρχεία που βρίσκονται στα Ιωάννινα.

ΙΝΕ 354 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 19^{ος} – 20^{ος} ΑΙΩΝΑΣ (Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ)

Περίληψη: Το μάθημα εισάγει στην ιστοριογραφία αναλύοντας το πως η ιστορία των γυναικών διαμορφώθηκε ως διακριτός κλάδος της σύγχρονης κοινωνικής ιστορίας διεθνώς. Με ειδική αναφορά στην Ελλάδα, παρουσιάζεται η ιστορία των γυναικών στην σύγχρονη Ελλάδα. Εξετάζονται ειδικότερα ζητήματα όπως: η εκπαίδευση των γυναικών και οι διαφοροποιημένοι στόχοι της, η εργασία των γυναικών και οι διακρίσεις τις οποίες υφίστανται σε όλους τους εργασιακούς χώρους (στο χωράφι, στο εργοστάσιο, στις υπηρεσίες), οι κοινωνικοί καταμερισμοί, η σταδιακή συγκρότηση της φεμινιστικής συνείδησης και του γυναικείου κινήματος, το αίτημα για την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων και η ενσωμάτωση των γυναικών στο ελληνικό πολιτικό σύστημα, η υιοθέτηση από το κράτος μιας κοινωνικής πολιτικής που βασίζεται σε διακρίσεις φύλου.

Στόχοι του μαθήματος: α) να εισάγει τον φοιτητή/τη φοιτήτρια στο διακριτό ιστοριογραφικό κλάδο της ιστορίας των γυναικών β) να βοηθήσει τον φοιτητή/τη φοιτήτρια να κατανοήσουν τη θέση των γυναικών στην ιστορία γ) να εισάγει τον φοιτητή/τη φοιτήτρια στη λογική της ιστορικής έρευνας στην ιστορία.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα: Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα μπορούν α) να εξηγούν -στην ιστορική τους διάσταση- τις αιτίες και τις συνέπειες της κατώτερης θέσης των γυναικών στην ελληνική κοινωνία, β) να ερμηνεύουν την ανάπτυξη και ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος και του αγώνα για τα πολιτικά δικαιώματα, γ) να προσδιορίζουν τους λόγους που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος και να αναφέρονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, δ) να εντάσσουν στο ορθό χρονολογικό και ιστορικό πλαίσιο τα ποικίλα ιστορικά φαινόμενα που αφορούν στην ιστορία των γυναικών και να κατανοούν βασικούς ιστορικούς όρους (λ.χ. «φεμινισμός»), ε) να γνωρίζουν τα βασικά ιστοριογραφικά ρεύματα στην ιστορία των γυναικών.

Διάγραμμα μαθημάτων:

1-2: Εισαγωγή

3-11: Ζητήματα ιστορίας των γυναικών

12-13: Παρουσιάσεις εργασιών-Ανακειφαλίωση-Συμπεράσματα

Τρόπος εξέτασης: Γραπτή εξέταση αποτελούμενη από ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας που θα περιλαμβάνουν: α) Κατανόηση και ανάλυση ιστορικής πηγής β) Ορισμούς εννοιών και ιστορικών όρων γ) Ερώτηση ανάλυσης και σύνθεσης.

Προαιρετικές εργασίες: Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ενθαρρύνονται να αναλάβουν μικρές εργασίες 2.500-3.000 λέξεων. Οι εργασίες θα βασίζονται στην παρουσίαση και ανάλυση δύο-τριών βασικών κειμένων. Αποβλέπουν στην εξοικείωση των φοιτητών με τους τρόπους ανάγνωσης ενός ιστορικού κειμένου, τη διαπραγμάτευση ενός ιστορικού θέματος και τη συγγραφή μιας ιστορικής ανάλυσης. Η εργασία θα προσμετράται στην τελική βαθμολογία με έως και 3 βαθμούς, εφόσον η επίδοση στις γραπτές εξετάσεις είναι τουλάχιστον πέντε (5).

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες: Εκπαιδευτική εκδρομή και επισκέψεις σε ιστορικά αρχεία/βιβλιοθήκες

Διάγραμμα μαθήματος:

1. Εισαγωγή: Τι είναι η ιστορία των γυναικών; Η γέννηση του ιστοριογραφικού ενδιαφέροντος διεθνώς και στην Ελλάδα.
2. Ιστορία των γυναικών: Η διχοτομία «φύση» - «πολιτισμός».
3. Η νομική και κοινωνική θέση των γυναικών στην Ελλάδα τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα (δικαιώματα, οικογένεια, εκπαίδευση, εργασία).
4. Η εκπαίδευση των γυναικών τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα I: εκπαίδευση «εις τα του οίκου» και το διδασκαλικό επάγγελμα.
5. Η εκπαίδευση των γυναικών τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα II: εκπαίδευση «εις τα του οίκου». Προσπάθειες μεταρρύθμισης.
6. Η εργασία των γυναικών στο σπίτι και έξω απ' αυτό, 19^{ος}- α' μισό 20^{ου} αιώνα.
7. Οι απαρχές του φεμινιστικού κινήματος. Γυναίκες και πολιτική. Γυναικείες οργανώσεις.
8. Ο ελληνικός Μεσοπόλεμος: αλλαγές και συνέχειες όσον αφορά την κοινωνική θέση των γυναικών, την εκπαίδευση, την εργασία. Η μαζική είσοδος των γυναικών στη μισθωτή εργασία.
9. Το φεμινιστικό κίνημα του Μεσοπολέμου. Ο αγώνας για τα πολιτικά δικαιώματα.
10. Η θέση των γυναικών στο καθεστώς Μεταξά (1936-1940). Σύγκριση με τις απόψεις για τη θέση των γυναικών στο φασισμό και ναζισμό.
11. Οι γυναίκες στην Κατοχή και την Αντίσταση: η είσοδος στη δημόσια σφαίρα.
12. Οι Ελληνίδες στη μεταπολεμική εποχή: Δικαίωμα ψήφου (1952), αλλαγές στην εκπαίδευση και εργασία. Το νέο θεσμικό πλαίσιο και η κατάκτηση της ισότητας. Οι γυναίκες στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία (1960-1980) και το νέο φεμινιστικό κίνημα.
13. Κοινωνική πολιτική και προστασία των γυναικών: διακρίσεις φύλου; Μια ιστοριογραφική συζήτηση. Επισκόπηση των βασικών ζητημάτων του μαθήματος.

INE 409 ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ: ΑΠΟ ΤΟ ΧΑΡΙΛΑΟ ΤΡΙΚΟΥΠΗ ΣΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΒΕΝΙΖΕΛΟ (Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ)

Περίληψη: Το μάθημα πραγματεύεται τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού στο ελληνικό κράτος, οι οποίες έλαβαν χώρα στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Συγκεκριμένα, καλύπτεται χρονικά η περίοδος από την εποχή της διακυβέρνησης του Χαρίλαου Τρικούπη έως την περίοδο της πρωθυπουργίας του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ειδικότερα στο μάθημα θα αναλυθούν ζητήματα, τα οποία σχετίζονται με τις απόπειρες οργάνωσης του κράτους, του εξορθολογισμού της διοίκησης, της ανάπτυξης της οικονομίας και της ενίσχυσης της γεωργίας. Επιπρόσθετα, θα εξετασθούν θέματα, τα οποία αφορούν ένα ευρύ πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, δημόσιων έργων – σιδηροδρομικού και οδικού δικτύου – και εν γένει υποδομών κατά την Τρικούπική και Βενιζελική περίοδο. Ομοίως, θα μελετηθούν πτυχές του αναπτυξιακού έργου της κυβέρνησης του Βενιζέλου, το οποίο εντάσσεται στα πλαίσια του εγχειρήματος του αστικού εκσυγχρονισμού του κράτους. Μία απόπειρα, δηλαδή, που ταυτίζεται με τον εκσυγχρονισμό κατά τα Δυτικά πρότυπα, στα πλαίσια της φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας. Παράλληλα, θα εξετασθούν ζητήματα σχετικά με την μεταρρύθμιση σε κάθε τομέα της δημόσιας ζωής, όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η γεωργία ή η βιομηχανική ανάπτυξη. Στους φοιτητές προβάλλεται σχετικό ιστορικό αρχειακό υλικό (βίντεο) για την περίοδο του Μεσοπολέμου από το Ιστορικό Κινηματογραφικό Αρχείο της ΕΡΤ.

Μαθησιακοί στόχοι: Στόχος του μαθήματος είναι να εισαχθούν οι φοιτητές στη θεωρητική συζήτηση για τα ιστορικά δεδομένα της περιόδου. Παράλληλα, να μυηθούν στην βασική για την εξεταζόμενη εποχή βιβλιογραφία και στην τεχνική της συγγραφής μιας ιστορικής εργασίας.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις στο θεωρητικό μέρος. Ενθαρρύνεται επίσης η εκπόνηση εργασίας η οποία, εφόσον κριθεί επαρκής μπορεί να βελτιώσει την τελική βαθμολογία κατά ένα ή δύο βαθμούς.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: Πηγές, στόχοι και μεθοδολογικά εργαλεία της ιστορικής έρευνας για την περίοδο. Η άνοδος του Χαρίλαου Τρικούπη στα πολιτικά αξιώματα και η μετεξέλιξη του κομματικού συστήματος. Τα δημόσια έργα και η ανασυγκρότηση του στρατεύματος. Όψεις της ελληνικής οικονομίας στα τέλη του 19ου αιώνα. Η εξωτερική πολιτική. Οι ελληνικές παροικίες. Η Ελλάδα στον πόλεμο: από το 1897 έως το 1922. Συνταγματικές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις. Ο αστικός εκσυγχρονισμός, ο συνταγματικός φιλελευθερισμός. Κοινωνία, στερεότυπα και ηθικές αξίες στον ελληνικό χώρο. Οικονομική και πνευματική ζωή.

ΠΕΠ 444 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (Α. ΜΑΧΑΪΡΑ)

Διάγραμμα:

1^η εβδομάδα: Διάγραμμα του μαθήματος: κεφάλαια των βιβλίων που περιλαμβάνονται στην ιστοσελίδα e-course, παρουσίαση της βιβλιογραφίας. Εξέταση και θεματικός προσανατολισμός για τα βιβλία που προτείνονται ως συγγράμματα στο «Εύδοξος». Έντυπο χρονολόγιο (περιλαμβάνεται στην ιστοσελίδα e-course) για την περίοδο 1789-1994.

Περιοδολόγηση της σύγχρονης ευρωπαϊκής ιστορίας. Εισαγωγή στη γαλλική Επανάσταση 1789-1793, 9η Σεπτεμβρίου, Διεθνήτριο, πραξικόπημα της 18ης Μπρυμαίρ από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη.

2^η εβδομάδα: Οι πόλεμοι του Ναπολέοντα, η ευρωπαϊκή σύγκρουση, η Παλινόρθωση. 1830-1848: η ανάδυση του εργατικού ζητήματος. Συζήτηση για τη συγκρότηση της ιστορικής επιστήμης το 19^ο αιώνα και τη σημασία αυτής της εξέλιξης για την ιστοριογραφία του XXου αιώνα.

3^η εβδομάδα: 1850-1892: Εξετάζουμε τους όρους της ευρωπαϊκής ανάπτυξης, την εμφάνιση και την επέκταση της «Μεγάλης Ύφεσης» του 19^{ου} αι., τις αλλαγές στην οικονομική πολιτική των κρατών στο πεδίο της βιομηχανικής ανάπτυξης, των εξωτερικών συναλλαγών και του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

4^η εβδομάδα: Προστατευτική πολιτική (εθνική πολιτική οικονομία) στο εσωτερικό των ευρωπαϊκών κοινωνιών και ιμπεριαλιστική πολιτική στο πεδίο της εξωτερικής τους ανάπτυξης. Διεθνοποίηση της οικονομίας και εδραίωση της αγγλο-γερμανικής οικονομικής συγκρούσης. Θεωρίες για τον ιμπεριαλισμό ως στάδιο της καπιταλιστικής ανάπτυξης.

5^η εβδομάδα: Σύνδεση των ευρωπαϊκών κρατικών πολιτικών με την ανάπτυξη της εργατικής τάξης και τη συγκρότησή της στο χώρο της πολιτικής και του συνδικαλισμού. Εξέταση της πορείας επιρροώσεως των εργατικών στρωμάτων σε Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία.

6^η εβδομάδα: Ιστοριογραφικές προσεγγίσεις των αιτιών του Α' Π.Πολέμου. Αφήγηση του πολέμου, πέντε χρόνια ενός ατέλειωτου πολέμου, τόποι και πρόσωπα (άνδρες και γυναίκες στη σύρραξη).

7^η εβδομάδα: Πόλεμος και μνήμη: πώς οι ιστορικοί προσεγγίζουν τη σύρραξη και τα ίχνη του πολέμου. Πόλεμος και επανάσταση: εξεγέρσεις στο δυτικό μέτωπο και επανάσταση στη Ρωσία.

8^η εβδομάδα: Η συνθήκη των Βερσαλλιών και οι επιρριτές της. Πολιτικές εξελίξεις στη Γερμανία: η δημοκρατία της Βαϊμάρης, εργατικά συμβούλια και ιδεολογικές ζυμώσεις, κοινωνικές συγκρούσεις και πολιτικές ισορροπίες. Η πληθωριστική κρίση των αρχών της δεκαετίας του 1920.

9^η εβδομάδα: Φασισμός, εθνικοσοσιαλισμός και αντισημιτισμός. Συζήτηση για την κρίση του φιλελευθερισμού και του κοινοβουλευτισμού στην Ευρώπη, θεωρίες του φασιστικού φαινομένου.

10^η εβδομάδα: Πώς έφτασαν οι ΗΠΑ στο κραχ του 1929. Επιπτώσεις στις ευρωπαϊκές χώρες και εθνικές επιλογές ανάκαμψης. New Deal και πολιτικές απασχόλησης. Το κομμουνιστικό στρατόπεδο απέναντι στην κρίση του καπιταλισμού και τις πολιτικές επιλογές της Ευρώπης.

11^η εβδομάδα: Τα λαϊκά μέτωπα στην Ισπανία και τη Γαλλία. Ο ισπανικός εμφύλιος, η βρετανική και γαλλική πολιτική της μη παρέμβασης, οι συμφωνίες του Μονάχου και η στάση της Σοβιετικής Ένωσης.

12^η εβδομάδα: Β' Π. Πόλεμος: από τον Blitzkrieg στην κατοχή της Ευρώπης. Οι ευρωπαϊκές χώρες απέναντι στην Νέα γερμανική Τάξη, δωσιλογισμός και αντίσταση. Η μεταπολεμική τάξη: οι συμφωνίες του Bretton Woods, το σχέδιο Μάρσαλ και η παγίωση του Ψυχρού Πολέμου.

13^η εβδομάδα: Η Χρυσή Εποχή των ευρωπαϊκών κοινωνιών, πλήρης απασχόληση, κράτος πρόνοιας και περιβαλλοντική καταστροφή. Η απο-αποικιοποίηση και η πετρελαϊκή κρίση. Σύντομη αναφορά στην Κίνα του Μάο τσε Τουνγκ.

Στόχοι του μαθήματος: 1. Να εισαγάγει τους φοιτητές στην ιστορική μελέτη της σύγχρονης ευρωπαϊκής ιστορίας του 19ου και του 20ου αι. 2. Να προτείνει διάφορες οπτικές προσεγγίσεις των εξελίξεων στα ευρωπαϊκά κράτη: πολιτική, κοινωνική, οικονομική, ιδεολογική κ.ο.κ. 3. Να ενημερώσει τους φοιτητές για τις διαφορετικές ιστοριογραφικές προσεγγίσεις σε κοινωνικά/οικονομικά/πολιτικά φαινόμενα: επανάσταση, πόλεμος, οικονομική κρίση, φασισμός, ολοκληρωτισμός κ.ο.κ. 4. Να κινητοποιήσει τις ικανότητες των φοιτητών στη διαμόρφωση ερωτημάτων και προβληματισμών, στην αναζήτηση συνδέσεων, συνεχειών και τομών στις ιστορικές εξελίξεις, στην ανάλυση, τη σύνθεση και την ανασύνθεση των ιστοριογραφικών προσεγγίσεων.

Προσδοκώμενο αποτέλεσμα: Η απόκτηση ενός συμπαγούς πεδίου γνώσεων για την ευρωπαϊκή ιστορία του 19ου και του 20ου αιώνα, από το οποίο οι φοιτητές θα μπορούν να

αντλούν πληροφορίες και ερεθίσματα για να οργανώσουν τα γνωστικά τους εργαλεία, να προχωρήσουν σε εξειδικευμένη έρευνα, αλλά και να αντιληφθούν καλύτερα τις δικές τους σύγχρονες εξελίξεις.

Τρόποι εξέτασης: Τελικές εξετάσεις σε τρία μέρη: 1^ο μέρος: ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών με βάση το χρονολόγιο 1789-1994 (20/100). 2^ο μέρος: θέμα ανάλυσης/σύνθεσης υποχρεωτική (50/100). 3^ο μέρος: επιλογή ενός θέματος από 2 ή 3 θέματα (30/100).

Προαιρετικά οι φοιτητές μπορούν να πάρουν βοηθητικές εργασίες που θα προσθέτουν μέχρι 2 μονάδες στο βαθμό τους, εφόσον προβιβάζονται στις τελικές εξετάσεις.

ΙΕΠ 442 **ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ** (Α. ΜΑΧΑΙΡΑ)

Διάγραμμα:

1^ο μάθημα: Τα χριστιανικά θεμέλια της αγγλικής επανάστασης (1641-1649), μεταφορά της αντιαυταρχικής τομής της Μεταρρύθμισης στο πολιτικό πεδίο μετά από έναν αιώνα. Οι βιβλικές και προγονικές αναφορές στη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας και στο Αμερικανικό Σύνταγμα ως βάσεις για τη διατήρηση της δουλείας σε ένα ελεύθερο δημοκρατικό καθεστώς.

2^ο μάθημα: Η κατάργηση της δουλείας από τη Συμβατική Εθνοσυνέλευση (4 Φεβρουαρίου 1794), η δυναμική αντίδραση της φιλελεύθερης Αγγλίας. Η επίθεση στις «αρχαίες δημοκρατίες» και η αντίδραση στη «δημοκρατία των γιακωβίνων».

3^ο μάθημα: Βοναπαρτισμός και φιλελεύθερος αντιβοναπαρτισμός. Τι υπερασπιζόταν ο φιλελεύθερος Benjamin Constant στην πρώτη Παλινόρθωση.

4^ο μάθημα: Το αντιπροσωπευτικό σύστημα στη σκέψη του Rousseau, το «παράδοξο» του Condorcet. Το γαλλικό εκλογικό σύστημα από το Σύνταγμα του 1791 μέχρι τον εκλογικό νόμο της ιουλιανής μοναρχίας (19 Απριλίου 1931).

5^ο μάθημα: Το εκλογικό σώμα στο Ηνωμένο Βασίλειο ή πώς εδραιώνεται η αντίθεση ανάμεσα στο φιλελευθερισμό και τη δημοκρατία.

6^ο μάθημα: 1848: η προλεταριακή εξέγερση του Ιουνίου, μια «πάλη των τάξεων στην πιο αγνή μορφή της», ο Tocqueville, ο «μετριοπαθής» Hugo και ο ύμνος του οδοφράγματος στους Άθλιους.

7^ο μάθημα: Ο εκλογικός θρίαμβος του Λουδοβίκου Ναπολέοντα Βοναπάρτη στη «δημοψηφισματική» εκλογή στις 10 Δεκεμβρίου 1848 και οι λεπτοί χειρισμοί του πρίγκιπα-προέδρου μεταξύ λαού και κοινοβουλίου μέχρι το πραξικόπημα στις 2 Δεκεμβρίου 1851 που έγινε στο όνομα της καθολικής ψηφοφορίας.

8^ο μάθημα: Από τον εκλογικό νόμο (2 Φεβρουαρίου 1852) του Λουδοβίκου Βοναπάρτη στο διευρυμένο εκλογικό δικαίωμα στην Ιταλία (1912) από τον Giovanni Giolitti ή πώς χειραγωγείται η ψήφος.

9^ο μάθημα: Από την Κομμούνα του Παρισιού (1871) στη γερμανική σοσιαλδημοκρατία: ο αισιόδοξος Ένγκελς, ο επιφυλακτικός Liebknecht και οι μεταβολές στα δομικά χαρακτηριστικά του αστικού κράτους που καταλήγει να ασκεί μια «μαζική εξουσία» πάνω στις κοινωνίες μέσω του κεντρικού ρόλου της στρατιωτικής κάστας.

10^ο μάθημα: Τα εκλογικά συστήματα της ΙΙΙ Δημοκρατίας στη Γαλλία και η διαμόρφωση των «αστιών δυναστειών»

11^ο μάθημα: Από την επανάσταση του 1905 στη Ρωσία στη δημοκρατία των σοβιέτ. Οι γερμανοί σοσιαλιστές στον πόλεμο (1914-1918) και η αποτυχία τους να κερδίσουν την πλειοψηφία των εδρών στις εκλογές για την ανάδειξη της εθνικής συντακτικής συνέλευσης (19 Ιανουαρίου 1919).

12^ο μάθημα: Η «κατασκευή» των εκλογικών θριάμβων: ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι.

13^ο μάθημα: Τα «μικτά συστήματα» της Δύσης ή πώς ξεχάστηκε η αρχή ένας άνθρωπος/μία ψήφος.

Άλλες δραστηριότητες: Προβολή ντοκιμαντέρ και ταινιών

Στόχοι του μαθήματος: 1. Η παρακολούθηση των αντιπροσωπευτικών συστημάτων στην Ευρώπη από τη βουλή των κοινοτήτων του 1649 μέχρι τη δυσμένεια του όρου «δημοκρατία» από το 1989 και μετά, όταν γιορτάσαμε τα 200 χρόνια της γαλλικής Επανάστασης και έπεσε το τείχος του Βερολίνου. 2. Η αναζήτηση της φιλοσοφικής και ιστορικής θεμελίωσης των διαφόρων ευρωπαϊκών καθεστώτων τους δύο τελευταίους αιώνες. 3. Η επισήμανση των μεταμορφώσεων, των εκτροπών, των αδυναμιών του δικαιώματος ψήφου στα ευρωπαϊκά κράτη το 19^ο και τον 20^ο αι. και η αναζήτηση των κέντρων εξουσίας μέσα στις ευρωπαϊκές δημοκρατίες. 4. Η αντιμετώπιση της σχέσης ηγέτη/μάζας στην ευρωπαϊκή ιστορική κίνηση του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα.

Προσδοκώμενο αποτέλεσμα: Η έναρξη ή η εμβάθυνση των προβληματισμών των φοιτητών για ένα σώμα πληροφοριών/καταστάσεων που συνήθως εκλαμβάνουμε είτε ως δεδομένες και αchronικές πραγματικότητες, είτε ως αυτονόητα προνόμια, είτε ως κοινούς τόπους της ζωής όλων των ανθρώπων.

Τρόποι εξέτασης:

Εναλλακτικά:

1. Τελικές γραπτές εξετάσεις σε θέματα ανάλυσης
2. Εκπόνηση γραπτών απαλλακτικών εργασιών (λέξεις 5000-7000)

ΙΕΠ 438 **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΠΙΩΣΗΣ** (Λ. ΦΛΙΤΟΥΡΗΣ)

Περίληψη: Βασικός σκοπός του μαθήματος είναι η εξέταση της γέννησης και της πορείας της ιδέας για την ευρωπαϊκή συνεργασία από τον 19ο αιώνα ως τις μέρες μας. Θα καταγραφούν οι προσπάθειες οριοθέτησης της «ευρωπαϊκής ιδέας» από την ευρωπαϊκή διανόηση ως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς και οι σχετικές πολιτικές πρωτοβουλίες του Μεσοπολέμου.

Παράλληλα, σε συνεργασία με τους φοιτητές και στα πλαίσια εργασιών θα εξετασθούν: οι προσλήψεις της ευρωπαϊκής ενοποίησης από τις διάφορες πολιτικές ιδεολογίες και κομματικές οικογένειες πριν και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η στάση των εθνικών κρατών έναντι της ενοποιητικής διαδικασίας, η θέση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον μεταπολεμικό διπολικό κόσμο και τέλος η επίδραση της ευρωπαϊκής ενοποίησης στην πνευματική και πολιτιστική παραγωγή της Ευρώπης των τελευταίων πενήντα χρόνων. Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην εξέλιξη του διπλωματικού πλαισίου της ενοποίησης και στη διασύνδεση της ευρωπαϊκής με τις εθνικές πολιτικές του κάθε κράτους.

Τρόπος εξέτασης των φοιτητών οι γραπτές εξετάσεις με ανοιχτές σημειώσεις.

Στόχοι του μαθήματος: Η διερεύνηση των ιστορικών καταβολών της ευρωπαϊκής ιδέας και η ανασύνθεση των διαδικασιών ενοποίησης του ευρωπαϊκού χώρου

Προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα: Η εξοικείωση των φοιτητών με την έννοια και τα γεωγραφικά πολιτικά και πολιτιστικά όρια της Ευρώπης, η κατανόηση της διαδικασίας συγκρότησης της σημερινής ευρωπαϊκής πραγματικότητας,

Διάγραμμα μαθημάτων:

1. Τι είναι η Ευρώπη; Η έννοια της Ευρώπης στη μυθολογία και την αρχαία ιστορία του Μεσογειακού χώρου
2. Ευρώπη και Ευρωπαίοι κατά τους ρωμαϊκούς και μέσους χρόνους: πολιτισμικά και πολιτικά όρια
3. Η εμφάνιση και η υιοθέτηση του όρου Ευρώπη κατά τους Μέσους χρόνους. Καρλομάγνος και οι απαρχές της ευρωπαϊκής ένωσης. Γεννήθηκε η Ευρώπη το Μεσαίωνα;

4. Η ιδέα της Ευρώπης κατά τους Νεώτερους χρόνους. Διαφωτισμός και Επανάσταση: ευρωπαϊκά φαινόμενα. Η ενοποίησης μέσω της σύγκρουσης: από τον εκατονταετή πόλεμο στον επταετή πόλεμο
5. Η ιδέα της Ευρώπης την εποχή των εθνικισμών (τέλη 19^{ου} αι.). Το εθνικό κράτος απέναντι στην ιδέα της ενοποίησης
6. Ο πόλεμος ως τομή. Προσπάθειες για την ενοποίηση κατά τον Μεσοπόλεμο. Οι ολοκληρωτισμοί απέναντι στην Ευρώπη
7. Μια άλλη ιδέα για την Ευρώπη: το όνειρο του Χίτλερ
8. Από την Απελευθέρωση στο όνειρο των φεντεραλιστών. Οι πρώτες προσπάθειες συγκρότησης κοινού ευρωπαϊκού χώρου. Η σημασία του Ψυχρού Πολέμου
9. Η ΕΟΚ και η πορεία για τη συγκρότηση των ευρωπαϊκών κοινοτήτων. Η ΕΖΕΣ. Οι εθνικοί ανταγωνισμοί
10. Από την πρώτη διεύρυνση του 1973 στο Μάαστριχτ, την ΟΝΕ και την ΕΕ. Ιδεολογικές συγκλίσεις και αποκλίσεις
11. Οι πολιτικές οικογένειες της Ευρώπης απέναντι στην Ένωση. Η κρίση και οι φόβοι για το αύριο
12. Η Ελλάδα και η ΕΕ.
13. Προκλήσεις για τη νέα Ευρώπη. Αποτίμηση της έννοιας «Ευρώπη» και του επιθέτου «Ευρωπαίος».

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις

ΙΕΠ 430** ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ (ΑΙΚ. ΖΑΡΙΔΗ)

** Η επίκ. καθηγήτρια κ. Αικ. Ζαρίδη κατά το χειμερινό εξάμηνο του ακαδ. έτους 2014-2015 θα απουσιάσει με επιστημονική άδεια.

Γ. ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2014-2015

ΚΩΔ	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΑΠΡ	ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
501	Εισαγωγή στην Προϊστορική Αρχαιολογία. Πολιτισμοί του προϊστορικού Αιγαίου από την Εποχή του Λίθου έως το τέλος της Εποχής του Χαλκού	Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ (επίθετο από Α έως Κ) Γ. ΛΩΛΟΣ (επίθετο από Λ έως Ω)	Α' (Υ)
578	Το Αιγαίο πριν από τη 2η χιλιετία π.Χ.	Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ	Γ' (Υ)
526	Μυκηναϊκός πολιτισμός. Ακροπόλεις, Αρχιτεκτονική ανακτόρων-οικισμών	Γ. ΛΩΛΟΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
530	Εισαγωγή στον Μυκηναϊκό πολιτισμό	Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
517	Εισαγωγή στον Μινωικό πολιτισμό <i>Εκπαιδευτική εκδρομή στην Κρήτη</i>	Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
ΑΚΛ	ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
601	Εισαγωγή στην κλασική Αρχαιολογία και Τέχνη (1100-31 π.Χ.)	Β. ΠΑΠΠΑ	Α' (Υ)
605	Γεωμετρική και Αρχαϊκή Τέχνη (Γενική επισκόπηση)	Διδάσκων Π. Δ. /407	Γ' (Υ)
622	Κεραμική-αγγειογραφία-ζωγραφική της αρχαϊκής περιόδου	Διδάσκων Π. Δ. /407	Ε', Ζ' (Επ.Υπ.) μόνον Αρχαιολογική κατεύθυνση
626	Αρχιτεκτονικά γλυπτά της Αρχαϊκής περιόδου	Β. ΠΑΠΠΑ	Ε', Ζ', (Επ.Υπ.) & Φιλολογίας
ΑΒΥ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
703	Εισαγωγή στην παλαιοχριστιανική και βυζαντινή αρχιτεκτονική	Α. ΜΑΝΤΑΣ	Γ' (Υ)
716	Βυζαντινή Μικροτεχνία	Α. ΜΑΝΤΑΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
747	Βυζαντινή γλυπτική	Α. ΒΑΒΟΥΙΝ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
779	Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Καππαδοκία	Α. ΒΑΒΟΥΙΝ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
ΙΝΤ	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ		
817	Η Ευρωπαϊκή Τέχνη από τον 18ο αι. μέχρι και τα Μέσα του 19ου: Από τον Νεοκλασικισμό στον Ρεαλισμό, και από το Γκράντ Τουρ στην Επανάσταση του 1848	Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ	Γ' (Υ)
816α	Θέματα από την ευρωπαϊκή τέχνη 6: Η Δεύτερη Ζωή των Γλυπτών του Παρθενώνα, Βρετανία 1762-1938: Νεωτερικές Τομές στην Ευρωπαϊκή Πρόσληψη της Αρχαίας Τέχνης και Καλλιτεχνικές Πρακτικές στη Μ. Βρετανία	Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Α' ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΡ 501 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

(Γ. ΛΩΛΟΣ - Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ)

Το μάθημα προσφέρει βασικές γνώσεις για τον κλάδο της Προϊστορικής Αρχαιολογίας. Παρουσιάζονται συνοπτικά οι επιστημονικοί στόχοι του κλάδου, οι μέθοδοι και τεχνικές της έρευνας πεδίου, οι εργαστηριακές αναλύσεις στις οποίες υποβάλλονται τα προϊστορικά ευρήματα και οι μέθοδοι με τις οποίες χρονολογούνται. Τονίζεται ο διεπιστημονικός χαρακτήρας της Προϊστορικής Αρχαιολογίας, η εξάρτησή της από επικουρικούς κλάδους, όπως η γεωμορφολογία, η φυσική ανθρωπολογία, η ταφονομία ή η παλυνολογία. Παρουσιάζεται επίσης η διαδοχή των πολιτισμών στην Ηπειρωτική Ελλάδα και στον Αιγαϊακό χώρο κατά την Εποχή του Λίθου και την Εποχή του Χαλκού.

Διάγραμμα – Διάρθρωση μαθήματος

- Εισαγωγή στον κλάδο – τα όρια της Προϊστορίας. Ιστορία της έρευνας. Αρχαιολογική προσωπογραφία. Βασική ορολογία. Βιβλιογραφικές οδηγίες (2 μαθήματα).
- Μέθοδοι και τεχνικές στην ανασταφική και επιφανειακή έρευνα. Όψη και σημασία της αρχαιολογικής στρωματογραφίας (1 μάθημα).
- Μέθοδοι χρονολόγησης (σχετική και απόλυτη χρονολόγηση). Διεπιστημονικές προσεγγίσεις (1 μάθημα).
- Γενικό διάγραμμα της Ελλαδικής και Αιγαϊακής Προϊστορίας. Εξελικτικές φάσεις και χρονολόγησης τους (1 μάθημα).
- Απώτερη Προϊστορία: Παλαιολιθική και Μεσολιθική Εποχή (2 μαθήματα).
- Νεολιθικός Πολιτισμός στην Ηπειρωτική Ελλάδα και στο Αιγαίο (2 μαθήματα).
- Πολιτισμικές ενότητες της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού (3^{ης} χιλιετίας π.Χ.) στον ευρύτερο Αιγαϊακό χώρο (2 μαθήματα).
- Οι εξελίξεις κατά την Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού στον μείζονα Αιγαϊακό χώρο. Διαδοχή και ανάπτυξη των τριών (3) ανακτορικών πολιτισμών της 2^{ης} χιλιετίας π.Χ. (Παλαιονακτορικού και Νεονακτορικού στην Κρήτη και Μυκηναϊκού). Ευρύτερες διαστάσεις τους (2 μαθήματα).

Επίσης: Στο πλαίσιο του μαθήματος, εβδομαδιαία ελεύθερα φροντιστήρια με αντικείμενο την αντιμετώπιση – επεξεργασία κεραμικών και λίθινων προϊστορικών ευρημάτων, στο Μουσείο Εκμαγείων και Διδακτικών Συλλογών του Τομέα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

ΑΠΡ 578 ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗ 2^Η ΧΙΛΙΕΤΙΑ π.Χ.

(Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ)

Το μάθημα είναι υποχρεωτικό για φοιτητές του δεύτερου έτους σπουδών οι οποίοι έχουν επιλέξει την αρχαιολογική κατεύθυνση. Προσφέρει αναλυτικές γνώσεις – τόσο αρχαιολογικά δεδομένα όσο και συζήτηση προβλημάτων – για την παλαιότερη και πλέον μακρόχρονη περίοδο (τουλάχιστον 400.000 χρόνια) της Αιγαϊακής προϊστορίας, από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι και την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Περιλαμβάνει επίσης μία εισαγωγή για την ιστορία της Αιγαϊακής προϊστορίας και για τους θεσμούς της αρχαιολογικής πράξης στην σύγχρονη Ελλάδα. Τέλος, περιλαμβάνει μια εισαγωγή στην σχετική βιβλιογραφία καθώς και στην μορφή και δομή των δημοσιεύσεων των προϊστορικών ερευνών. Στόχος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με την πορεία των πολιτισμών στο Αιγαίο μέχρι το 2000 π.Χ., και η κατανόηση των μεθόδων με τις οποίες η Αιγαϊακή προϊστορία τεκμηριώνει τα πορίσματά της. Αναλυτική περιγραφή ανά μάθημα καθώς και επιλεγμένη βιβλιογραφία ανά ενότητα (στα αγγλικά και ελληνικά) βρίσκονται στην ιστοσελίδα του μαθήματος (προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου του Τμήματος).

Το μάθημα συνοδεύεται από δώρο φροντιστήριο στο Μουσείο Εικμαγείων του Τομέα Αρχαιολογίας, όπου οι φοιτητές έχουν την ευκαιρία για hands-on experience με προϊστορικά τέχνεργα. Δίνεται η δυνατότητα σε όσους επιθυμούν να ασκηθούν γράφοντας μια σύντομη (1500 λέξεις) πρωτότυπη εργασία.

Ο τελικός βαθμός βασίζεται σε γραπτές εξετάσεις (90%) και σε μια υποχρεωτική βιβλιογραφική άσκηση.

ΑΠΡ 526 ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ. ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ – ΟΙΚΙΣΜΩΝ

(Γ. ΛΩΛΟΣ)

Στο μάθημα αυτό εξετάζονται οι μείζονες ακροπόλεις, τα ανάκτορα και οι σημαντικότεροι ανεσιασμένοι οικισμοί στην Πελοπόννησο, στην Κεντρική Ελλάδα (μέχρι την Ιωλκή στην Μαγνησία) και στην Σαλαμίνα, κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού (Μυκηναϊκή). Δίδεται έμφαση στην θεώρηση της αρχιτεκτονικής και στην εκτίμηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, μέσα στο πολιτισμικό πλαίσιο της Μυκηναϊκής Ελλάδος. Προβάλλονται θέματα ομοιογένειας και διαφοροποίησης στο επίπεδο της παραγωγικής διαδικασίας, της κοινωνικο-οικονομικής οργάνωσης και πολιτικής συγκρότησης, ανάμεσα στα οικιστικά κέντρα στις διάφορες επικράτειες, και γίνονται ειδικότερες επισημάνσεις, που αφορούν στα μεγάλα και στα ελάσσονα ανακτορικά κέντρα.

Διάγραμμα – Διάρθρωση μαθήματος

- Εισαγωγή. Το χρονικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Χαρακτηριστικά του τρίτου ανακτορικού πολιτισμού του ευρύτερου Αιγαιακού χώρου (1 μάθημα).
- Το χρονικό των ανασκαφών και το σημερινό επίπεδο έρευνας των Μυκηναϊκών ακροπόλεων και ανακτόρων (1 μάθημα).
- Γενική θεώρηση της τοπογραφίας, της αρχιτεκτονικής και της οργάνωσης των Μυκηναϊκών ακροπόλεων (1 μάθημα).
- Μυκήνες: Η ακρόπολη, το ανακτορικό συγκρότημα, το θρησκευτικό κέντρο (2 μαθήματα).
- Τίρυνς, Μιδέα, Άργος (2 μαθήματα).
- Άλλες Πελοποννησιακές ακροπόλεις (Αιγείρα, Τείχος Δυμαίων) και οικιστικές θέσεις (1 μάθημα).
- Πύλος: Το Ανάκτορο του Νέστορος. Αρχιτεκτονική, οργάνωση, οικονομία (2 μαθήματα).
- Αθήνα και Αττική (1 μάθημα).
- Βοιωτία: Θήβα, Γλας, Ορχομενός και Μαγνησία: Ιωλκός (1 μάθημα).
- Σύνοψη στοιχείων Μυκηναϊκής οικιστικής αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας.

ΑΠΡ 530 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

(Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ)

Το μάθημα εξετάζει τον πολιτισμό των Μυκηναίων, των ελληνόφωνων πληθυσμών του νότιου ελλαδικού κορμού, οι οποίοι, από τον 17^ο αι. π.Χ. τουλάχιστον, και με παλαιότερα ηγεμονικά κέντρα στην Αργολίδα και τη Μεσσηνία, διαμορφώνουν σταδιακά μία ευρύτατη επικράτεια ομοιογενούς πολιτισμού. Τα μαθήματα θα εξετάσουν την ανάπτυξη αυτής της ελλαδικής «αυτοκρατορίας» και θα παρακολουθήσουν την εξάπλωσή της στο Αιγαίο μέσα από τα κατάλοιπα των οχυρωμένων ακροπόλεων, την τοπογραφία των οικισμών, την αρχιτεκτονική των δημόσιων έργων και των ταφικών μνημείων, τις τέχνες, το εμπόριο και τη γραφή. Από την περίοδο των ανασκαφών του Ε. Σλήμαν και του Χρ. Τσούντα έως την αποκρυπτογράφηση της Γραμμικής Β γραφής και τη σύγχρονη διεπιστημονική προσέγγιση παλαιών και νέων δεδομένων, η Μυκηναϊκή Αρχαιολογία αποτελεί ορόσημο της μετάβασης από την αιγαιακή προϊστορία στους πρώιμους ελληνικούς χρόνους.

Προαιρετική εργασία και παρουσίασή της στο μάθημα.

Φροντιστήριο: «Από το ανάκτορο στην πόλη. Ο Μυκηναϊκός Κόσμος του 12ου αι. π.Χ.»

Διάγραμμα των ενοτήτων διδασκαλίας, εποπτικό υλικό και βιβλιογραφία:

http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/vlaxopoulos/lesssons14_15.htm

ΑΠΡ 517 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΜΙΝΩΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

(Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ)

Το μάθημα εξετάζει την αρχαιολογία της Εποχής του Χαλκού στην Κρήτη, από την εποχή των ανασκαφών του Μ. Καλοκαιρινού και του Α. Έβανς, όταν ο προϊστορικός πολιτισμός του νησιού ονομάστηκε «Μινωικός», έως σήμερα, εποχή συνολικής επανεκτίμησης των δεδομένων. Η Κρήτη εμφανίζει ήδη κατά την 3η χιλιετία π.Χ.

και υπό την επίδραση των γειτονικών πολιτισμών, δυναμική πορεία στην ιστορική της διαδρομή. Η πορεία αυτή κορυφώνεται με την ίδρυση των ανακτόρων και την παγίωση σύνθετων οικονομικών και κοινωνικών δομών, που χαρακτηρίζουν τη φυσιογνωμία του νησιού καθ' όλη τη 2η χιλιετία π.Χ. (Παλαιοανακτορική, Νεοανακτορική και Μετανακτορική περίοδος).

Μέσα από την ανασκαφική τοπογραφία των θέσεων, την εξέταση των οικιστικών καταλοίπων, των ταφικών εθίμων και των τόπων λατρείας, τη γραφή και την τέχνη, το μάθημα προσφέρεται για μία εισαγωγική γνωριμία με τον Μινωικό πολιτισμό.

Εκπαιδευτική ειδορομή στην Κρήτη.

Εργασίες προαιρετικές και παρουσίασή τους στο μάθημα. Βιβλιογραφία στα ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά και ιταλικά.

Διάγραμμα των ενοτήτων διδασκαλίας, εποπτικό υλικό και βιβλιογραφία:
http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/vlaxopoulos/lesssons14_15.htm

Β' ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΚΛ 601 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ (1100 - 31 π. Χ.) (Β.ΠΑΠΠΑ)

Στο πλαίσιο της γενικής εισαγωγής στην κλασική αρχαιολογία το μάθημα διαρθρώνεται με βάση τις παρακάτω ενότητες: Ιστοριογραφία της κλασικής αρχαιότητας. Η αρχαιολογία ως επιστήμη. Σχολές- μεθοδολογικά εργαλεία, ερευνητικές κατευθύνσεις. Υλικά κατάλοιπα- γραπτές πηγές. Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης. Γνωριμία με τα μνημεία της Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης: Αρχιτεκτονική- Γλυπτική- Ζωγραφική- Αγγειογραφία- Μικροτεχνία. Το μάθημα απευθύνεται σε πρωτοετείς φοιτητές, με λιγοστές έως ανύπαρκτες γνώσεις περί αρχαιολογίας. Ως εκ τούτου, στόχος του μαθήματος είναι να μυηθούν στο αντικείμενο της κλασικής αρχαιολογίας και να γνωρίσουν κάποια από τα σημαντικότερα μνημεία της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Οι εξετάσεις είναι γραπτές. Στο μάθημα εντάσσεται δίωρο φροντιστήριο στο Μουσείο Εικμαγείων.

ΑΚΛ 605 ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ (ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ) (Ι. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι να παρακολουθήσει την εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής τέχνης στους πρώτους αιώνες των ιστορικών χρόνων που οριοθετούνται από το 1050 π. Χ. έως το 480 π. Χ. και είναι γνωστή στην έρευνα ως Γεωμετρική και Αρχαϊκή περίοδος.

Η θεώρηση της Γεωμετρικής και Αρχαϊκής Τέχνης γίνεται μέσα από τις τρεις βασικές κατηγορίες μνημείων, την αγγειογραφία, τη γλυπτική και την αρχιτεκτονική. Επισημαίνονται τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά της κάθε κατηγορίας μνημείων και κάθε έργου των δημιουργών της, ώστε να καταστεί σαφής η εικόνα της εξελικτικής πορείας της τέχνης των Γεωμετρικών και Αρχαϊκών χρόνων. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια η θεώρηση της τέχνης να δοθεί μέσα από τις ειδικές ιστορικές και κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που σφραγίζουν τη Γεωμετρική και την Αρχαϊκή περίοδο.

ΑΚΛ 622 ΚΕΡΑΜΙΚΗ-ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

(Ι. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ)

Παρουσίαση των τοπικών εργαστηρίων κεραμικής 7^{ου} και 6^{ου} αι. π.Χ. Τυπολογία-Θεματογραφία. Εξετάζονται παράλληλα ζητήματα της αρχαίας Ελληνικής ζωγραφικής με βάση τα σωζόμενα έργα.

ΑΚΛ 626 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΓΛΥΠΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

(Β. ΠΑΠΠΑ)

Το αντικείμενο προσφέρεται για μια σε βάθος γνώση της αρχαϊκής τέχνης, εφόσον, παράλληλα με τη γλυπτική το κάθε μνημείο εξετάζεται και από άποψη αρχιτεκτονικής. Η χρήση των μύθων και η εικονογράφησή τους στην αγγειογραφία, οι γραπτές μαρτυρίες, ζητήματα χρονολόγησης της αρχαίας ελληνικής τέχνης και άλλα επιμέρους θέματα, προσφέρονται για μελέτη. Ειδικότερα γίνεται τεχνοτροπική εξέταση και εικονογραφική ανάλυση των συνθέσεων που απεικονίζονται στο γλυπτό διάκοσμο ναών και ναόσχημων οικοδομημάτων των αρχαϊκών χρόνων (Κέρκυρα, Ακρόπολις Αθηνών, Δελφοί, Ολυμπία, Μ. Ασία, Δύση). Αναλύονται οι κοινωνικές, πολιτικές και πνευματικές συνθήκες που οδήγησαν στην επιλογή της συγκεκριμένης παράστασης- αφήγησης και οι προτεινόμενες ερμηνείες. Στόχος του μαθήματος είναι να εξοικειωθούν οι φοιτητές με ζητήματα της έρευνας της κλασικής αρχαιολογίας, ασκούμενοι στην προσέγγιση μιας ειδικής βιβλιογραφίας και στη σφαιρική γνώση μιας περιόδου μέσα από τη μελέτη συγκεκριμένων μνημείων.

Οι φοιτητές προαιρετικά συμμετέχουν με την παρουσίαση εργασιών. Προβλέπεται διήμερη εκδρομή στους Δελφούς. Οι εξετάσεις είναι γραπτές σύμφωνα με το πρόγραμμα του Τμήματος.

Γ' ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΒΥ 703 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

(Α. ΜΑΝΤΑΣ)

Στο μάθημα εξετάζονται οι αρχιτεκτονικοί τύποι των μνημείων της Παλαιοχριστιανικής και Βυζαντινής περιόδου. Προηγείται μια γενική εισαγωγή στην ιστορία της έρευνας της Βυζαντινής Αρχιτεκτονικής, στην ορολογία, στα υλικά, στις τεχνικές, στους δημιουργούς και τους παραγγελιοδότες μνημείων. Ακολουθεί γενική επισκόπηση της Παλαιοχριστιανικής και Μεσοβυζαντινής αρχιτεκτονικής, καθώς και μια απλή αναφορά στους νεωτερισμούς που απαντούν στα Παλαιοβυζαντινά κτίσματα.

Το μάθημα αποσκοπεί στην εξοικείωση των φοιτητών με την ορολογία και τους αρχιτεκτονικούς τύπους μνημείων της Παλαιοχριστιανικής και Μεσοβυζαντινής εποχής.

Εξετάζεται γραπτά, ενώ προβλέπεται και μία μονοήμερη εκδρομή στη Θεσσαλονίκη τον Δεκέμβριο.

Αρχικά θα εξεταστούν τα υλικά και ο τρόπος δομής, στη συνέχεια οι αρχιτεκτονικοί τύποι των παλαιοχριστιανικών και μεσοβυζαντινών μνημείων, καθώς και η αρχιτεκτονική γλυπτική.

ΑΒΥ 716 ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΙΚΡΟΤΕΧΝΙΑ

(Α. ΜΑΝΤΑΣ)

Κατηγορίες έργων (υλικά, τεχνική). Προβλήματα που παρουσιάζει η μελέτη της βυζαντινής μικροτεχνίας (χρονολόγηση, απόδοση σε εργαστήρια). Σχέσεις Ανατολής και Δύσης, όπως προκύπτουν από τα αντίστοιχα έργα. Παρουσίαση αντικειμένων από ελεφαντοστό, στεατίτη, σμάλτο, ύφασμα, πηλό, και διάφορα μέταλλα από την Παλαιοχριστιανική έως την Υστεροβυζαντινή περίοδο.

Το μάθημα αποσκοπεί στο να γνωρίσουν οι φοιτητές σημαντικά έργα της βυζαντινής μικροτεχνίας και να εξοικειωθούν με επιστημονικά ζητήματα του θέματος και της βυζαντινής αρχαιολογίας εν γένει.

Εξετάζεται γραπτά, και προβλέπεται η ειπώνηση προαιρετικής εργασίας.

Τα έργα θα εξεταστούν ανά κατηγορίες, ξεκινώντας με τα ελεφαντοστά και τους στεατίτες, και συνεχίζοντας με τα σμάλτα, τα υφάσματα, την κεραμική, και τα διάφορα μέταλλα, στα οποία περιλαμβάνεται και η εικονογραφία των βυζαντινών νομισμάτων.

ABY747 ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΓΛΥΠΤΙΚΗ

(A. BABUIN)

Γενική εισαγωγή στην ιστορία της έρευνας, οι μεγάλες συλλογές γλυπτών και η ιστορία τους. Τα υλικά και η ορολογία της βυζαντινής γλυπτικής. Η επανάχρηση αρχιτεκτονικών μελών και αρχαίων αγαλμάτων στο Βυζάντιο. Οι χριστιανικοί σαρκοφάγοι. Η εικονομαχική έριδα και η διαμόρφωση της αντίληψης περί των τρισδιάστατων μορφών. Οι βυζαντινές ανάγλυφες εικόνες και η μικρογλυπτική. Τα βυζαντινά γλυπτά ως *spolia* και η μεταθανάτια ζωή τους στη Δύση.

Σκοπός του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές την πορεία της βυζαντινής γλυπτικής, από την παλαιοχριστιανική έως την παλαιολόγια περίοδο.

Θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην παλαιοχριστιανική γλυπτική και τα βυζαντινά γλυπτά της μέσης και ύστερης εποχής.

Προβλέπονται προαιρετικές γραπτές εργασίες. Συνιστάται η γνώση της Γαλλικής ή της Γερμανικής γλώσσας.

ABY 779 ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ

(A. BABUIN)

Μεταξύ του 3ου και 4ου αιώνα η Καππαδοκία - παλαιά ρωμαϊκή επαρχία με πρωτεύουσα την Καισάρεια - αποτέλεσε ένα σημαντικό κέντρο της πρώιμης χριστιανικής περιόδου. Παρόλο που δεν έχουν σωθεί ιστορικές και αρχαιολογικές πηγές για την περιοχή, στην Καππαδοκία διατηρούνται εκατοντάδες μεσαιωνικές εκκλησίες και παρεκκλήσια λαξευμένα στο βράχο που σε πολλές περιπτώσεις διασώζουν σημαντικά στοιχεία του αρχικού τους ζωγραφικού διακόσμου. Σε αυτή τη μοναδική καλλιτεχνική κληρονομιά πρέπει να προστεθούν και σημαντικές αρχιτεκτονικές μαρτυρίες, όπως μοναστηριακά συμπλέγματα, οικισμοί και οχυρά.

Σκοπός του μαθήματος είναι η παρουσίαση μνημείων της Καππαδοκίας από τις απαρχές της χριστιανικής περιόδου, έως την μεγάλη άνθιση του 10ου και 11ου αιώνα και τον ερχομό των Σελτζούκων.

Θεματικές ενότητες των παραδόσεων θα αποτελέσουν η περιγραφή των μνημείων ανά περιοχή, με ιδιαίτερη προσοχή στις εκκλησίες στο Göreme και η παρουσίαση των κύριων ζωγραφικών συνόλων και εικονογραφικών θεμάτων.

Προβλέπονται προαιρετικές γραπτές εργασίες και η παρουσίασή τους σε ειδικό σεμινάριο.

Αν υπάρξουν οι προϋποθέσεις, θα οργανωθεί μια ειδρομή στην περιοχή της Καππαδοκίας.

Δ' ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

INT 817 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΑΠΟ ΤΟΝ 18^Ο ΑΙ. ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19^{ΟΥ}: ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟ ΣΤΟΝ ΡΕΑΛΙΣΜΟ, ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΓΚΡΑΝΤ ΤΟΥΡ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1848

(A. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ)

Στο μάθημα αυτό θα εξετάσουμε πολιτιστικά και καλλιτεχνικά φαινόμενα των μέσων του 18^{ου} και 19^{ου} αι. μέχρι και τον Εμπρεσιονισμό, δηλ. μέχρι την έναρξη των ριζοσπαστικών πρωτοποριών των τελών του 19^{ου} που συνήθως περιγράφουμε κάτω από τον όρο

«μοντερνισμό». Αυτή είναι η περίοδος της ανακάλυψης της ιστορίας και της αρχαιολογίας με τη σημερινή σημασία των όρων, της επικράτησης του κριτικού και επιστημονικού λόγου στην περιγραφή της φύσης και της ζωής – δηλ. το ρεύμα που συνήθως αποκαλούμε Διαφωτισμό –, και του τελικού θριάμβου της βιομηχανικής επανάστασης στην οικονομική και κοινωνική οργάνωση της ζωής. Αυτές οι κοσμοϊστορικές αλλαγές συνοδεύονται από επίσης τεκτονικά ρήγματα στον ίδιο τον ορισμό, την παραγωγή και κατανάλωση της τέχνης. Η ακαδημαϊκή αναδιοργάνωση του καλλιτεχνικού επαγγέλματος και η νέα του σχέση με την ιστορία και την αρχαιότητα οδηγεί στο ευγενές στυλ του Νεοκλασικισμού το οποίο αποκτά διαμετρικά αντίθετες πολιτικές διαστάσεις ανάλογα με τη χώρα στην οποία επιβάλλεται. Επίσης, μία νέα πιο άμεση, αυθεντική και δυναμική σχέση με τα φαινόμενα της φυσικής και εμπειρικής πραγματικότητας οδηγεί την ίδια περίοδο σε μία εξαιρετική ποικιλία φυσιοκρατικών και ρεαλιστικών ρευμάτων που με διάφορες, όλο και ριζοσπαστικότερες μεταμορφώσεις κορυφώνονται στα τέλη του 19^{ου} αι. (εμπειρισμός, νατουραλισμός, ρεαλισμός, ιμπρεσιονισμός). Τέλος, αυτή είναι επίσης και η εποχή του πάθους και της έκφρασης, η περίοδος κατά την οποία η τέχνη επικεντρώνεται στην παραγωγή όλο και εντονότερων συγκινήσεων σε άμεση αντιστοιχία με τις αύξουσες απαιτήσεις του καλλιτεχνικού κοινού για όλο και ισχυρότερες συναισθηματικές εμπειρίες από την τέχνη (ρομαντισμός και προ-ρομαντικές τάσεις).

Σκοποί

- να παρουσιαστούν και να εξηγηθούν οι τρεις μεγάλοι υφολογικοί άξονες της τέχνης αυτής της περιόδου – «νεοκλασικισμός», φυσιοκρατία, «ρομαντισμός»

Στόχοι

- να εξεταστούν οι νέες κοινωνικές λειτουργίες και ο νέος ιστορικός ρόλος του καλλιτέχνη
- να κατανοήσουμε τη δημιουργία νέων δικτύων παραγωγής αλλά κυρίως προαγωγής και πώλησης καλλιτεχνικών έργων (μία νέα αγορά τέχνης)
- να παρουσιαστεί η εισαγωγή νέων μορφών κριτικού λόγου και αξιολόγησης του καλλιτεχνικού έργου και τέλος
- να διερευνηθεί η διαμόρφωση ενός νέου αστικού κοινού για την τέχνη με πολλαπλές επενδύσεις στο έργο τέχνης αλλά και ιδιαίτερες αισθητηριακές και πολιτικές απαιτήσεις από αυτό.

INT 816α ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ 6: Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΓΛΥΠΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ, ΒΡΕΤΑΝΙΑ 1762-1938: ΝΕΩΤΕΡΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ

(Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ)

Το μάθημα αυτό θα εστιάσει στη νεωτερική ιστορία των γλυπτών του Παρθενώνα στη Βρετανία, από τα μέσα του 18^{ου} αι. μέχρι σήμερα. Θα εξετάσουμε τις πολύπλοκες ιστορικές δυνάμεις – κοινωνικές, καλλιτεχνικές, θεωρητικές και πολιτικές – που συνέβαλαν στη μεταφορά τους από το αρχικό περιβάλλον τους στην περιφέρεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας – την Αθήνα – στο μητροπολιτικό κέντρο της ισχυρότερης αυτοκρατορίας της εποχής – το Λονδίνο. Το μάθημα θα παρουσιάσει με λεπτομέρεια την (αρνητική) έκπληξη που τα γλυπτά αρχικά προκάλεσαν, τους πολλαπλούς τρόπους με τους οποίους υπονόμισαν υπάρχουσες προσδοκίες διαμορφωμένες κάτω από την επίδραση του νεοκλασικισμού και άλλων επίσημων μοντέλων αισθητικής πρόσληψης.

Σκοποί

- να συντελεστεί μία πρώτη εξοικείωση των φοιτητών με τον πολύπλοκο και πολυστρωματικό κόσμο της τέχνης κατά τη διάρκεια του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα και να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με την πολιτιστική ιστορία του ταξιδιού και των συλλογών που βρίσκονται στη βάση του εγχειρήματος του Έλγιν

- να παρουσιαστεί το ευρύ φάσμα καλλιτεχνικών κινήματων και φιλοδοξιών της εποχής
- να διερευνηθεί η νέα και ριζοσπαστική αισθητική που τα γλυπτά εισήγαγαν στον καλλιτεχνικό κόσμο της Αγγλίας, και κυρίως η θέση τους στην πορεία προς ένα είδος ρομαντισμού με φυσιοκρατικές και επιστημονικές διαστάσεις που συνδέεται αποφασιστικά με τα γλυπτά αυτά
- να εξεταστούν οι πολυάριθμες και μεταβαλλόμενες χρήσεις των έργων αυτών από το Βρετανικό Μουσείο αλλά και τους καλλιτέχνες και κριτικούς της εποχής
- να εντάξουμε τις δραστικές μεταβολές της σημασίας των γλυπτών μέσα στην γενικότερη ιστορία των καλλιτεχνικών και πολιτιστικών εξελίξεων της περιόδου αυτής

Στόχοι

Τρεις είναι οι κύριοι στόχοι αυτού του μαθήματος.

- πρώτον, να κατανοήσουμε τον αποφασιστικό ρόλο που οι διαδικασίες δημόσιας υποδοχής παίζουν στην ιστορία της τέχνης
- δεύτερον, να εξετάσουμε την κομβική θέση αυτών των έργων στη νεώτερη και σύγχρονη ιστορία της Βρετανίας
- τρίτον, να αποκτήσουμε μέσα από την ιστορικο-κριτική διερεύνηση του ζητήματος μία οξυδερκέστερη κατανόηση της τρέχουσας προσκόλλησης των Βρετανών στη συλλογή αυτή και, άρα, να διευρύνουμε τη βάση της συζήτησης που γίνεται εδώ και χρόνια σχετικά με τις ελληνικές διεκδικήσεις για την επιστροφή των γλυπτών. Στο ίδιο πλαίσιο, ο απώτατος στόχος είναι να δείξουμε την εξέχουσα θέση που κατέχει η συζήτηση γύρω από τα Γλυπτά του Παρθενώνα ως προς τις σύγχρονες αναζητήσεις σχετικά με μία ιστορικά ενημερωμένη και ηθική διαχείριση της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς

Ιστορικές Πηγές και το Φάσμα του Κοινού στο οποίο Απευθύνεται το Μάθημα

Εκτός από το ποικίλο οπτικό υλικό που θα καλυφθεί, το μάθημα αυτό ενσωματώνει μία εκτενή γκάμα βιβλιογραφίας, από πρωτογενείς γραπτές πηγές (πρακτικά διαβουλεύσεων, ιστορικά άρθρα και δημοσιεύσεις στον τύπο) μέχρι σύγχρονες ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις για τα υπό εξέταση θέματα.

Το μάθημα απευθύνεται σε εκπαιδευόμενους ιστορικούς της τέχνης, ιστορικούς του νεώτερου κόσμου, κλασικούς αρχαιολόγους, σπουδαστές της ιστορίας της φιλοσοφίας και της λογοτεχνίας, αλλά είναι επίσης καλά προσαρμοσμένο στις ανάγκες όλων όσων προέρχονται από άλλες σχολές ή τμήματα με ενδιαφέροντα στην ιστορία, την τέχνη και τα ζητήματα πολιτιστικής και καλλιτεχνικής διαχείρισης σήμερα.

Εργασίες

Θα προσφερθούν σε εθελοντική βάση ατομικές ή ομαδικές εργασίες – μεταφράσεις συγκεκριμένων πρωτογενών πηγών από τα αγγλικά ή αυτόνομα δοκίμια πάνω σε συγκεκριμένα θέματα και βιβλιογραφία – οι οποίες θα περατωθούν με την επίβλεψη και συνεργασία του διδάσκοντα. Οι εργασίες δεν είναι υποχρεωτικές αλλά θα αξιολογηθούν και θα συνυπολογισθούν στην τελική βαθμολογία αυτών που θα τις αναλάβουν.

Δ. ΤΟΜΕΑΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2014-2015*

ΚΩΔ. ΛΑΟ	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
451	Εισαγωγή στη Λαογραφία	Β. ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ	Α' (Υπ.)
455	Υλικός πολιτισμός (18ος-20ός αιώνας)	Κ. ΜΠΑΔΑ	Γ' (Υπ.)
490	Παραδοσιακή Λαϊκή Τέχνη: Τα έργα των χεριών	Μ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ	Γ' (Υπ.)
462	Λαϊκή Λογοτεχνία και Προφορική Παράδοση: παραδοσιακές και σύγχρονες μορφές λαϊκού αφηγηματικού λόγου	Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
465	Το Λαϊκό Παραμύθι: Ιστορικά και Θεωρητικά Ζητήματα	Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)
103	Η μουσική στο θέατρο και τον κινηματογράφο	Ρ. ΔΑΛΙΑΝΟΥΔΗ	Ε', Ζ', (Επ. Υπ.)

*Οι διδάσκοντες του Τομέα Λαογραφίας, οι οποίοι προσφέρουν ένα μάθημα ανά εξάμηνο, διδάσκουν και στα σεμινάρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Νεώτερη και σύγχρονη ελληνική κοινωνία: Ιστορία – Λαϊκός Πολιτισμός».

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΛΑΟ 451 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

(Β. ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ)

Κατ' αρχάς προσεγγίζονται εννοιολογικά οι όροι «λαογραφία», «λαϊκός πολιτισμός», «παράδοση» και καταβάλλεται προσπάθεια να αντιληφθούν οι πρωτοετείς φοιτητές τη σύγχυση που έχει προκαλέσει η τρέχουσα χρήση των όρων στο πλαίσιο των ερασιτεχνικών, φολκλορικών και άλλων δραστηριοτήτων και ενασχολήσεων. Γίνεται συγκεκριμένη και αναλυτική, με βάση τα κείμενα, αναφορά στους ορισμούς της επιστήμης. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η Λαογραφία ως επιστήμη σε σχέση με τις ευρύτερες κοινωνικές και ανθρωπιστικές σπουδές. Γίνεται εκτενής αναφορά στα πνευματικά και ιδεολογικά ρεύματα αλλά και το πολιτικό σκηνικό μέσα στο οποίο προκύπτει η ενασχόληση με τους λαϊκούς πολιτισμούς και τους λαούς ως φορέων τους. Στο παραπάνω πλαίσιο παρουσιάζεται με όρους ιστορικούς το νεωτερικό φαινόμενο του έθνους-κράτους και η αντίστοιχη ιδεολογία του εθνικισμού και εξηγείται η σχέση της Λαογραφίας με αυτά.

Με υπόβαθρο τα παραπάνω, γίνεται στη συνέχεια αναλυτική αναφορά στα ρεύματα του διαφωτισμού και του ρομαντισμού, όπως αυτά εμφανίζονται στον ευρωπαϊκό χώρο, και προσεγγίζεται η επίδρασή τους στη σκέψη των Ελλήνων διανοουμένων με άξονα αναφοράς τόσο τη νεωτερική σύλληψη του έθνους-κράτους όσο και τη ρομαντική έννοια του έθνους. Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάζεται η προεπιστημονική και πρωτοεπιστημονική φάση της Λαογραφίας.

Στη συνέχεια προσεγγίζονται τα πρώτα στάδια της Λαογραφίας ως επιστήμης με εκτενή αναφορά στο Νικόλαο Πολίτη, την Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία και το περιοδικό *Λαογραφία*. Με βάση τα παραπάνω παρουσιάζεται η θεωρία της εθνικής συνέχειας, η συγκριτική μέθοδος του Πολίτη και ιστορική μέθοδος του Στ. Κυριακίδη. Αναλύεται η διαδικασία επικράτησης της συλλεκτικής-λημματογραφικής μεθόδου με άξονα προσανατολισμού τη σύνδεση του νεώτερου λαϊκού πολιτισμού με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται αναφορά στη γραμμική αντίληψη του ιστορικού χρόνου και στη συγκρότηση της εθνικής αφήγησης, που παράγει τις έννοιες της συνέχειας στον εθνικό χρόνο και της ενότητας στον εθνικό χώρο.

Η μετέπειτα πορεία της επιστήμης παρακολουθείται μέσα από το πλαίσιο των ιστορικών εξελίξεων που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο επηρεάζουν τη σκέψη των Λαογράφων. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται αναφορά στους ακαδημαϊκούς αλλά και τους ερασιτέχνες Λαογράφους του Μεσοπολέμου και έτσι ολοκληρώνεται η παρουσίαση της πρώτης φάσης της επιστήμης.

Στα επόμενα μαθήματα η προσοχή μας εστιάζεται στις μεταπολεμικές εξελίξεις με αναφορά κυρίως στην περίπτωση του Γεωργίου Μέγα και ακολούθως σ' αυτή του Δημητρίου Λουιάτου. Με τον Δ. Λουιάτο εγκαινιάζεται ουσιαστικά μια νέα φάση της επιστήμης με τη στροφή προς έναν συγχρονικό προσανατολισμό και το συνδυασμό της κλασικής λαογραφικής μεθόδου με την εθνογραφική. Σε αυτό το μεταβατικό στάδιο της Λαογραφίας, που εντοπίζεται χρονικά στη δεκαετία του 1960, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση, καθώς προετοιμάζεται το έδαφος για τη «Νέα Λαογραφία», που ανατέλλει ουσιαστικά την επόμενη δεκαετία.

Έτσι, περνάμε στη νέα φάση, η οποία χαρακτηρίζεται από τη ριζική αλλαγή προσανατολισμού της επιστήμης. Η Λαογραφία αφήνει τον κατά βάση εθνικό της προσανατολισμό και αποκτά περισσότερο κοινωνικά και ουσιαστικά ιστορικά χαρακτηριστικά. Έτσι προκύπτει η κοινωνικο-ιστορική μέθοδος αλλά και η συνάντηση της Λαογραφίας με την Κοινωνιολογία, την Κοινωνική Ανθρωπολογία και την Ιστορία. Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται εκτενής αναφορά στη λεγόμενη γενιά του 1970, που εκπροσωπούν κατά κύριο λόγο ο Μ. Μερακλής και η Α. Κυριακίδου-Νέστορος.

Σε μια επόμενη ενότητα παρουσιάζεται το έργο τους με ιδιαίτερες αναφορές στον ιδεολογικό προσανατολισμό και την επιστημολογική του σημασία και αξία. Στην ίδια βάση

εξηγούνται οι μετέπειτα εξελίξεις φτάνοντας μέχρι σήμερα, όπου προσεγγίζονται οι κύριες τάσεις και βασικοί τους εκπρόσωποι.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στη σχέση της Λαογραφίας με τις συγγενείς επιστήμες και ιδιαίτερα με την Κοινωνική Ανθρωπολογία. Έτσι παρουσιάζονται οι κυριότερες ανθρωπολογικές θεωρίες (εξελικτισμός, λειτουργισμός, δομο-λειτουργισμός, μαρξιστική και μετα-μοντέρνα ανθρωπολογία) αλλά και η εθνογραφική μέθοδος από τη λεγόμενη «ρεαλιστική εθνογραφία» μέχρι την «πολιτισμική κριτική». Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη σχέση της Λαογραφίας με την Οικολογία με παρουσίαση και του νεώτερου σχετικά κλάδου της Πολιτισμικής Οικολογίας.

Οι κριτικές που έχουν ασκηθεί στην επιστήμη της Λαογραφίας μας απασχολούν στη συνέχεια, με ιδιαίτερη έμφαση στην περίπτωση του Στ. Δαμιανάκου, ο οποίος ασχολήθηκε με το λαϊκό πολιτισμό από τη σκοπιά της Κοινωνιολογίας και άσκησε ουσιαστική κριτική στην ακαδημαϊκή Λαογραφία σε μια σειρά δημοσιευμάτων του. Με τις κριτικές ολοκληρώνεται η παρουσίαση της πορείας της επιστήμης μέσα στο χρόνο και το ενδιαφέρον μας στη συνέχεια εστιάζεται στη γενικότερη σύγχρονη προβληματοθεσία και στα ανάλογα επιστημολογικά ζητούμενα.

Έτσι, επιστρέφουμε ξανά στους ορισμούς, στο γνωστικό αντικείμενο και στην «ύλη», την οποία επιχειρούμε να αναδιατάξουμε υπό το φως των νέων δεδομένων και των νεώτερων θεωρητικών εξελίξεων.

Τα μαθήματα ολοκληρώνονται με προσεγγίσεις, θεωρητικές και μεθοδολογικές, συγκεκριμένων θεμάτων, έτσι ώστε οι φοιτητές να αντιληφθούν πώς εφαρμόζονται στην πράξη όσα θεωρητικά και μεθοδολογικά έχουν ακούσει στα προηγούμενα μαθήματα.

Οι στόχοι του μαθήματος είναι: Να κατανοήσουν οι φοιτητές τους ιστορικούς όρους γένεσης και εξέλιξης της επιστήμης, να αντιληφθούν πώς επηρεάζεται η θεωρία και μέθοδος της από ευρύτερα ιδεολογικά ζητούμενα, να ανιχνεύσουν τη σχέση της με τον ευρύτερο χώρο των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών, να γνωρίσουν τα θεωρητικά και ευρύτερα πνευματικά ρεύματα που καθόρισαν τον προσανατολισμό της. Επίσης, να προσεγγίσουν με κριτικό τρόπο τα προγραμματικά κείμενα σε σχέση με το ιστορικό πλαίσιο παραγωγής τους αλλά και τα βιογραφικά των συγγραφέων τους. Να εξοικειωθούν με την επιστημονική ορολογία, να γνωρίσουν τις σχετικές επιστημονικές θεωρίες και τους εκπροσώπους τους διαχρονικά. Να μάθουν να εφαρμόζουν όσα θεωρητικά και μεθοδολογικά ακούν πάνω σε συγκεκριμένα παραδείγματα.

Οι φοιτητές μπορούν να εκπονήσουν προαιρετικές εργασίες, οι οποίες λαμβάνονται συμπληρωματικά υπόψη για την τελική τους αξιολόγηση. Επίσης υπάρχει δυνατότητα, στο πλαίσιο κυρίως του προαιρετικού φροντιστηρίου, να ασκηθούν στην επιτόπια έρευνα εκπονώντας και ανάλογες εργασίες.

Προαιρετικό φροντιστήριο: *Τα κείμενα που καθόρισαν την πορεία της Λαογραφίας: Ανάλυση περιεχομένου.*

ΛΑΟ 455 **ΥΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (18ος - 20ός αιώνας)**

(Κ. ΜΠΑΔΑ)

Περίληψη: Σκιαγραφείται η πορεία της λαογραφικής έρευνας για τη μελέτη του υλικού βίου και πολιτισμού και η περιορισμένη προσγραφή του αντικειμένου στο ερευνητικό της πεδίο αλλά και της ιστορίας και άλλων συναφών επιστημών. Η πορεία επίσης της ιστορικο – ανθρωπολογικής και πολιτισμικής έρευνας για την μελέτη του υλικού πολιτισμού και προτείνεται η διεπιστημονική προσέγγιση του θέματος που στηρίζεται στη θεωρητική άποψη ότι δε διαμορφώνεται ξεχωριστά η ιστορία του υλικού πολιτισμού και η ιστορία της κοινωνικής και συλλογικής συνείδησης. Υπό αυτήν την οπτική προωθείται α) η γνώση της ιστορίας της υλικής ζωής και της καθημερινότητας και β) η ανίχνευση της γλώσσας των συμβόλων, αφού γίνει πρώτα κατανοητό ότι τα ίδια τα πράγματα (π.χ. η τροφή, η κατοικία, η ενδυμασία), τα εμπορεύματα, οι λέξεις και τα έθιμα στην κοινωνική τους "κυκλοφορία" δρουν και ως κοινωνικά σύμβολα (για την απόδοση π.χ. της κοινωνικής πραγματικότητας)

και ως "διαμεσολαβητές" για τις ίδιες τις κοινωνικές σχέσεις. Στη συνέχεια προσεγγίζονται τα θέματα της διατροφής, της κατοικίας και της ενδυμασίας στην ελληνική παραδοσιακή κοινωνία (από τον 18ο κυρίως αιώνα).

Στόχος του μαθήματος: Η ανίχνευση της ιστορικότητας του υλικού βίου και πολιτισμού του παρελθόντος (18^{ος} – 20^{ος} αι. και η κατανόηση του ως γεγονός, ως τρόπου επικοινωνίας και ως πεδίου όπου αναπτύσσονται οι κοινωνικές σχέσεις.

Τρόπος εξέτασης: Η εξέταση του μαθήματος γίνεται με γραπτές εξετάσεις, βάσει της προτεινόμενης βιβλιογραφίας. Ενθαρρύνεται επίσης η εκπόνηση εργασίας η οποία, εφόσον κριθεί επαρκής, μπορεί να βελτιώσει την τελική βαθμολογία κατά ένα ή δύο βαθμούς. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να έχει εξασφαλιστεί προβιβάσιμος βαθμός στις γραπτές εξετάσεις του μαθήματος.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: Η επιστήμη της Λαογραφίας και η μελέτη του υλικού βίου και πολιτισμού: θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις της. Η ιστορικο-ανθρωπολογική και πολιτισμική θεώρηση του υλικού πολιτισμού. Η πρόταση της διεπιστημονικής προσέγγισης. Η μελέτη της ιστορικότητας επί μέρους όψεων του υλικού πολιτισμού και της καθημερινότητας της παραδοσιακής κοινωνίας. Η εθνογραφία της υλικής Μνήμης. Ο Υλικός Πολιτισμός της παραδοσιακής κοινωνίας στα λαογραφικά Μουσεία

Φροντιστήριο: Καταγράφοντας τη βιωμένη εμπειρία και την μνήμη των Χειροτεχνών και των βιοτεχνών. Εισαγωγή στη θεωρία και τη μέθοδο της προφορικής Ιστορίας.

ΛΑΟ 490 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ: ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΧΕΡΙΩΝ

(Μ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ)

Περίληψη: Το μάθημα διαρθρώνεται στις εξής ενότητες: 1. Εισαγωγικά. Λαϊκή και αστική τέχνη. Οικοτεχνία και επαγγελματική χειροτεχνία. Εργαστηριακή χειροτεχνία. Καλλιτεχνική βιοτεχνία. 2. Τα ιστορικά της ελληνικής λαϊκής τέχνης. Ο χώρος και ο χρόνος. Οι άνθρωποι και τα έργα τους. Οι μεγάλοι μάστορες. Οι πλανόδιοι τεχνίτες. 3. Η δημιουργία. Η ποίηση και η «ποίηση» των έργων της λαϊκής τέχνης. Πρακτικές ανάγκες - χρηστικές μορφές και καλλιτεχνική βούληση - αισθητικές λειτουργίες. Τα πρότυπα. Οι εμπνεύσεις. Οι επιδράσεις. Η δύναμη της «παράδοσης» και της ομάδας. Το ζήτημα της πρωτοτυπίας. Οι παραλλαγές. 4. Σήμερα: Η σπουδή της παραδοσιακής λαϊκής τέχνης. Η επιστημονική έρευνα και το διασωστικό έργο από τα τέλη του 19ου αι. και εξής. Η συγκέντρωση, καταγραφή, φύλαξη, συντήρηση, έκθεση και προβολή των προϊόντων του παρελθόντος. Η οργάνωση λαογραφικών μουσείων. 5. Μορφές λαϊκής τέχνης: Αρχιτεκτονική. Ξυλογλυπτική. Λιθολυπτική. Ζωγραφική. Υφαντική. Κεντητική. Αργυροχοΐα.

Μαθησιακοί στόχοι: Στους στόχους του μαθήματος περιλαμβάνονται η προσέγγιση και ανάλυση των μορφών και του περιεχομένου των έργων της παραδοσιακής λαϊκής τέχνης στο πλαίσιο της μελέτης του ελληνικού υλικού λαϊκού πολιτισμού, με σκοπό οι φοιτητές, στη μελλοντική επαγγελματική τους πορεία, να έχουν τα εφόδια για περαιτέρω επιστημονικό, ερευνητικό, διδακτικό, πολιτιστικό έργο, στηριγμένο σε στέρεες επιστημονικές βάσεις.

Τρόπος εξέτασης: (α) Γραπτές εξετάσεις. (β) Προαιρετικές γραπτές εργασίες (που παρουσιάζονται και προφορικά υποχρεωτικά). (γ) Προαιρετική η συμμετοχή στις εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία κ.λπ.

Διάγραμμα παραδόσεων: Βλ. τις βασικές θεματικές ενότητες του μαθήματος όπως παρουσιάζονται στην περίληψη ανωτέρω. Επίσης, αναλυτικά το πρόγραμμα των μαθημάτων κατά διδακτική εβδομάδα, τους μαθησιακούς στόχους αναλυτικά, βιβλιογραφία καθώς και την εξεταστέα ύλη του μαθήματος βλ. στο: <http://users.uoi.gr/mvrelli/>

Φροντιστήριο: «Άνθρωποι και έργα των χεριών σήμερα: λαογραφική/ιστορική παρατήρηση και έρευνα».

ΛΑΟ 462 ΛΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ: ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΛΑΪΚΟΥ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ)

Περίληψη: Η λαϊκή λογοτεχνία εξετάζεται ως μέρος του ευρύτερου συνόλου της προφορικής παράδοσης. Το μάθημα παρουσιάζει την ποικιλότητα αυτού του πολιτισμικού φαινομένου, όσον αφορά παραδοσιακές του μορφές και όσον αφορά σύγχρονες εκφάνσεις του σε αστικά και διαδικτυακά περιβάλλοντα. Παράλληλα, αποτελεί μία εισαγωγή στις βασικές έννοιες και στα «είδη» της λαϊκής λογοτεχνίας, με τα υφολογικά χαρακτηριστικά, τις ειδικές λαογραφικές ταξινομήσεις και τις επιτελεστικές και κοινωνικές τους λειτουργίες σε συνδυασμό με τους κύριους σταθμούς στις θεωρητικές προσεγγίσεις τους από τον 19ο αιώνα έως σήμερα.

Μαθησιακοί Στόχοι:

Ειδολογική-ταξινομική εισαγωγή στην ευρύτερη περιοχή της προφορικής παράδοσης που ορίζεται ως προφορική «λογοτεχνία» και ως φαινόμενο επικοινωνίας και πολιτισμού συνδέεται με τη συλλογική μνήμη.

Τρόπος Εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου βάσει της ύλης του μαθήματος και/ή εκπόνηση ατομικής ερευνητικής εργασίας (οι πολύ καλές και οι άριστες εργασίες είναι απαλλακτικές).

Συνοπτικό διάγραμμα κατανομής της ύλης των παραδόσεων: α) Γενική θεωρητική εισαγωγή, β) ταξινομικές και ειδολογικές διακρίσεις και χαρακτηριστικά, γ) ειδικά ζητήματα θεωρίας και μεθοδολογίας της επιτόπιας έρευνας, δ) Συμπεράσματα.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το μάθημα και την ύλη του:

<http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/papachristophorou/material.htm>

ΛΑΟ 465 ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ: ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ (Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ)

Περίληψη: Το μάθημα διατρέχει την ιστορία των παραμυθιών και προσεγγίζει το παραμύθι ως αντικείμενο της προφορικής παράδοσης και του λαϊκού πολιτισμού αφενός, και αφετέρου ως αντικείμενο της ειδοτικής παραγωγής και της βιομηχανίας του θεάματος. Παρουσιάζονται οι κύριες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για την προσέγγιση και την ερμηνεία του παραμυθιού καθώς και η ευρύτερη σχέση του παραμυθιού με την (λαϊκή) μυθολογία, την τελετουργία, το συλλογικό φαντασιακό και τις σύγχρονες χρήσεις του. Μέσα από ειδικά παραδείγματα εξετάζονται ζητήματα, όπως το συμβολικό υπόστρωμα των παραμυθιών, οι κοινωνικές στρατηγικές, το κοινωνικό και επιτελεστικό πλαίσιο της αφήγησης, οι προσαρμογές του παραμυθιού ως μυθοπλαστικής πρακτικής στα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας.

Μαθησιακοί Στόχοι: Εισαγωγή στην διεπιστημονική προσέγγιση ενός ειδικού γνωστικού αντικειμένου, όπως είναι το παραμύθι, και της διαχρονικής σπουδαιότητάς του ως φορέα πολιτισμικής ιστορίας.

Τρόπος Εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου βάσει της ύλης του μαθήματος.

Συνοπτικό διάγραμμα κατανομής της ύλης των παραδόσεων: α) εισαγωγή, β) ιστορικό πλαίσιο, γ) θεωρητικό πλαίσιο, δ) γνωστά παραμύθια ως παραδείγματα ιστορικής και θεωρητικής προσέγγισης, ε) συμπεράσματα.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το μάθημα και την ύλη του:

<http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/papachristophorou/material.htm>

Φροντιστήριο: «Οι καταγραφές του λαϊκού αφηγηματικού λόγου I: οι λαογραφικές ταξινομήσεις των προφορικών κειμένων»: το φροντιστήριο προσφέρεται σε προπτυχιακούς φοιτητές που επιθυμούν να εμβαθύνουν στην ταξινομική οπτική της ελληνικής και της διεθνούς λαογραφίας, μέσα από την ταξινομική προσέγγιση καταγραφών του λαϊκού αφηγηματικού λόγου.

ΛΑΟ 103 Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

(Ρ. ΔΑΛΙΑΝΟΥΔΗ)

Περίληψη: 1. Γνωριμία με τα είδη του αστικού θεάτρου και τον ρόλο της μουσικής στη δομή και το ύφος στα είδη αυτά: α) αρχαίο δράμα (τραγωδία, κωμωδία, σατυρικό δράμα), β) μουσικό θέατρο (κωμειδύλιο, μιούζικαλ, επιθεώρηση), γ) λυρικό θέατρο (όπερα, οπερέτα) και δ) σύγχρονο θέατρο (πρόζα). 2. Γνωριμία με τα είδη του λαϊκού θεάτρου και τον ρόλο της μουσικής στη δομή και το ύφος στα είδη αυτά: α) Καραγκιόζης, β) κουκλοθέατρο, γ) μαριονέτες. 3. Γνωριμία με τα είδη κινηματογραφικής ταινίας: musical, opera, film, ντοκιμαντέρ, thriller και τον ρόλο της μουσικής μέσα σε αυτά.

Τα μαθήματα συνοδεύονται από οπτικο-ακουστικό υλικό. (CDs, DVDs, PPT)

Μαθησιακοί στόχοι: Να γνωρίσουν τα είδη θεατρικής και κιν/φικής παράστασης και να κατανοήσουν τον λειτουργικό, ρεαλιστικό, αισθητικό, διακοσμητικό ρόλο της μουσικής σε αυτά.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις. Εργασία: ΟΧΙ

Εκπαιδευτική δραστηριότητα: ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ: θεατρικές και κινηματογραφικές παραστάσεις σε Αθήνα και Γιάννενα.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: 1. Παρουσίαση των ειδών λαϊκού και αστικού θεάτρου. Ο ρόλος της μουσικής σε αυτά. Παραδείγματα. 2. Παρουσίαση των ειδών κινηματογράφου και ο ρόλος της μουσικής σε αυτά. Παραδείγματα.

Φροντιστήριο: «Μουσική και παραστατικές τέχνες»

Σχέση μουσικής με άλλες τέχνες: υποκριτική, σκηνοθεσία, χορός, σκηνογραφία.

Ε Α Ρ Ι Ν Ο   Ε Ξ Α Μ Η Ν Ο

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ²

---

² Σχετικά με πιθανές αλλαγές ο Οδηγός Σπουδών θα ενημερώνεται με ευθύνη των συντακτών. Παρακαλούνται οι φοιτητές να ενημερώνονται συχνά από την ιστοσελίδα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, όπου είναι αναρτημένος ο Οδηγός Σπουδών.

**Α. ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2014-2015**

ΚΩΔ.	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΙΑΕ	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
112α	Αρχαία Ελληνική Ιστορία: Ελληνιστικά κράτη, Ρώμη και Καρχηδόνα (223 – 31 π.Χ.)	Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ	Δ' (Υπ.)
148	Ιστορία και θεσμοί της βορειοδυτικής Ελλάδος (Εκπαιδευτική Εκδρομή)	Κ. ΛΙΑΜΠΗ	Στ', Η', Πτ. (Επ. Υπ.) & φιλολογίας
157	Οι επιδρομές των Γαλατών στον ελληνικό χώρο και η εγκατάστασή τους στη Μικρά Ασία	Κ. ΛΙΑΜΠΗ	Στ', Η', Πτ. (Επ. Υπ.) & φιλολογίας
ΕΠΙ	ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ		
152	Εισαγωγή στην Επιγραφική	Β. ΚΟΝΤΟΡΙΝΗ	Δ' (Υπ.), Στ', Η', Πτ.
157	Επιγραφές σχετικές με την αρχαία θρησκεία	Β. ΚΟΝΤΟΡΙΝΗ	Στ', Η', (Ι-Α), (Επ.Υπ.), Η' (Φιλ.)
ΙΡΩ	ΡΩΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
171	Εισαγωγή στη Ρωμαϊκή Ιστορία	Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ	Β' (Υπ.)
194	Γεωστρατηγικά ζητήματα κατά τη Ρωμαϊκή Αρχαιότητα	Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
ΙΒΥ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
227	Το Βυζαντινό βιβλίο	Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Επ. Υπ.)
261	Η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως (1453)	Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	(Σ) Στ', Η', Πτ. (Επ. Υπ.) (Ι-Α.)
217	Ιστορική γεωγραφία βυζαντινού κράτους	Μ. ΚΟΡΔΩΣΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Επ. Υπ.)
305	Βυζάντιο και ο δρόμος προς την Ανατολή	Μ. ΚΟΡΔΩΣΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
203*	Η πρώτη Βυζαντινή περίοδος, 330 – 610 μ.Χ.	Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	Δ' (Υπ.) και όσοι το χρωστούν από το Δ'
236	Τα «ανέκδοτα» του Προκοπίου ως ιστορική πηγή	Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	Στ', Η', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
260*	Η οργάνωση της πολιτικής και στρατιωτικής διοίκησης του Βυζαντινού Κράτους	ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ	Δ' (Υπ.) και όσοι το χρωστούν από το Δ' εξάμηνο
307*	Το Ομαγιαδικό χαλιφάτο της Δαμασκού (661 – 750 μ.Χ.)	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Δ' (Υπ.) και όσοι το χρωστούν από το Δ'
107	Ο Αριστοτέλης στην αραβική παράδοση	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Επ. Υπ.)
106	Ο Γαληνός στην αραβική παράδοση	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Σ) (Επ. Υπ.)
205*	Η Μέση Βυζαντινή Περίοδος Β' (843 – 1204 μ.Χ.)	Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ	Δ' (Υπ.) και όσοι το χρωστούν από το Δ' εξάμηνο

104	Το Βυζάντιο του 11ου αιώνα (1025-1081): οι μαρτυρίες των πηγών	Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ	Στ', Η', Πτ., (Σ), (Επ. Υπ.)
	*μαθήματα της ενότητας: «Πρώιμη και μέση Βυζαντινή περίοδος». Το Δ' εξάμηνο θα επιλέξει έναν από τους τέσσερις διδάσκοντες		
ΙΒΑ	ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
302	Εισαγωγή στις Βαλκανικές Σπουδές	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ- ΛΟΥ	Β' (Υπ.)
322	Χριστιανο-ισλαμικές ορθοδοξίες και συγκρητισμός στα Βαλκάνια (13 ^{ος} -16 ^{ος} αιώνας)	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ- ΛΟΥ	Ε', Ζ' (Σ), (Επ. Υπ.)
447	Εισαγωγή στις ιστορικές σπουδές	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ- ΛΟΥ	Στ', Η', (Σ), (Επ. Υπ.)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΙΑΕ 112 α ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΑ ΚΡΑΤΗ, ΡΩΜΗ ΚΑΙ ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ: 223-31 Π.Χ

Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ

Ο διαμοιρασμός της αλεξανδρινής αυτοκρατορίας. Οι πόλεμοι μεταξύ των Επιγόνων. Οι συμπολιτείες και η πολιτική τους. Η εμφάνιση της Ρώμης στο προσκήνιο και η υποκατάστασή της στις ελληνοισλαμικές κρατικές οντότητες. Η Καρχηδόνα και η πολιτική της έναντι των τελευταίων, αλλά και των Ελλήνων της Δύσης. Οι Καρχηδονιακοί πόλεμοι.

Σκοπός του μαθήματος: η ανάδειξη αφ' ενός του πολυδιάστατου χαρακτήρα της σύγκρισης των ελληνοισλαμικών κρατών (βασιλείων, συμπολιτειών ή και πόλεων) με τη Ρώμη και την Καρχηδόνα, και αφ' ετέρου, η πολυπλοκότητα των συγκρούσεων μεταξύ τους.

Μαθησιακό αποτέλεσμα: αναμένεται η δημιουργία εις μέρους των φοιτητών σφαιρικής εικόνας των διαδραματισθέντων από τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου έως τη ναυμαχία του Ακτίου, και ταυτόχρονα, συνειδητοποίηση της μεγάλης σημασίας που είχε για την εξέλιξη της Ιστορίας η πολιτική την οποία ακολούθησαν οι ελληνοισλαμικές κρατικές οντότητες, τόσο στις μεταξύ τους σχέσεις, όσο και έναντι της Ρώμης και της Καρχηδόνας.

ΙΑΕ 148 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Κ. ΛΙΑΜΠΗ)

Αντικείμενο του μαθήματος θα αποτελέσει η πολιτική ιστορία των περιοχών της βορειοδυτικής Ελλάδος, Ηπείρου, Αιτωλίας και Ακαρνανίας, από την περίοδο του κορινθιακού αποικισμού, κατά τον 6ο αι. π.Χ. έως την ρωμαϊκή κατάκτηση (168/7 π.Χ.), με βάση τις φιλολογικές, επιγραφικές και νομισματικές πηγές. Θα συζητηθούν διεξοδικά οι μορφές των πολιτευμάτων που αναπτύχθηκαν, η βαθμιαία εξέλιξή τους και εκστρατείες των βασιλέων Αλεξάνδρου Α' και Πύρρου στη Δύση.

ΙΑΕ 117 ΟΙ ΕΠΙΔΡΟΜΕΣ ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

(Κ. ΛΙΑΜΠΗ)

Οι Γαλάτες / Κέλτες από το τέλος του 4^{ου} και κυρίως τις αρχές του 3^{ου} αι. άρχισαν να εξαπλώνονται σε ολόκληρη σχεδόν τη ΝΑ Ευρώπη. Ο ελληνικός κόσμος δέχθηκε τις πρώτες εισβολές τους με αποκορύφωση εκείνη του 279 π.Χ. στην Κεντρική Ελλάδα. Στη συνέχεια, το 278 π.Χ., αντιμετωπίστηκαν από τον Αντίγονο Γονατά στην Λυσιμάχεια της Θράκης και έκτοτε πέρασαν στη Μ. Ασία, όπου ίδρυσαν το κράτος της Γαλατίας. Στο εξής

η τύχη τους εμπλέκεται με τις περίπλοκες διαμάχες των ελληνιστικών βασιλείων, κατόπιν με τους εμφυλίους πολέμους των Ρωμαίων, έως ότου περιήλθαν οριστικά στη ρωμαϊκή επιρράτεια, ως επαρχία.

ΕΠΙ 152 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ

(B. KONTOPINH)

Το μάθημα της Εισαγωγής στην Επιγραφική περιλαμβάνει τρία μέρη: α) Παρουσίαση της Ιστορίας της Επιγραφικής και των σχέσεών της με τις άλλες αρχαιολογικές επιστήμες. β) Ανάλυση επιγραφών διαφόρων εποχών και ειδών (νόμων, ψηφισμάτων, τιμητικών, αναθηματικών, επιτύμβιων κλπ.) από διάφορα σημεία του αρχαίου κόσμου. γ) Κριτική παρουσίαση της Βιβλιογραφίας (Corpora επιγραφών, BULLETIN EPIGRAPHIQUE και SUPPLEMENTUM EPIGRAPHICUM GRAECUM κλπ.), που αποτελεί το θέμα του ωριαίου Φροντιστηρίου.

Συνεξετάζονται τα φιλολογικά κείμενα και κυρίως τα σχετικά αρχαιολογικά δεδομένα (τόπος εύρεσης, κινητά και ακίνητα ευρήματα κλπ.). Κατά την μελέτη των διαφόρων θεμάτων παρουσιάζεται κριτικά επίσης η σχετική νεώτατη βιβλιογραφία. Επίσης πραγματοποιούνται τακτικές πρακτικές ασκήσεις στις επιγραφές του αρχαιολογικού μουσείου Ιωαννίνων για την μελέτη των τεχνικών χαρακτηριστικών των επιγραφών (μορφολογία του φορέα, χάραξη του κειμένου κλπ.) και πρακτικές ασκήσεις ανάγνωσης εκτύπων των επιγραφών εντός μαθήματος. Οι φοιτητές αναλαμβάνουν προαιρετικά γραπτές εργασίες.

Στόχοι του μαθήματος είναι: α) να φανεί ότι οι επιγραφές, ως αυτούσια κείμενα και συνεχώς ραγδαία αριθμητικά αυξανόμενα με νέα ευρήματα παντού, συμβάλλουν ουσιαστικά στην μελέτη όλου του αρχαίου ελληνικού κόσμου και, β) να αναδειχθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές αλλά και η εξέλιξη δομών και θεσμών του δημόσιου και ιδιωτικού βίου των αρχαίων. Για τον ίδιο στόχο μελετάται η ανθρωπνυμία ως φορέας θρησκευτικών και κοινωνικών δοξασιών.

ΕΠΙ 157 ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

(B. KONTOPINH)

Μελετώνται επιγραφές διαφόρων περιόδων, περιοχών και γλωσσικών ιδιωμάτων, αναφερόμενες στην δημόσια και ιδιωτική λατρεία, την εισαγωγή νέας λατρείας σε μία πόλη, την διαδικασία της λατρείας (θύσια, τρόποι θυσίας, είδος, χρώμα, και ηλικία του θύματος, λιτανείες, πομπές), τους ιερείς και τα άλλα μέλη του ιερατείου, την ίδρυση ναού, τα εγκαινία ναού κλπ. Παραλληλισμός με αντίστοιχα έθιμα ή δοξασίες του χριστιανισμού. Προηγείται εισαγωγή για την εξέλιξη της λατρείας από την εποχή των μυκηναϊκών βασιλείων στη λατρεία των πόλεων. Στο Φροντιστήριο μελετάται η οικιακή λατρεία και κριτικά η σχετική με το μάθημα βιβλιογραφία.

Συνεξετάζονται τα σχετικά φιλολογικά κείμενα και νεότερα αρχαιολογικά ευρήματα. Γίνονται τακτικές πρακτικές ασκήσεις μελέτης εκτύπων εντός μαθήματος και πολύωρες πρακτικές ασκήσεις στο αρχαιολογικό μουσείο Ιωαννίνων.

ΠΡΩ 171 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

(I. T'ZAMTZHS)

Πηγές της Ρωμαϊκής Ιστορίας. Επισκόπηση των περιόδων της Βασιλείας, της Respublica και της Ηγεμονίας.

Σκοπός του μαθήματος: εξοικείωση των πρωτοετών φοιτητών με τις πηγές οι οποίες αφορούν στη ρωμαϊκή ιστορία, και η εξέταση των στοιχείων που τοποθετούν σε εξελικτική προοπτική την πορεία των Ρωμαίων στο ιστορικό γίγνεσθαι (γιατί, πώς και πότε συντελέστηκαν οι αλλαγές εκείνες, πολιτικές και κοινωνικές, που διαχωρίζουν την ιστορία της Ρώμης στις τρεις προεκτεθείσες περιόδους).

Μαθησιακό αποτέλεσμα: η απόκτηση βασικών γνώσεων για την Αρχαία Ρώμη, οι οποίες θα καθιστούν ήδη αντιληπτή την ιδιοσυστασία της ρωμαϊκής συμβολής στην παγκόσμια Ιστορία.

IPΩ 194 ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

(Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ)

Η κρισιμότητα του ελέγχου των Στενών της Μεσσήνης και του Ελλησπόντου. Η δημιουργία προγεφυρώματος στην Ιλλυρία κατά τον Α' Μακεδονικό πόλεμο. Οι συμφωνίες για τις εμπορικές και στρατιωτικές ζώνες επιρροής μεταξύ Ρωμαίων και Καρχηδονίων. Ο έλεγχος της Ανατολικής Μεσογείου πέρα από τη γραμμή Κρήτη – Κάρπαθος – Ρόδος. Η διάταξη των ρωμαϊκών στόλων της Μεσογείου κατά την Ηγεμονία. Παράδειγμα στρατηγικής: η εκστρατεία του Πομπήιου κατά των πειρατών.

Σκοπός του μαθήματος: εκτός από το να καταδειχθεί στους φοιτητές ότι οι Ρωμαίοι είχαν αναπτύξει γεωστρατηγική αντίληψη στις επεκτατικές επιλογές που έκαναν, εξ ίσου κύριος σκοπός είναι η εισαγωγή των φοιτητών στη μέθοδο της συγκριτικής ανάλυσης γεγονότων, της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης και της υπαγωγής τους στη συνθετική μέθοδο παράθεσης των ιστορικών στοιχείων προς εξαγωγή ανάλογων, επίσης συνθετικών, συμπερασμάτων.

Μαθησιακό αποτέλεσμα: μέσω της εκπόνησης γραπτής εργασίας με διάγραμμα (πλάνο έκθεσης του επιλεγέντος θέματος, με ενότητες, υποενότητες, παραγράφους, κ.λ.π.), από το αποτέλεσμα της οποίας θα κριθεί η βαθμολόγηση του φοιτητή στο μάθημα, επιδιώκεται η απόκτηση δεξιότητας στον χειρισμό πηγών, ξένης επίσης βιβλιογραφίας, ανασύνθεσης των ήδη εκπεφρασμένων επιστημονικών απόψεων, και βελτίωση της δυνατότητας συγγραφής κειμένου με ιστορικό θέμα, όπως επίσης και της ορθολογικής παρουσίασής του, πέραν της αφηγηματικής διάστασης.

Σεμιναριακό μάθημα με εκπόνηση γραπτής εργασίας. Η συμμετοχή σ' αυτό των φοιτητών γίνεται μετά από συνεννόηση με τον διδάσκοντα, καθότι απαιτείται τουλάχιστον στοιχειώδης κατανόηση της Λατινικής γλώσσας και πολύ καλή έως άριστη γνώση μιας από τις παρακάτω σύγχρονες γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ιταλικά.

IBY 227 ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ

(Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ)

Στο σεμινάριο γίνεται εισαγωγή στην ελληνική Παλαιογραφία, τα υλικά γραφής, την αντιγραφή, τη στάχωση του βιβλίου, τα βιβλιογραφικά σημειώματα, τους γραφείς και τα βιβλιογραφικά εργαστήρια, καθώς και στους αναγνώστες των βιβλίων, τις δημόσιες, εκκλησιαστικές και ιδιωτικές βιβλιοθήκες στο Βυζάντιο, και στην εξέλιξη της ελληνικής γραφής μέχρι την τυπογραφία.

Οι φοιτητές μελετώντας κυρίως τις πηγές, αλλά και τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία, συνθέτουν και παρουσιάζουν εξειδικευμένες στο θέμα εργασίες. Απαιτείται συνεννόηση με τον διδάσκοντα πριν από την επιλογή του σεμιναριακού αυτού μαθήματος.

IBY 261 Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (1453)

(Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ)

Στο σεμινάριο, μέσα από τους τέσσερεις Έλληνες ιστορικούς της αλώσεως, αλλά και άλλες σύγχρονες προς το γεγονός πηγές, μελετάται σε βάθος το συγκλονιστικό και μέγα αυτό γεγονός της αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως από τους Οθωμανούς. Οι φοιτητές, μελετώντας κυρίως τις πηγές αλλά και την εκτενή δευτερεύουσα βιβλιογραφία, συνθέτουν και παρουσιάζουν εξειδικευμένες στο θέμα εργασίες. Ωστόσο, πριν δηλώσουν το μάθημα, πρέπει να έλθουν σε συνεννόηση με τον διδάσκοντα. Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με ένα γεγονός, το οποίο είχε τεράστιες συνέπειες τόσο για τον ελληνισμό και τους ορθοδόξους λαούς της Βαλκανικής, όσο και για την ίδια την Ευρώπη.

IBY 217 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Μ. ΚΟΡΔΩΣΗΣ)

Λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο βυζαντινές αλλά και ξένες πηγές (κινέζικες, δυτικές, αραβικές) Στο μάθημα περιλαμβάνονται: Α: Ιστορία της γεωγραφίας στο Βυζάντιο. Β: Η βυζαντινή οικουμένη. Γ: Διοικητική και εκκλησιαστική οργάνωση του Βυζαντίου. Δ: Πληθυσμός–Οικισμοί. Ε: Δρόμοι επικοινωνίας. ΣΤ: Παραγωγή – Εμπόριο – Βιοτεχνία.

Γίνεται επίσης φροντιστήριο βάσει κειμένων που έχουν σχέση με τη Γεωγραφία, την Τοπογραφία, τις Διεθνείς Σχέσεις κλπ. Οι εξετάσεις γίνονται γραπτώς.

IBY 305 ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

(Μ. ΚΟΡΔΩΣΗΣ)

Στα πλαίσια του μαθήματος εξετάζονται: Ο χερσαίος δρόμος μέσω Περσίας και οάσεων του Κινεζικού Τουρκεστάν. Ο χερσαίος δρόμος μέσω των βορείων ακτών της Κασπίας και του Ωξου. Ο θαλασσινός δρόμος μέσω του Γάγγη και του Assam. Ο θαλασσινός δρόμος μέσω της Ινδοκίνας. Πρεσβείες και προϊόντα.

Η παρακολούθηση είναι υποχρεωτική. Στο τέλος παραδίδεται εργασία η οποία παρουσιάζεται από το φοιτητή.

IBY 203 Η ΠΡΩΙΜΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ(330-610 Μ.Χ)

(Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ)

Η πρώιμη Βυζαντινή περίοδος, αποτελεί και την περίοδο που ονομάζεται «όψιμη αρχαιότητα.» Στα πλαίσια του μαθήματος, θα γίνει ανάλυση των πολιτικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και οικονομικών γεγονότων, ενώ θα επιχειρήσουμε να κατανοήσουμε πώς το Ρωμαϊκό κράτος μεταλλάσσεται σε αυτό που θα ονομασθεί Βυζαντινό. Θα σχολιασθούν εκτενώς θέματα όπως η διοίκηση του κράτους, η σύγκρουση της παλαιάς με τη νέα θρησκεία, και οι βαρβαρικές εισβολές.

Το μάθημα έχει ως στόχο μία γνώση της συγκεκριμένης περιόδου σε μεγαλύτερο βάθος, την κατανόηση της σημασίας των γεγονότων και θεσμών που αναλύονται, και, στο μέτρο που ο χρόνος θα το επιτρέψει, μία πρώτη εξοικείωση με πηγές της εποχής, είτε μέσω ανειλημμένων προφορικών παρουσιάσεων, είτε μέσω επιλεγμένων κειμένων που θα εξετασθούν κατά την διάρκεια του μαθήματος.

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα είναι η βαθύτερη, μέσω των δραστηριοτήτων του μαθήματος, κατανόηση των αιτιών που διαμορφώνουν τις μετέπειτα εξελίξεις στο Βυζαντινό κράτος, καθώς και μία πρώτη, έστω και απλά φραστική, γνώση των υπαρχουσών πηγών και του τρόπου με τον οποίον αυτές, πρέπει να αντιμετωπίζονται. Εκτός από τις γραπτές εξετάσεις, η ανάληψη προφορικής παρουσίασης ενός αντικειμένου σχετικού με το μάθημα, θα προσθέσει μία μονάδα στην συνολική βαθμολογία.

IBY 236 ΤΑ «ΑΝΕΚΔΟΤΑ» ΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΗΓΗ

(Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ)

Τα «Ανέκδοτα», αποτελούν ίσως, το πιο συναρπαστικό έργο του Βυζαντινού ιστορικού του 6^{ου} αιώνα, Προκοπίου του Καισαρέως. Μέσα από επιλεγμένες θεματικές και κεφάλαια, θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε τον τρόπο με τον οποίο εργάζεται ο Προκόπιος, τον τρόπο με τον οποίο προβάλλει τους πρωταγωνιστές της περιόδου, τις πληροφορίες που παρέχει για τον Βυζαντινό κόσμο και, κυρίως, το τι προσπαθεί να προβάλλει και τι να κρύψει. Στόχο του σεμιναρίου αποτελεί η εξάσκηση των φοιτητών στην επαφή τους με τμήματα του πρωτοτύπου, την προσπάθεια να κατανοήσουμε τις μεθόδους του συγγραφέα, και να αποκτηθεί μία σφαιρική γνώση για τις συνθήκες διαβίωσης και τα γεγονότα της εποχής. Ανάμεσα στα αποτελέσματα του σεμιναρίου, μπορεί να συγκαταλεχθεί η αρτιότερη φιλολογική γνώση, η συνθετική και παράλληλη συγκριτική γνώση παράλληλων σύγχρονων πηγών, και η αποτίμηση της αξιοπιστίας του Προκοπίου.

Προϋπόθεση για συμμετοχή στο σεμινάριο, που είναι κατάλληλο και για φιλόλογους, αποτελεί η γνώση τουλάχιστον, μίας κύριας Ευρωπαϊκής γλώσσας. Η απαλλακτική του μαθήματος θα γίνει με την εκπόνηση εργασίας σε επιλεγμένο θέμα, προφορική παρουσίαση των πορισμάτων της οποίας, θα γίνει σε συνάντηση όλων των σεμιναριακών ομάδων της Βυζαντινής Ιστορίας.

IBY 260 Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ)

Στο μάθημα (παράδοση) θα γίνει παρουσίαση της εξέλιξης του συστήματος διοίκησης και του κρατικού μηχανισμού του Βυζαντινού Κράτους από τον 4ο αιώνα, οπότε και υιοθετείται το υστερο-ρωμαϊκό σύστημα διοίκησης μέχρι την εισαγωγή του θεσμού των θεμάτων και την παρακμή τους το 12ο αιώνα.

Παράλληλα θα εξεταστούν τα βασικά σημεία της οργάνωσης της διοίκησης σε πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο αλλά και οι κυριότερες πηγές που μας δίνουν σχετικές πληροφορίες (τακτικά, άλλες γραπτές πηγές και αρχαιολογικά ευρήματα). Ιδιαίτερος λόγος θα γίνει στην *Notitia Dignitatum*, στα τακτικά της μέσης βυζαντινής περιόδου και τον Ψευδοκωδινό.

Στο δεύτερο μέρος του μαθήματος θα λαμβάνει χώρα ιστορική ανάλυση πηγών και παρουσίαση μικρών εργασιών των φοιτητριών και φοιτητών.

Τρόπος εξέτασης: γραπτές εξετάσεις. Οι εργασίες θα έχουν επικουρικό ρόλο στη βαθμολόγηση.

Σκοπός του μαθήματος: απόκτηση γνώσεων σχετικά με τη διοίκηση του Βυζαντινού κράτους, ικανότητα διάκρισης και ερμηνείας των αλλαγών σε σχέση με τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις, απόκτηση γνώσης των βασικών διοικητικών δομών και των αξιωματούχων.

Διάγραμμα μαθήματος: το Βυζαντινό κράτος ανά τους αιώνες (επαρχίες, περιοχές), ιστορικές πηγές της διοίκησης ανά περίοδο, η διοίκηση (πολιτική και στρατιωτική) κατά την πρώιμη βυζαντινή περίοδο, ο θεσμός των θεμάτων, τίτλοι και αξιώματα, διοικητικοί θεσμοί.

IBY 307 ΤΟ ΟΜΑΓΙΑΔΙΚΟ ΧΑΛΙΦΑΤΟ ΤΗΣ ΔΑΜΑΣΚΟΥ (661-750 Μ.Χ.)

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η παρουσίαση της δημιουργίας του αραβικού χαλιφάτου με έδρα τη Δαμασκό της Συρίας και της παγίωση της εξουσίας των Αράβων στην περιοχή της Εγγύς και Μέσης Ανατολής.

Επιμέρους στόχοι του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές την αραβική δυναστεία που έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία του χαλιφάτου της Δαμασκού, να μπορούν να περιγράφουν τις αλλαγές που επέφερε η νέα δυναστεία στην πολιτική διοίκηση, στην οικονομία, στην κοινωνία, στη γλώσσα, στη θρησκεία και στον πολιτισμό της περιοχής, να κρίνουν την εξωτερική πολιτική που ακολούθησε η Ομαγιαδική δυναστεία τόσο προς την Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία όσο και προς άλλα βασίλεια και άλλους λαούς, να εξηγούν τους λόγους για τους οποίους οι Άραβες δεν αφομοιώθηκαν από τους λαούς που κατέκτησαν, αλλά αντιθέτως πέτυχαν να θέσουν τις βάσεις για την δημιουργία νέων πολιτικών δομών και ενός καινούργιου πολιτισμού.

Στο μάθημα θα εξεταστούν τα εξής θέματα:

Εισαγωγικές και βιβλιογραφικές παρατηρήσεις.

Πηγές της περιόδου και η κριτική τους.

Η Ομαγιαδική οικογένεια και η ίδρυση του χαλιφάτου της Δαμασκού μετά τον πρώτο εμφύλιο πόλεμο (*fitna*).

Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική του Μωάβια (661-680 μ.Χ.) και οι εκστρατείες κατά της Κωνσταντινούπολης.

Οι διάδοχοι του Μωάβια και ο δεύτερος εμφύλιος πόλεμος.

Η άνοδος στην εξουσία των Μαρουανιδών: Ο Αμπντ αλ-Μάλικ (685-705 μ.Χ.): Διοικητικές,

νομισματικές, φορολογικές, γλωσσικές και άλλες μεταρρυθμίσεις.

Ο χαλίφης Ουαλίντ (705-715 μ.Χ.) και η επέκταση των κατακτήσεων: Η κατάκτηση της Ισπανίας.

Ο χαλίφης Σουλεϊμάν (715-717 μ.Χ.): Η μεγάλη εκστρατεία κατά του Βυζαντίου και η πολιορκία της Κωνσταντινούπολης το 717 μ.Χ.

Ο χαλίφης Ομάρ Β' (717-720 μ.Χ.): Διοικητικές, φορολογικές, θρησκευτικές και άλλες μεταρρυθμιστικές διατάξεις.

Οι χαλίφηδες Γιαζίντ (720-724 μ.Χ.) και Χισάμ (724-743 μ.Χ.): Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική και οι μεταρρυθμίσεις στην οικονομία και το στρατό.

Οι τελευταίοι Ομαγιάδες χαλίφηδες και ο τρίτος εμφύλιος πόλεμος.

Η πτώση της δυναστείας των Ομαγιαδών.

Αποτίμηση του έργου των Ομαγιαδών χαλίφηδων σε πολιτικό, θρησκευτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο.

Γραπτή εξέταση. Εργασία Προαιρετική.

IBY 107 Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του σεμιναρίου είναι η παρουσίαση της μετάδοσης και της επίδρασης των έργων του Αριστοτέλη και των σχολιαστών του στην αραβική παράδοση.

Επιμέρους στόχοι του σεμιναρίου είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές τα πρόσωπα και γεγονότα γύρω από τη μετάφραση των έργων του Αριστοτέλη και των σχολιαστών του στην Αραβική γλώσσα, να εξηγούν τους λόγους και την τεχνική με την οποία έγινε η αραβική μετάφραση, να ονομάζουν και να περιγράφουν το περιεχόμενο ψευδο-αριστοτελικών έργων που σώζονται στα Αραβικά, να γνωρίσουν τα Σχόλια σε έργα του Αριστοτέλη που χάθηκαν στα Ελληνικά και σώζονται μόνο στα Αραβικά, να προσδιορίζουν την τεράστια επίδραση που άσκησαν τα έργα του Αριστοτέλη στην αραβόφωνη γραμματεία και ιδιαίτερα στη γένεση και ανάπτυξη της αραβόφωνης διανόησης.

Στο μάθημα θα εξεταστούν τα εξής θέματα.

Εισαγωγικές παρατηρήσεις. Βίος και έργα του Αριστοτέλη.

Η Περιπατητική σχολή, οι διάδοχοι και οι σχολιαστές.

Η ελληνική αριστοτελική παράδοση στους λαούς της Ανατολής, ιδιαίτερα στους Σύρους και τους Πέρσες, πριν από την εμφάνιση του Ισλάμ.

Οι μεταφράσεις και παραφράσεις έργων του Αριστοτέλη στα Συριακά πριν και μετά τις αραβικές κατακτήσεις του 7^{ου} αι. μ.Χ. – Τεχνική και χαρακτηριστικά.

Πληροφορίες για τις αραβικές μεταφράσεις έργων του Αριστοτέλη και των σχολιαστών του στην πρώιμη αραβόφωνη γραμματεία.

Οι σωζόμενες αραβικές μεταφράσεις έργων του Αριστοτέλη και των σχολιαστών του. Τεχνική και χαρακτηριστικά.

Τα ψευδο-αριστοτελικά έργα στην αραβική γλώσσα. Ελληνικά έργα σχολιαστών του Αριστοτέλη που σώζονται μόνο στα Αραβικά.

Οι αποκαλούμενοι Αριστοτελιστές της Βαγδάτης και η μέθοδος μελέτης και ερμηνείας των μεταφρασμένων έργων του Αριστοτέλη.

Ο al-Fārābī και η Αριστοτελική παράδοση.

Ο Ibn Sīnā (Αβικέννα) και η Αριστοτελική παράδοση.

Ο Ibn Rushd (Αβερρόης) και η Αριστοτελική παράδοση.

Η μετάφραση αραβικών σχολίων και παραφράσεων στα Λατινικά.

Αποτίμηση της επίδρασης της αριστοτελικής σκέψης στην αραβόφωνη διανόηση.

Γραπτή εξέταση. Εργασία Προαιρετική

IBY 106 Ο ΓΑΛΗΝΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του σεμιναρίου είναι η παρουσίαση της μετάδοσης της Γαληνικής ιατρικής παράδοσης στους Άραβες.

Επιμέρους στόχοι του σεμιναρίου είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές τους πρόσωπα και γεγονότα γύρω από τη μετάφραση των ιατρικών και φιλοσοφικών έργων του Γαληνού στα Αραβικά, να εξηγούν τους λόγους και τον τρόπο με το οποίο έγινε η αραβική μετάφραση, να μπορούν να ονομάζουν και να περιγράφουν το περιεχόμενο έργων του Γαληνού που χάθηκαν στα Ελληνικά και σώζονται μόνο στα Αραβικά, να προσδιορίζουν την τεράστια επίδραση που άσκησαν τα έργα του Γαληνού στην γένεση και ανάπτυξη της αραβικής επιστημονικής ιατρικής.

Στο σεμινάριο θα εξεταστούν τα εξής θέματα.

Εισαγωγικές παρατηρήσεις. Μεθοδολογία και τεχνική της επιστημονικής εργασίας.

Βίος και έργα του Γαληνού.

Η ελληνική ιατρική παράδοση στους λαούς της Ανατολής πριν από την εμφάνιση του Ισλάμ.

Οι μεταφράσεις έργων του Γαληνού στα Συριακά πριν και μετά τις αραβικές κατακτήσεις του 7^{ου} αι. μ.Χ. – Τεχνική και χαρακτηριστικά.

Η *‘ιατρική σχολή’* και το *‘νοσοκομείο’* της πόλης Gondēshāpūr.

Οι πρώιμες αραβικές μεταφράσεις ιατρικών έργων και ο ρόλος συρόφωνων χριστιανών του χαλιφάτου – Γλωσσικά και υφολογικά χαρακτηριστικά των πρώιμων μεταφράσεων.

Η αποκαλούμενη *‘σχολή του \u0399\u03bd\u03bd\u03b1\u03b3\u03bd \u03b9\u03b2\u03bd \u0399\u03c3\u03b7\u03ac\u03b3’* και οι αραβικές μεταφράσεις των έργων του Γαληνού – Ορολογία – τεχνική και χαρακτηριστικά. (δύο συναντήσεις)

Τα φιλοσοφικά έργα του Γαληνού στα Αραβικά.

Ελληνικά έργα του Γαληνού που σώζονται μόνο στα Αραβικά – Σχόλια επί της αραβικής ορολογίας και μετάφρασης του περιεχομένου των σωζόμενων αραβικών μεταφράσεων.

Η επίδραση της γαληνικής ιατρικής στην ανάπτυξη της αραβόφωνης ιατρικής – Παραδείγματα από αραβικά έργα. (δύο συναντήσεις)

Παρουσίαση εργασιών. Εργασία Υποχρεωτική.

Το Σεμινάριο μπορούν να επιλέξουν όσοι φοιτητές έχουν παρακολουθήσει το μάθημα *«Εισαγωγή στις Ελληνοαραβικές Σπουδές»* ή το μάθημα *«Η ελληνική διανόηση στον αραβικό πολιτισμό»*.

IBY 205 Η ΜΕΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' (843-1204)

(Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ)

Στο μάθημα θα εξεταστούν η κρατική οργάνωση και η διοίκηση του βυζαντινού κράτους κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο. Θα γίνει αναφορά και στα πολιτικά γεγονότα της περιόδου, τη βυζαντινή πολιτιστική επίδραση, τις σχέσεις με τη Δύση μέσω της μελέτης σχετικών πηγών. Θα μελετηθούν ο ρόλος της εκκλησίας ως πολιτικού παράγοντα κατά την αυτοκρατορική εκλογή, οι αλλαγές που επήλθαν στη βυζαντινή κοινωνία κατά τον 11^ο αιώνα, η καθιέρωση νέας τιτλοφορίας και νέων κριτηρίων στη διαμόρφωση της ανώτερης τάξης από τον Αλέξιο Α' Κομνηνό, η εικόνα των εγκατεστημένων στην αυτοκρατορία Δυτικών, καθώς και ο καθοριστικός ρόλος των σταυροφορικών κρατών της Ανατολής στη μεταβολή του *status* της βυζαντινής αυτοκρατορίας στη ΝΑ Μεσόγειο.

Μαθησιακοί στόχοι

Κατανόηση των αλλαγών που επήλθαν στο *status* της βυζαντινής αυτοκρατορίας από τα μέσα του 9^{ου} αιώνα στα πλαίσια των αξιώσεων των δυτικών ηγεμόνων και της Παπικής Εκκλησίας στη ρωμαϊκή κληρονομιά, αλλά και των Σταυροφοριών ως φαινομένου στενά συνδεδεμένου με την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Τρόπος εξέτασης

- Γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου.
- Προαιρετικές εργασίες- όχι απαλλακτικές.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων

Βυζαντινή πολιτική θεωρία- Νομοθεσία- Πολιτικοί παράγοντες- Ειχριστιανισμός των Βουλγάρων- Η τεταρτογαμία του Λέοντα ΣΤ'- Συμεών Βουλγαρίας και Βυζάντιο- Ειχριστιανισμός των Ρώσων- Η κρίση του 11^{ου} αιώνα- Η δυναστεία των Κομνηνών- Σταυροφορίες- Βυζάντιο και ιταλικές ναυτικές πόλεις.

IBY 104 ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΤΟΥ 11^{ου} ΑΙΩΝΑ (1025-1081): ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ

(Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ)

Στο πλαίσιο του σεμιναρίου θα εξεταστεί η αντίληψη που είχαν για την κρίση του 11^{ου} αιώνα οι σύγχρονοι ή οι λίγο μεταγενέστεροι βυζαντινοί συγγραφείς, ενώ θα εντοπιστούν τα βασικότερα σημεία της κριτικής τους. Μέσα από την συγκριτική μελέτη των πηγών θα αναζητηθούν τα αίτια της αναποτελεσματικότητας του βυζαντινού στρατού στην αντιμετώπιση των σελτζουκικών επιδρομών στην ανατολή, με κορυφαία εκδήλωσή της την ήττα των βυζαντινών στρατευμάτων το 1071 στο Μαντζικέρτ, ενώ θα εκτιμηθεί και η αποτελεσματικότητα των μεταρρυθμιστικών μέτρων που έλαβαν οι αυτοκράτορες του 11^{ου} αιώνα στον τομέα της οικονομίας. Οι μαρτυρίες των βυζαντινών ιστορικών και χρονογραφικών έργων θα συνεκτιμηθούν, προκειμένου να προβληθούν ανάγλυφα οι επιτυχημένες ή όχι επιλογές των αυτοκρατόρων της τόσο κρίσιμης περιόδου από τον θάνατο του Βασιλείου Β' έως την άνοδο του Αλεξίου Α' Κομνηνού στον βυζαντινό αυτοκρατορικό θρόνο.

- Απαιτείται η τακτική παρουσία των φοιτητών στις παραδόσεις.
- Προϋπόθεση συμμετοχής στο μάθημα: γνώση της αγγλικής και μιας δεύτερης ξένης γλώσσας.

Μαθησιακοί στόχοι

Κατανόηση των αλλαγών που επήλθαν στον βυζαντινό πολιτισμό κατά τον 11^ο αιώνα και αξιολόγηση των μεταρρυθμιστικών μέτρων που έλαβαν οι αυτοκράτορες της περιόδου, προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κρίση (;) που έπληττε την αυτοκρατορία.

Τρόπος εξέτασης

- Υποχρεωτική επίδοση εργασίας.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων

Οργάνωση του κράτους επί Βασιλείου Β'- Ο βυζαντινός στρατός τον 11^ο αιώνα- Οι μεταρρυθμίσεις του Κωνσταντίνου Θ' Μονομάχου- Ίδρυση της Νομικής Σχολής- Διανοούμενοι και κοινωνία τον 11^ο αιώνα- Μιχαήλ Ψελλός- Βυζάντιο και Αρμένιοι τον 11^ο αιώνα- Το Σχίσμα του 1054- Βυζάντιο, Παπική Εκκλησία και Νορμανδοί.

Φροντιστήρια

Στα πλαίσια των δίωρων φροντιστηριακών μαθημάτων αναλύονται και σχολιάζονται αποσπάσματα από βυζαντινές, λατινικές, αρμενικές, συριακές, αραβικές πηγές

ΙΒΑ 302 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Η ιστορία των λαών της Βαλκανικής χερσονήσου αποτέλεσε, κυρίως μετά την ίδρυση των νεότερων κρατών, ένα ιδιαίτερο αντικείμενο της Ιστορικής επιστήμης με αυξανόμενη σπουδαιότητα. Στο πλαίσιο του επιστημολογικού αυτού ζητήματος, που αναλύεται εισαγωγικά, το ενδιαφέρον μας εστιάζεται σε εξειδικευμένα βαλκανικά θέματα που αφορούν τη συμβίωση των διαφόρων ομάδων και τις διακρίσεις μεταξύ τους από τον 6^ο ως το 15^ο αιώνα.

Η εξέταση περιστρέφεται γύρω από τους παρακάτω βασικούς άξονες: α) Ιστοριοί και γεωπολιτικοί όροι διείσδυσης και εγκατάστασης των Σλάβων και άλλων λαών στη Βαλκανική. β) Δημογραφικά μίγματα που προέκυψαν με την εγκατάσταση επίσης των Σέρβων, Κροατών, Πρωτοβουλγάρων κ.ά. και τρόπος συμβίωσής τους με τους γηγενείς. γ) Κοινωνικο-θρησκευτικές διακρίσεις ανάμεσά τους, όπως προκύπτουν από τις πολιτικές των

δύο κέντρων εξουσίας –κράτος και εκκλησία– και όπως αυτές αναπαριστώνται μέσα από τον πολιτικό και εκκλησιαστικό λόγο.

Δίνεται ιστορικό υλικό φωτοτυπημένο ή σε ηλεκτρονική μορφή και το βιβλίο της Evelyne Patlagean, *Ο ελληνικός Μεσαίωνας Βυζάντιο 9^{ος}-15^{ος} αιώνας*, εκδ. Πατάκης, Αθήνα 2013 [2007] ή της Α. Κωνσταντακοπούλου, *Βυζαντινή Θεσσαλονίκη Χώρος και Ιδεολογία*, Παράρτημα, αρ. 62, Επιστημονικής Επετηρίδας Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Γιάννενα 1996 [ISBN 960].

IBA 322 ΧΡΙΣΤΙΑΝΟ-ΙΣΛΑΜΙΚΕΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΗΤΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ (13ος-16ος αι.)

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Ως ιστορικά φαινόμενα τόσο οι θρησκείες, ως πίστη/κοσμοαντίληψη και σύστημα οργάνωσης του χρόνου/χώρου, όσο και οι εκκλησίες-κρατικοί θεσμοί βρίσκονται σε συνεχή προσαρμογή και εξέλιξη, σε σχέση με την κοινωνία και την πολιτική οργάνωση, καθώς και σε αδιάκοπο διάλογο με τις όμορες θρησκείες/εκκλησίες. Μέσα από τις πολύπλοκες αυτές σχέσεις, διαμορφώνονται ορθές και αποικλίνουσες εκδοχές *δόξας* (ορθοδοξία - ετεροδοξία ή αίρεση) στο εσωτερικό και δια-θρησκευτικές αποκλίσεις αλλά και συγκλίσεις που συχνά καταλήγουν σε *συγκρητιστικές* πρακτικές.

Στο μάθημα θα αναλυθούν τα παραπάνω πεδία έρευνας, μέσα από πηγές και σύγχρονη βιβλιογραφία, σχετικά με το Χριστιανισμό και το Ισλάμ στα υστερο-Μεσαιωνικά και Οθωμανικά Βαλκάνια, έτσι ώστε θεολογικές και ιδεολογικές πρακτικές να γίνουν ιστορικά αντιληπτές και να ερμηνευθούν τόσο σε ευρεία διαθρησκευτική κλίμακα όσο και σε καθημερινή βάση. Προσπαιτούμενη η παρακολούθηση και επιτυχής εξέταση σε ένα τουλάχιστον μάθημα Βαλκανικής Ιστορίας.

Υποχρεωτική η παρακολούθηση, η γνώση μιας τουλάχιστον ξένης γλώσσας και η εκπόνηση εργασίας.

IBA 447 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

(ΑΓΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Η Ιστορία ως κοινωνική επιστήμη έχει κι αυτή τη δική της ιστορία. Στο μάθημα εξετάζονται οι οπτικές και οι τρόποι με βάση τους οποίους το παρελθόν έγινε αντικείμενο διερεύνησης και αφήγησης. Ειδικότερα, μέσα από συγκεκριμένα ιστοριογραφικά παραδείγματα, αναλύονται οι θεωρητικές τάσεις, όπως αυτές αναδείχθηκαν στο πλαίσιο των εθνικών κρατών: Ο θετικισμός ή ιστορισμός (*école méthodique*) και ο ιστορικός υλισμός, το 19ο αιώνα ως σήμερα, η κριτική ιστορία και η ιστορία του πολιτισμού/ κουλτούρας (*Kulturgeschichte*), στο μεταίχμιο 19ου-20ου αιώνα, η διεπιστημονική οπτική την οποία πρότεινε και επεξεργάστηκε η ομάδα γάλλων ιστοριών που συσπειρώθηκαν γύρω από το περιοδικό *Les Annales d'Histoire économique et sociale* (Παρίσι, 1929-) –γνωστή ως σχολή των *Annales*– και, τέλος, η μεταψυχροπολεμική στροφή στο *κείμενο*, η λεγόμενη «γλωσσική στροφή» (“linguistic turn” ή “textual approach”), που θέτει σε αμφισβήτηση τόσο την Ιστορία ως επιστήμη όσο, συνακόλουθα, ως αποδείξιμη και με ελέγξιμη εγκυρότητα γνώση.

Στόχος του μαθήματος είναι να γνωρίσει και να ασκηθεί το φοιτητικό κοινό ώστε να διακρίνει τους διάφορους τρόπους *ιστορικής γραφής* από το 19^ο αιώνα ως σήμερα καθώς και να αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις για τη σύνταξη μιας ιστορικής μελέτης που θα στοχεύει στην πληρέστερη κατανόηση των κοινωνιών του παρελθόντος.

Απαραίτητη η παρακολούθηση και η σύνταξη εργασίας.

Δίνεται ιστορικό υλικό φωτοτυπημένο ή σε ηλεκτρονική μορφή.

**Β. ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2014-2015***

ΚΩΔ.	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΙΝΕ	ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
361	Ο ελλαδικός χώρος στους νεότερους χρόνους (18 ^{ος} – 19 ^{ος} αι.): από την οθωμανική κυριαρχία στην Επανάσταση του 1821	Κ. ΚΟΜΗΣ	Β' (Υπ.)
406	Νόσοι και θάνατος στον νεοελληνικό χώρο	Κ. ΚΟΜΗΣ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
357	Ιδεολογίες, Νοοτροπίες, Συμβολική Εξουσία. Η περίπτωση της Ελλάδας, 1830-1920	Α. ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
302	Οι Εβραίοι στην οθωμανική αυτοκρατορία και στο ελληνικό έθνος-κράτος	Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
407	Νεοελληνικές πόλεις, 19 ^{ος} – 20 ^{ος} αιώνας	Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
405	Ο ελληνικός χώρος την περίοδο της Οθωμανικής και της Βενετικής κυριαρχίας ΙΙ (τέλη περ. 17 ^{ου} -αρχές 19 ^{ου} αι.)	Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
408	Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο	Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
ΙΕΠ	ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ		
407	Κοινωνικο-οικονομική και πνευματική κατάσταση στην Ευρώπη τον όψιμο Μεσαίωνα	ΑΙΚ. ΖΑΡΙΔΗ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
449	Ιστορία και ιστοριογραφία της Γαλλικής Επανάστασης	Α. ΜΑΧΑΙΡΑ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
399	Το φασιστικό φαινόμενο στην Ευρώπη (σεμινάριο)	Λ. ΦΛΙΤΟΥΡΗΣ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
429	Η περίοδος του ιμπεριαλισμού και της αποικιοκρατίας	Λ. ΦΛΙΤΟΥΡΗΣ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)

* Οι διδάσκοντες του Τομέα Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων, οι οποίοι προσφέρουν ένα μάθημα ανά εξάμηνο, διδάσκουν και στα σεμινάρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Νεώτερη και σύγχρονη ελληνική κοινωνία: Ιστορία – Λαϊκός Πολιτισμός»

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΙΝΕ 361 Ο ΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (18^{ος} – 19^{ος} αι.): ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 (Κ. ΚΟΜΗΣ)

Περίληψη και συνοπτικό περίγραμμα μαθήματος: Κατ' αρχάς, εξετάζονται οι βασιικές παράμετροι της οθωμανικής εξουσίας (όπως διοικητικό σύστημα, αγροληπτικές σχέσεις και φορολογικό σύστημα). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εξέλιξη των παραμέτρων αυτών που οδήγησε σε τριβές στις σχέσεις ανάμεσα στην εξουσία και τούς κυριαρχούμενους πληθυσμούς, ιδιαίτερα στον 19^ο αιώνα. Ακόμη, σε σχέση με την τελική έκβαση, την Επανάσταση του 1821 δηλαδή, εξετάζονται και άλλα ζητήματα, όπως ο Διαφωτισμός αλλά και ο θρησκευτικός παράγων (κατ' αρχάς αντιθετικός αυτός, αλλά οπωσδήποτε περισσότερο σύνθετος και άξιος περαιτέρω διερεύνησης). Στο μάθημα εξετάζεται επίσης και ο κόσμος των κλεφταρματολών, ένα ιδιαίτερο πολιτικοκοινωνικό μόρφωμα, με σύνθετους έως αντιφατικούς δεσμούς με την εξουσία και με εσωτερικές διαιρέσεις, από το οποίο προήλθε πάντως ο κύριος όγκος του επαναστατικού στρατιωτικού δυναμικού. Σε ό,τι αφορά στα αποτελέσματα της Επανάστασης, πέραν των ιδεολογικών και πολιτικών προϊόντων εξετάζονται επίσης και οι πληθυσμιακές μετακινήσεις που προκάλεσαν οι πολεμικές συγκρούσεις, από τα θεαματικότερα ίσως δεδομένα της περιόδου και με πολλαπλές περαιτέρω ακολουθίες. Το μάθημα λαμβάνει υπ' όψιν τα βιβλιογραφικά δεδομένα των τελευταίων ετών, μέρος των οποίων, αξίζει να σημειωθεί, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ακόμη, χρησιμοποιούνται πολυάριθμα τεκμήρια της εποχής, τα οποία μελετώνται και αναλύονται από κοινού με τους φοιτητές.

Στόχος του μαθήματος: Η εξοικείωση των φοιτητών με την ανάλυση και την χρήση των τεκμηρίων της εποχής διερεύνησης.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτή εξέταση

ΙΝΕ 406 ΝΟΣΟΙ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ (Κ. ΚΟΜΗΣ)

Περίληψη: Από την ανθρωποβόρο πανώλη στον εφιάλτη του AIDS. Οι δημογραφικές, κοινωνικές, οικονομικές και ψυχολογικές παρενέργειες. Επίσης, ο θρησκευτικός και ιδεολογικός παράγοντας, στο πλαίσιο των πανδημιών και της ιδρυματοποίησης των κοινωνιών. Εξετάζονται πηγές της εποχής. Βασικός στόχος του μαθήματος είναι η παραγωγή σύνθετης σκέψης και ανάλογης αντιμετώπισης των ιστορικών φαινομένων, εκ μέρους των φοιτητών, στο πλαίσιο των κοινωνικών επιστημών και του διαλόγου με την Ιστορία, στη μακρά διάρκεια. Αυτό επιχειρείται κυρίως από την εξέταση και αξιοποίηση των γραπτών ιστορικών πηγών.

Περίγραμμα μαθημάτων:

1. Εισαγωγικό μάθημα σχετικό με το φαινόμενο και το βίωμα του θανάτου, στον δυτικό κυρίως κόσμο, με βάση το έργο του Φιλίπ Αριές και του Μισέλ Βοβέλ. Τυπολογία και διαφοροποιήσεις στη διαχείριση του θανάτου στη μακρά διάρκεια: από τους μέσους χρόνους στη Νεωτερικότητα.
2. Κατά μία άποψη, συνέχεια και κυρίως επέκταση, εις βάθος, του προηγούμενου μαθήματος. Τονίζονται ιδιαίτερος οι τομές και οι μεταβολές, στο πλαίσιο της ιστορίας αλλά και των κοινωνικών επιστημών (κυρίως Κοινωνιολογία, Κοινωνική Ψυχολογία και Κοινωνική Ανθρωπολογία).
3. Μία πρώτη μετατόπιση στον χώρο, συνεχίζοντας με ελλαδικές περιοχές. Σε αυτή τη φάση, στο συγκεκριμένο μάθημα, για μία πρώτη πρόσληψη εκ μέρους των φοιτητών, χρησιμοποιούνται πολυάριθμες πηγές, εξωτερικώς μεν διαφορετικές μεταξύ των αλλά οπωσδήποτε συμπληρωματικές και, καθώς διαπιστώνεται, ελκυστικές όχι μόνο για τους ίδιους αλλά και για τον διδάσκοντα. Πρόκειται για διαθέσιμες, προερχόμενες από οθωμανικές

και κυρίως βενετοκρατούμενες περιοχές, μοιρολόγια (από Μάνη και Ήπειρο), ενώ, σε άλλο επίπεδο, προς κατανόηση του βιώματος της απώλειας, χρησιμοποιείται και σύγχρονη ποίηση.

4. Εδώ εξετάζονται οι όροι παραγωγής, διάδοσης, υποχώρησης ή και εξαφάνισης των νόσων. Κατά βάσιν αξιοποιούνται οι γνωστές εργασίες του Mirko Grmek, του Jared Diamond αλλά και άλλων συγγραφέων (όπως του Braudel, επί παραδείγματι), ιστορικών, γιατρών και βιολόγων.

5. Εξετάζονται οι δημογραφικές και κοινωνικές συνέπειες των επιδημιών. Κατ' αρχάς, χρησιμοποιούνται τα αναφερόμενα από τον Θουκυδίδη για τον λοιμό των Αθηνών και εν συνεχεία αναφορές που σχετίζονται με την επιδημία πανώλης, παροτρύνοντας τους φοιτητές να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές ως προς τις κοινωνικές παρενέργειες.

6. Αναλύονται πηγές της εποχής, αναφερόμενες σε επιδημίες πανώλης στον χώρο των βενετοκρατούμενων Επτανήσων. Εκτός από τα πραγματικά δεδομένα, ως προς την νόσο, ανιχνεύονται οι κοινωνικές συνέπειες, με τη συμμετοχή των φοιτητών.

7. Οι επιδημίες πανώλης κατά τον 19^ο αιώνα στην Πελοπόννησο, την Αττική και άλλες περιοχές. Το μάθημα επικεντρώνεται στην επιδημία που έλαβε χώρα στον Πόρο κατά το 1837, σε σχέση με τη διαχείριση της νόσου, εκ μέρους του οθωνικού καθεστώτος, καθώς και τις συνέπειες στο κοινωνικό σώμα.

8. Η γεωγραφία της χολέρας κατά τον 19^ο αιώνα: από την Ινδία στον δυτικό κόσμο. Η παρουσία της νόσου στο οθωμανικό (ανατολικό) Αιγαίο, στα εδάφη του Ελληνικού Βασιλείου και στα υπό αγγλική κυριαρχία Επτάνησα. Ανιχνεύονται κοινά στοιχεία ως προς την ερμηνεία και τη διαχείριση της νόσου.

9. Η λέπρα κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα στον ελλαδικό χώρο. Το μάθημα επικεντρώνεται στην Πελοπόννησο και το ανατολικό Αιγαίο, όπου η νόσος υπήρξε ιδιαίτερα διαδεδομένη. Εξετάζονται οι ιστορικές συγκυρίες και τα κοινωνικά παρεπόμενα.

10. Η μακρά ιστορία της ελονοσίας: από την αρχαιότητα στις αρχές του 20^{ου} μ.Χ. αιώνα. Το μάθημα εστιάζεται στις περιβαλλοντικές συνθήκες που ευνόησαν την επιβίωση της νόσου επί αιώνες, καθώς επίσης στον αγώνα της ιατρικής εναντίον της κατά το πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα. Ακόμη, εξετάζονται και οι δημογραφικές συνέπειες της ελονοσίας.

11. Από τη σύφιλη του 16^{ου} αιώνα στο Aids των ημερών μας. Ανιχνεύονται και συγκρίνονται τόσο οι ιστορικές συγκυρίες όσο και οι κοινωνικές συνέπειες των δύο νόσων, αντλώντας συμπεράσματα ως προς τις ομοιότητες αυτών

12. Ψυχικά προβλήματα και ψυχιατρεία: το βίωμα και ο λόγος του Γεωργίου Βιζυηνού, του Ρώμου Φιλύρα και του Γιώργη Ζάρκου. Αναλύεται επίσης η αμφισβήτηση της ψυχιατρικής και του ψυχιατρείου (καθώς και λοιπών ιδρυμάτων) κατά τις τελευταίες δεκαετίες [βλέπε το κίνημα της Αντιψυχιατρικής]. Στο ίδιο τρίωρο εξετάζεται επίσης η φυματίωση και οι μεταφορές της, ακολουθώντας την προβληματική της Susan Sontag.

13. Στην κατακλείδα συνοψίζονται όσα αναλύονται κατά τα προηγούμενα μαθήματα. Παράλληλα, προχωρούμε, με τη συμμετοχή των φοιτητών, σε περαιτέρω, συνολικές, διαπιστώσεις, αποφεύγοντας πάντως οποιεσδήποτε προβολές για το μέλλον.

Για τη βιβλιογραφία του μαθήματος βλ. εδώ

http://users.uoi.gr/gramisar/istorias_neoteron_chronon/pdfs_docs/komis_lessons.pdf

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις

INE 357 ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ, ΝΟΟΤΡΟΠΙΕΣ, ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑ, 1830 – 1920 (Α. ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ)

Περίληψη: Το μάθημα εξετάζει τις σημαντικότερες Ιδεολογίες και Νοοτροπίες που αναδύθηκαν στην ελληνική κοινωνία και διατυπώθηκαν ως πολιτικά ή κοινωνικά αιτήματα, κατά την περίοδο διαμόρφωσης του ελληνισμού σε κρατική οντότητα, 19^{ος} αιώνας – αρχές 20^{ου} αιώνα. Οι συγκεκριμένες Ιδεολογίες και Νοοτροπίες θα αναλυθούν, επίσης, ως «πραγματοποιημένοι» συμβολισμοί της κρατικής εξουσίας, όπως αυτοί των εθνικών επετείων και κάθε είδους δημόσιων εορτών και τελετών. Θα μας απασχολήσουν θέματα όπως ο

ευρωπαϊκός και ο ελληνικός Διαφωτισμός, η παγκόσμια διάσταση της ελληνικής Επανάστασης και του Φιλελληνισμού, η συγκρότηση της εθνικής ιστοριογραφίας και λαογραφίας, η βαλκανική διάσταση του Πανεπιστημίου Αθηνών, η γένεση της κρατικής τελετουργίας στη δημόσια ζωή της Νεώτερης Ελλάδας, η διαμόρφωση των Εθνικών Επετείων και του Εθνικού Πανθέου, η ανάπτυξη του Φεμινισμού, ο δημοτικισμός, ο κρατισμός και οι πολλαπλές όψεις του Εθνικισμού. Βασικός ερμηνευτικός άξονας, είναι η σχετική «αυτοδυναμία» των ιδεολογικών, νοητικών και συμβολικών φαινομένων, σε συνάρτηση, όμως, με την πολιτική και οικονομική πραγματικότητα της εποχής.

Σκοπός του μαθήματος: Ο σκοπός του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με σύγχρονες διεπιστημονικές προσεγγίσεις που αφορούν σε θέματα Εθνικισμού, Ιδεολογίας και Συμβολικής Εξουσίας.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις

Εργασίες: Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, δίνεται η δυνατότητα στους φοιτητές να παρουσιάσουν εργασία σχετική με τη θεματολογία. Οι εργασίες δεν είναι υποχρεωτικές αλλά ούτε και απαλλακτικές. Προσφέρουν στον φοιτητή καλύτερη βαθμολογία, εφόσον το γραπτό του είναι πάνω από 5.

Επισκέψεις: Η πόλη των Ιωαννίνων ως κορυφαίος τόπος μνήμης και συμβολισμών προσφέρεται για επισκέψεις στο κάστρο, στο νησάκι, σε ιστορικά και λαογραφικά μουσεία, αλλά και στο εβραϊκό νεκροταφείο, στην εβραϊκή συναγωγή κ.λπ.

Συνοπτικό Διάγραμμα Διαλέξεων:

1. Ευρωπαϊκός και Ελληνικός Διαφωτισμός
2. Φιλελληνισμός - Ελληνική Επανάσταση: η Παγκόσμια διάσταση
3. Ιδεολογίες και Νοοτροπίες στην Ελλάδα του 1830-1880
4. Ιδεολογικά ρεύματα και πολιτικά αιτήματα: προοπτικές από τον ελληνικό 19^ο αιώνα – «Της Μεγάλης ταύτης Ιδέας»
5. Προσπάθεια δημιουργίας δυτικού τύπου κράτους και κοινωνικοπολιτικές συγκρούσεις
6. Πανεπιστήμιο και Φοιτητές στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα
7. Ανάπτυξη της εθνικής ιστοριογραφίας - Μια καινούργια επιστήμη γεννιέται: η Λαογραφία
8. Γένεση της κρατικής τελετουργίας στη δημόσια ζωή της Νεώτερης Ελλάδας, 1833-1862
9. Ο φεμινισμός της *Εφημερίδος των Κυριών*. 1887-1907
10. Οι δυνατότητες πρόσληψης του Μαρξισμού στην Ελλάδα
11. Ιστοριογραφικό διάγραμμα: οι συμβολικοί σταθμοί στη διαμάχη για την εθνική γλώσσα - Το περιοδικό *ο Νουμάς* και ο δημοτικισμός της διασποράς
12. Μπροστά στο κοινωνικό ζήτημα – από το ιδιωτικό στο δημόσιο: ο κρατισμός – ο εθνικισμός – η επιστράτευση της θρησκείας – το τέλος των ψευδαισθήσεων»
13. Οι Εορτές του Πολέμου και οι Πόλεμοι της Εορτής: Οι Βαλκανικοί πόλεμοι ως γιορτή του έθνους-κράτους

INE 302 ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΣΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΟΣ – ΚΡΑΤΟΣ (Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ)

Περίληψη: Το μάθημα εξετάζει τη θέση των Εβραίων στην πολυεθνική Οθωμανική Αυτοκρατορία και στη νεοελληνική κοινωνία από την Επανάσταση του 1821 μέχρι την επαύριο του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Θα παρουσιαστεί η κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα, η πολιτισμική ταυτότητα των Εβραίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ελλάδας και θα αναλυθούν κομβικά γεγονότα της ιστορίας των Εβραίων στα δύο κρατικά μορφώματα (όπως οι σφαγές κατά την περίοδο της Επανάστασης, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, η ενσωμάτωση των Εβραίων της Θεσσαλονίκης και των Ιωαννίνων, το Ολοκαύτωμα και η εφαρμογή της «Τελικής Λύσης» στην Ελλάδα, η μεταπολεμική ανασυγκρότηση και η μετανάστευση στο Ισραήλ και τις ΗΠΑ). Ερμηνευτικά, η έμφαση θα δοθεί στην ανάδειξη της εσωτερικής ποικιλομορφίας που διακρίνει την ιστορική διαδρομή

των Εβραίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ελλάδας. Θα διερευνηθούν ειδικότερα οι σχέσεις των εβραϊκών πληθυσμών με την οθωμανική εξουσία και το ελληνικό κράτος και με τις υπόλοιπες εθνο-θρησκευτικές κοινότητες· οι ποικίλες όψεις της συμβίωσης· το μεταβαλλόμενο περιεχόμενο του ελληνικού αντισημιτισμού και οι πολλαπλές εκδοχές της αφομοίωσης· και, τέλος, η θέση του Ολοκαυτώματος στην ελληνική συλλογική μνήμη.

Στόχοι του μαθήματος: α) να εισάγει τον φοιτητή στη πολυδιάστατη ιστορία των Εβραίων, β) να τον βοηθήσει να κατανοήσει όρους όπως «σιωνισμός», «αντισημιτισμός», «ρατσισμός», «Ολοκαύτωμα/γενοκτονία», γ) να τον βοηθήσει να κατανοήσει και ερμηνεύσει ιστορικά φαινόμενα, η ισχύς των οποίων είναι ακόμα εξαιρετικά ζωντανή στη συλλογική μνήμη (Ολοκαύτωμα) και δ) να τον εισάγει στη λογική της ιστορικής έρευνας στη σύγχρονη ιστορία (μέσω της χρήσης –γραπτών, προφορικών, οπτικοακουστικών- πηγών και βιβλιογραφίας).

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα: Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα μπορούν α) να κατανοούν την πολυδιάστατη ιστορία των Εβραίων και να προσδιορίζουν τις αιτίες και τις συνέπειες των ιστορικών φαινομένων που σχετίζονται με τη μετάβαση από την πολυεθνική αυτοκρατορία στο ελληνικό εθνικό κράτος, β) να εντάσσουν στο ορθό χρονολογικό και ιστορικό πλαίσιο τα ποικίλα ιστορικά φαινόμενα που αφορούν στην ιστορία των Εβραίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ελλάδας, γ) να κατανοούν και να εξηγούν ιστορικούς όρους και φαινόμενα (λ.χ. «αντισημιτισμός», «ρατσισμός», «Ολοκαύτωμα»), δ) να εντάσσουν την ιστορία των Εβραίων στις σύγχρονες ιστοριογραφικές συζητήσεις και ε) να μυηθούν στη λογική της ιστορικής έρευνας (μέσω της χρήσης –γραπτών, προφορικών, οπτικοακουστικών- πηγών και βιβλιογραφίας).

Διάγραμμα μαθημάτων:

1-2: Εισαγωγή

3-11: Ζητήματα ιστορίας των Εβραίων

12-13: Παρουσιάσεις εργασιών-Ανακεφαλαίωση-Συμπεράσματα

Τρόπος Εξέτασης:

A. Γραπτή εξέταση αποτελούμενη από ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας που θα περιλαμβάνουν: α) Κατανόηση και ανάλυση ιστορικής πηγής β) Ορισμούς εννοιών και ιστορικών όρων γ) Ερώτηση ανάλυσης και σύνθεσης.

B. Προαιρετικές εργασίες: Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ενθαρρύνονται να αναλάβουν μικρές εργασίες 2.500-3.000 λέξεων. Οι εργασίες θα βασίζονται στην παρουσίαση και ανάλυση δύο-τριών βασικών κειμένων. Αποβλέπουν στην εξοικείωση των φοιτητών με τους τρόπους ανάγνωσης ενός ιστορικού κειμένου, τη διαπραγμάτευση ενός ιστορικού θέματος και τη συγγραφή μιας ιστορικής ανάλυσης. Η εργασία θα προσμετράται στην τελική βαθμολογία με έως και 3 βαθμούς, εφόσον η επίδοση στις γραπτές εξετάσεις είναι τουλάχιστον πέντε (5).

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες:

- Εκπαιδευτική επίσκεψη στην εβραϊκή συνοικία στο Κάστρο των Ιωαννίνων
- Ειδρομή
- Επισκέψεις σε ιστορικά αρχεία/βιβλιοθήκες

Διάγραμμα μαθήματος:

1. Οι Εβραίοι στον ελληνικό χώρο: ιστοριογραφικά ζητήματα
2. Οι Εβραίοι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία
3. Οι Εβραίοι στο νεοελληνικό Διαφωτισμό και στην Ελληνική Επανάσταση
4. Οι Εβραίοι στην Ελλάδα του 19ου αιώνα
5. Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και η ενσωμάτωση των Εβραίων των Νέων Χωρών
6. Μειονότητα, αφομοίωση και διαμόρφωση της ελληνοεβραϊκής κουλτούρας
7. Εβραϊκές κοινότητες και ιστορία των πόλεων

8. Ο αντισημιτισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου
9. Το ναζιστικό καθεστώς και η γενοκτονία των Εβραίων της Ευρώπης
10. Το Ολοκαύτωμα: Η εφαρμογή της «Τελικής Λύσης» στην Ελλάδα
11. Το Ολοκαύτωμα: μνήμη και μαρτυρία
12. Μετά τον πόλεμο: επιστροφή, ανασυγκρότηση, μετανάστευση
13. Οι Έλληνες Εβραίοι σήμερα: μνήμη, τραύμα, νοσταλγία. Οπτικοακουστικές μαρτυρίες, κινηματογραφικές αποτυπώσεις, απομνημονεύματα, μουσειακές αναπαραστάσεις

INE 407 ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ, 19^{ος} – 20^{ος} ΑΙΩΝΑΣ

(Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ)

Περίληψη: Το μάθημα εξετάζει την ανάπτυξη και εξέλιξη των νεοελληνικών πόλεων κατά τη μετάβασή τους από την οθωμανική περίοδο στο ελληνικό κράτος και ως τα τέλη του 20ου αιώνα. Εξετάζονται αναλυτικότερα η δημογραφική εξέλιξη, η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική

διαστρωμάτωση, η πολεοδομική οργάνωση και η δημιουργία των τεχνικών δικτύων, η κοινωνικότητα και ο ελεύθερος χρόνος των κατοίκων των πόλεων, η διαμόρφωση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των «μνημείων» των ελληνικών πόλεων. Μέσα από τη μελέτη συγκεκριμένων παραδειγμάτων πόλεων (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Βόλος, Ερμούπολη, Πάτρα, Ιωάννινα κ.ά.) χρησιμοποιούνται συστηματικά ποικίλες πηγές (γραπτές, οπτικοακουστικές, λογοτεχνία, κινηματογράφος κλπ) προκειμένου α) να αναδειχθούν οι πολλαπλές διαστάσεις της οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας των πόλεων, της πολεοδομίας και της πολιτισμικής ιστορίας και β) να μυηθούν οι φοιτητές στην ιστορική έρευνα και μεθοδολογία.

Στόχοι του μαθήματος: α) Να κατανοήσουν οι φοιτητές την ιστορική εξέλιξη, τα κύρια χαρακτηριστικά και τους μετασχηματισμούς των νεοελληνικών πόλεων (σε πολεοδομικό, μορφολογικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο), β) να εισαχθούν στη λογική της ιστορικής έρευνας και να προβληματιστούν για τις πολλαπλές ενδιαφέρουσες εκδοχές της ιστορίας των πόλεων.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα: Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα μπορούν α) να εξηγούν -στην ιστορική τους διάσταση- τους μετασχηματισμούς των νεοελληνικών πόλεων, β) να κατανοούν και να εξηγούν βασικούς όρους (λ.χ. «πολεοδομική οργάνωση»), γ) να γνωρίζουν τα βασικά ιστοριογραφικά ρεύματα στην ιστορία των πόλεων.

Διάγραμμα μαθημάτων:

1-2: Εισαγωγή

3-11: Ζητήματα ιστορίας νεοελληνικών πόλεων

12-13: Παρουσιάσεις εργασιών-Ανακεφαλαίωση-Συμπεράσματα

Τρόπος εξέτασης:

A. Γραπτή εξέταση αποτελούμενη από ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας που θα περιλαμβάνουν: α) Κατανόηση και ανάλυση ιστορικής πηγής β) Ορισμούς εννοιών και ιστορικών όρων γ) Ερώτηση ανάλυσης και σύνθεσης.

B. Προαιρετικές εργασίες. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ενθαρρύνονται να αναλάβουν μικρές εργασίες 2.500-3.000 λέξεων. Οι εργασίες θα βασίζονται στην παρουσίαση και ανάλυση δύο-τριών βασικών κειμένων. Αποβλέπουν στην εξοικείωση των φοιτητών με τους τρόπους ανάγνωσης ενός ιστορικού κειμένου, τη διαπραγμάτευση ενός ιστορικού θέματος και τη συγγραφή μιας ιστορικής ανάλυσης. Η εργασία θα προσμετράται στην τελική βαθμολογία με έως και 3 βαθμούς, εφόσον η επίδοση στις γραπτές εξετάσεις είναι τουλάχιστον πέντε (5).

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες:

- Εκπαιδευτική εκδρομή
- Επισκέψεις σε ιστορικά αρχεία/βιβλιοθήκες

INE 405 Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΙΙ (τέλη περ. 17^{ου} – αρχές 19^{ου} αι.)
(Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ)

Περίληψη: Το μάθημα αυτό καλύπτει την περίοδο από το 1669 περίπου ως το 1821. Στο πλαίσιο των πολιτικο-στρατιωτικών γεγονότων που διαδραματίζονται στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και στη Βενετία, αλλά και πανευρωπαϊκά, θα εξετασθούν οι εξελίξεις στη διοίκηση, στη γαιοκτησία, στη φορολογία, στην οικονομία και στο εμπόριο. Ειδική αναφορά θα γίνει στην Ήπειρο, στην Πελοπόννησο και στα βενετοκρατούμενα Επτάνησα, ενώ θα δοθεί έμφαση στην εξέταση της μεγαλύτερης ανάπτυξης της παιδείας και του κοινοτικού θεσμού στις τουρκοκρατούμενες περιοχές και του κλεφταρματολισμού. Θα εξετασθούν, επίσης, η επανάσταση του 1770 και οι επιπτώσεις του *Ανατολικού Ζητήματος* στον ελληνικό χώρο, οι προεπαναστατικές ιδεολογικές ζυμώσεις και το επαναστατικό όραμα του Ρήγα, γεγονότα καθοριστικά στην πορεία του Έθνους προς τον Αγώνα της ανεξαρτησίας.

Στόχοι του μαθήματος και αναμενόμενα αποτελέσματα: α. Να γνωρίσουν οι φοιτητές σ' όλες τους τις διαστάσεις τα πιο σημαντικά γεγονότα αυτής της περιόδου, με την κριτική προσέγγισή τους. β. Να είναι σε θέση να αναλύουν σε βάθος τις πηγές που δίνονται. γ. Να προβληματίζονται δημιουργικά πάνω στα ιστορικά γεγονότα.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις, Δίνονται προαιρετικές γραπτές εργασίες, που λαμβάνονται υπόψη στην τελική βαθμολογία. Θα γίνει επίσκεψη στο κάστρο, σε συνδυασμό με το μάθημα για την Ήπειρο (ιδίως για τα Γιάννενα) τον 18^ο - αρχές 19^{ου} αιώνα.

Διάγραμμα μαθημάτων: Ο ελληνικός χώρος μετά την κατάκτηση της Κρήτης – Οικονομία, εμπόριο και ναυτιλία - Εξισλαμισμοί & μετακινήσεις πληθυσμών – Κοινοότητες – Κλεφταρματολισμός – Παιδεία – Βενετοκρατούμενες περιοχές – Προεπαναστατικές ιδεολογικές ζυμώσεις και συγκρούσεις

INE 408 Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ (Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ)

Περίληψη: Το μάθημα αναλύει τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ιστορίας κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου και εστιάζει την προσοχή του στην ανάλυση των μεταβαλλόμενων ή σταθερών δομών της πραγματικότητας στην Ελλάδα. Ειδικότερα, καλύπτεται χρονικά η περίοδος από την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 έως την έναρξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου το 1940. Στο μάθημα εξετάζονται, κατά θεματικό τρόπο, ζητήματα, τα οποία σχετίζονται με την οργάνωση του κράτους, την λειτουργία των πολιτικών θεσμών καθώς και την διαμορφούμενη εσωτερική και εξωτερική πολιτική κατά την μεσοπολεμική περίοδο. Επιπρόσθετα, θα μας απασχολήσουν θέματα, τα οποία αφορούν την προσφυγική ή υπερπόντια μετανάστευση, τις σταθερές και τις μεταβολές στην οικονομία όπως και τον αστικό εκσυγχρονισμό. Στην ίδια κατεύθυνση θα αναλυθούν ζητήματα σχετικά με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, το εργατικό κίνημα και την αντιμετώπιση κοινωνικών φαινομένων, όπως αυτό της ληστείας. Εξετάζονται επίσης θέματα που αφορούν την πνευματική και πολιτισμική ζωή κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Στους φοιτητές προβάλλεται σχετικό ιστορικό αρχειακό υλικό (βίντεο) για την περίοδο του Μεσοπολέμου από το Ιστορικό Κινηματογραφικό Αρχείο της ΕΡΤ. Θα επιδιωχθεί η πραγματοποίηση μιας επίσκεψης στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και στην Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών.

Μαθησιακοί στόχοι: Γενικότερα, στόχος του μαθήματος είναι να εισαχθούν οι φοιτητές στη θεωρητική συζήτηση για τα ιστορικά δεδομένα της περιόδου του Μεσοπολέμου. Ομοίως, να μνηθούν στην βασική για το θέμα βιβλιογραφία, στην κριτική προσέγγιση των πηγών (που παρουσιάζονται και αναλύονται κατά τις παραδόσεις) και στην τεχνική της συγγραφής μιας ιστορικής εργασίας.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις στο θεωρητικό μέρος. Ενθαρρύνεται επίσης η εκπόνηση εργασίας η οποία, εφόσον κριθεί επαρκής μπορεί να βελτιώσει την τελική βαθμολογία κατά ένα ή δύο βαθμούς.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: Ανάμεσα σε δύο πολέμους: πηγές, στόχοι και μεθοδολογικά εργαλεία της ιστορικής έρευνας για την εξεταζόμενη περίοδο. Οι εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις, η εξωτερική πολιτική, ο συνταγματικός φιλελευθερισμός, η πολιτική εξουσία και η οργάνωση. Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες. Κοινωνία, παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή. Οι εξελίξεις στην οικονομία. Εκπαίδευση και τέχνη. Ο Ελληνισμός της διασποράς και η διάσταση του φαινομένου της υπερατλαντικής μετανάστευσης. Η Μεταξική περίοδος (1936 - 1940).

ΙΕΠ 407 **ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΟΝ ΟΨΙΜΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ** (ΑΙΚ. ΖΑΡΙΔΗ)

Περίληψη: Στην αρχή γίνεται μια γενική επισκόπηση της πολιτικής κατάστασης (κυρίως Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία) στην Ευρώπη από τον 11^ο – 13^ο αιώνα. Συνεχίζει με τη δημιουργία των νέων κρατών και την αύξηση του πληθυσμού και του εμπορίου, τις εμπορικές πόλεις και τα εμπορικά ρεύματα. Επίσης γίνεται λόγος για την παπική εξουσία και τα θρησκευτικά τάγματα, την τάξη των ιπποτών, τη γεωργία και το διεθνές εμπόριο. Ο μαύρος θάνατος και οι επιπτώσεις του στην κοινωνία και τη δημογραφία. Όσον αφορά την πνευματική κατάσταση το μάθημα κάνει αναφορά στην ίδρυση των πρώτων ευρωπαϊκών πανεπιστημίων στη διοικητική τους οργάνωση και στους αγώνες τους για την αυτονομία τους (Πανεπιστήμια Παρισιών, Οξφόρδης, Μπολόνια). Οι θέσεις του Θωμά Ακινάτη, Ρογήρου Βάκωνα και Αβερών ως προς τη διδασκαλία του Αριστοτέλη στις πανεπιστημιακές αίθουσες. Το μάθημα ολοκληρώνεται με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, την αγροτική ζωή, την άνοδο της αστικής τάξης και την επίδρασή της στην ύπαιθρο (14^{ος} – 15^{ος} αι.)

Στόχος μαθήματος: Η εξοικείωση των φοιτητών με την σχετικά άγνωστη ιστορία της Ευρώπης από τον 11^ο ως τον 15^ο αι.

Διάγραμμα μαθήματος

Μάθημα 1^ο: Γενική επισκόπηση της πολιτικής κατάστασης στην Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία κατά τους 11^ο – 13^ο αιώνες.

Μάθημα 2^ο: Γενική επισκόπηση της πολιτικής κατάστασης στην Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία κατά τους 11^ο – 13^ο αιώνες.

Μάθημα 3^ο: Η δημιουργία των νέων κρατών και η αύξηση του πληθυσμού και του εμπορίου

Μάθημα 4^ο: Παπική εξουσία, Ιερά Τάγματα, Ιερά Εξέταση.

Μάθημα 5^ο: Ο μαύρος θάνατος στην Ευρώπη, εξάπλωση-επιπτώσεις.

Μάθημα 6^ο: Η πνευματική κατάσταση στην Ευρώπη – αναφορά στην Καρολίνα αναγέννηση – πρώτοι πανεπιστημιακοί πυρήνες – οργάνωσή τους.

Μάθημα 7^ο: Αγώνες των πανεπιστημίων Παρισιών, Οξφόρδης, Μπολόνια για την αυτονομία τους απέναντι στην παπική θέληση. Οι ιδέες του Θωμά Ακινάτη, Ρογήρου Βάκωνα και Αβερών για τη διδασκαλία του Αριστοτέλη στα πανεπιστήμια της Ευρώπης.

Μάθημα 8^ο: Κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη – διακινούμενα προϊόντα τον 15^ο αι.

Μάθημα 9^ο: Άνοδος της αστικής τάξης και η επίδρασή της στην ύπαιθρο (14^{ος} – 15^{ος} αι.)

Σκοπός του μαθήματος: Με την αναφορά και με γνώση για τους τελευταίους αιώνες του Μεσαίωνα σκοπό έχει να προετοιμάσει το φοιτητή με γνώσεις για την επόμενη ιστορική περίοδο, την Αναγέννηση, η οποία με τις νέες ανακαλύψεις και τα νέα προϊόντα, την τυπογραφία, τα γράμματα και τις τέχνες αποτελεί τον πρόδρομο της νεότερης ευρωπαϊκής ιστορίας.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις

ΙΕΠ 449 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ (Α. ΜΑΧΑΙΡΑ)

Διάγραμμα μαθήματος:

1^ο μάθημα: Οι αποικιακές αυτοκρατορίες της Ευρώπης και η αμερικανική Επανάσταση, η οικονομική επανάσταση στην Αγγλία και η καθυστέρηση της ηπειρωτικής Ευρώπης, η οποία, εντούτοις πλουτίζει.

2^ο μάθημα: Η διάρθρωση των ευρωπαϊκών κοινωνιών: κλήρος, ευγενείς, αστική τάξη, χωρικοί και προλετάριοι. Σύγκρουση παράδοσης και μοντερνικότητας, ορθός λόγος και φυσικό δίκαιο, κοσμοπολιτισμός και εθνότητες.

3^ο μάθημα: Η εξέγερση της αριστοκρατίας: πρόκριτοι και παρλαμέντα. Η σύγκληση των γενικών τάξεων, το αίτημα για το διπλασιασμό των εδρών και τα τετράδια παραπόνων.

4^ο μάθημα: Η νίκη της αστικής τάξης, η συγκρότηση της Συντακτικής Εθνοσυνέλευσης. Αποφεύγεται η δικτατορία της συντακτικής εξουσίας και ζητείται η βασιλική επικύρωση των βουλευμάτων της Συνέλευσης.

5^ο μάθημα: Η οικονομική συγκυρία: πώς η κρίση οδηγεί τα λαϊκά στρώματα να συνδράμουν την αστική τάξη. Εδραιώνεται η πεποίθηση της «αριστοκρατικής συνωμοσίας» και οικοδομείται η επαναστατική νοοτροπία.

6^ο μάθημα: Η επανάσταση στο Παρίσι. Η ημιτελής και διαφοροποιημένη επανάσταση των δήμων της επαρχίας. Η επανάσταση στην ύπαιθρο, οι χωρικοί και ο Μεγάλος Φόβος.

7^ο μάθημα: Η 4^η Αυγούστου, η Διακήρυξη των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη και τα γεγονότα του Οκτωβρίου. 1790: χρονιά του Λαφαγιέτ και της προσπάθειας συμβιβασμού της επανάστασης με ένα καθεστώς συνταγματικής μοναρχίας που τελικά αποτυγχάνει.

8^ο μάθημα: 1789-1791: Το έργο της Συντακτικής Εθνοσυνέλευσης: οι θεμελιώδεις αρχές του 1789, η διοικητική οργάνωση, τα δημόσια οικονομικά, η αγροτική μεταρρύθμιση και η μεταρρύθμιση του κλήρου.

9^ο μάθημα: Η ευρωπαϊκή πολιτική και η εξωτερική πολιτική της Συντακτικής. Ο Λουδοβίκος ΙΣτ' και οι εμιγκρέδες. Ιούνιος 1791-Απρίλιος 1792: η φυγή στη Βαρέν και οι συνέπειες στη Γαλλία, διακήρυξη του Πίλινιτς, η πολιτική των γιρονδίνων και η κήρυξη του πολέμου στην Αυστρία.

10^ο μάθημα: Οι καταβολές της δεύτερης επανάστασης: πτώση της κυβέρνησης Ντυμουριέ και εξασθένηση των γιρονδίνων. Η επανάσταση της 10^{ης} Αυγούστου και τα γεγονότα του Σεπτεμβρίου 1792. Η αντιπίθεση της Επανάστασης: Βαλμύ και Ζεμάπ.

11^ο μάθημα: Οι απαρχές της Συμβατικής συνέλευσης: αντιπαραθέσεις γιρονδίνων και ορεινών, η εκτέλεση του Λουδοβίκου, ρήξη με την Αγγλία. Σχηματίζεται ο ευρωπαϊκός συνασπισμός.

12^ο μάθημα: 1793-1794: τα πολεμικά γεγονότα, ο αποικιακός και οικονομικός πόλεμος. Το λαϊκό κίνημα και η δικτατορία της κοινής σωτηρίας: sans culottes (αβράκωτοι) και αβρακωτισμός, η πτώση της Γιρόνδης και η επαναστατική κρίση του καλοκαιριού 1793. Η οργάνωση της ορεινής δικτατορίας, ο αποχριστιανισμός και ο θρίαμβος της Κοινής Σωτηρίας.

13^ο μάθημα: Γιακωβίνοι και γιακωβινισμός: οργάνωση της επαναστατικής κυβέρνησης, η Τρομοκρατία, η οικονομική διακυβέρνηση και η κοινωνική πολιτική. Η 9^η Θερμιδώρ: δημοσιονομική και οικονομική κρίση, Λευκή Τρομοκρατία. Το σύνταγμα του έτους ΙΙΙ. Το πρώτο Διευθυντήριο και η αντιγιακωβινική αντίδραση.

Άλλες δραστηριότητες: προβολή ιστορικών ντοκιμαντέρ, αλλά και ταινιών που κυκλοφόρησαν στην επέτειο των 200 χρόνων της Επανάστασης.

Στόχοι του μαθήματος:

1. Να εξετάσουμε τα στοιχεία της περιόδου της Επανάστασης, τα οποία διαφοροποιούσαν αυτό που συνέβη στη Γαλλία από το κύμα των επαναστάσεων που προηγήθηκαν και κάποιοι ιστορικοί χαρακτηρίζουν «ατλαντική επανάσταση»
2. Να αναφερθούμε σε ζητήματα που αφορούσαν τόσο στην επικαιρική επιρροή της Μεγάλης γαλλικής Επανάστασης, όσο και στην επίδρασή της στους μεταγενέστερους σε επίπεδο κοινωνικών ανακατατάξεων, ιδεολογικής συγκρότησης, εθνικής διαμόρφωσης αλλά και ιστορικής αντιπαράθεσης.
3. Να αντιμετωπίσουμε παράλληλα την επαναστατική παράδοση που δημιουργήθηκε για τη Γαλλία από την πορεία της Επανάστασης και τη βρετανική μεταρρυθμιστική παράδοση που ξεκίνησε το 17^ο αιώνα και αποτυπώθηκε στην αντιπαράθεσή της με το 1789 στο έργο του Edmund Burke, *Reflections on the Revolution in France*.
4. Να σχολιάσουμε τις απόψεις που εκφράστηκαν για τη γαλλική Επανάσταση στις δύο επετείους εορτασμού της, το 1889 και το 1989 και να προσπαθήσουμε να τις εξηγήσουμε μέσα στις ιδιαίτερες κοινωνικές, πολιτικές και διανοητικές συνθήκες που τις διαμόρφωσαν.

Προσδοκώμενο αποτέλεσμα: «Να σκεφτούμε τη γαλλική Επανάσταση», όπως προέτρεπε ο François Furet, προσεγγίζοντας όχι μόνο όσα γνωρίζουμε για την εποχή, τις επιδιώξεις όσων συμμετείχαν και τα μεγάλα γεγονότα, αλλά και τον τρόπο που εντάχθηκε στη «μυθολογία» της αριστεράς και στους φόβους της δεξιάς στο 19^ο και τον 20^ο αιώνα, καθώς και τις περιοδολογήσεις, τις ερμηνείες, την αποδοχή ή την απόρριψη των προταγμάτων της από τους ιστορικούς που ασχολήθηκαν με αυτή στη διάρκεια των αιώνων που πέρασαν από τη Μεγάλη γαλλική Επανάσταση ως τις μέρες μας.

Τρόποι εξέτασης:

Εναλλακτικά:

1. τελικές γραπτές εξετάσεις με θέματα ανάλυσης (επιλογή: 2/3)
- 2.εκπόνηση απαλλακτικών εργασιών σε θέματα σχετικά με την ιστορία και την ιστοριογραφία της γαλλικής Επανάστασης, είτε με βιβλιογραφική έρευνα είτε με πρωτογενές υλικό, στο οποίο υπάρχει πρόσβαση από το διαδίκτυο (τετράδια παραπόνων, τύπος, λόγοι και πρακτικά συνελεύσεων, κ.ο.κ.). (λέξεις: 5.000-7.000)

ΠΕΠ 399 ΤΟ ΦΑΣΙΣΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ) (Λ. ΦΛΙΤΟΥΡΗΣ)

Περιλήψη: Στο σεμινάριο γίνεται ανάλυση των αιτιών γένεσης και εξέλιξης του φασιστικού φαινομένου στον ευρωπαϊκό χώρο από το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ως το 1945. Μελετάται ειδικότερα η Ιταλία ως χώρος επινόησης του φαινομένου, εξετάζεται ο ιστορικός του χαρακτήρας και προτείνονται ερμηνευτικά πλαίσια. Έμφαση δίνεται στην οργάνωση του φασιστικού μύθου, της εικόνας του Ηγέτη και της διαδικασίας συγκρότησης του «νέου ανθρώπου» και του «νέου Κράτους» στο φασιστικό ολοκληρωτικό εργαστήριο. Επιπλέον εξετάζονται οι ιστοριογραφικές προσεγγίσεις του φαινομένου, οι σύγχρονες «αναθεωρητικές» προσπάθειες, γίνεται σύγκριση του ιταλικού παραδείγματος με παρόμοια πολιτικά ιδεολογικά συστήματα που εμφανίστηκαν σε άλλες χώρες της Ευρώπης (Γερμανία, Ισπανία, Πορτογαλία κτλπ.) και γίνεται μια πρώτη εξέταση των επιγόνων του στην μεταπολεμική Ευρώπη.

Περιορισμός αριθμού φοιτητών: Ο αριθμός των φοιτητών που μπορούν να δηλώσουν το μάθημα είναι 20 από το Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας και 10 από άλλα τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής.

Στόχος: Η αποσαφήνιση των όρων φασισμός και ναζισμός, η γνώση των ιστορικών διαφορών, των προελεύσεων και των επιδράσεων. Η διατύπωση ερωτημάτων για την σύγχρονη πραγματικότητα. Η επιτόπια έρευνα σε τόπους του Ολοκαυτώματος στο εξωτερικό.

Περιγραμματα μαθημάτων:

1. Οι ιστορικές ρίζες του φασισμού. Διαφωτισμός-Αντιδιαφωτισμός, Επανάσταση-Αντεπανάσταση, Δημοκρατία-Μοναρχία, Φιλελευθερισμός-Απολυταρχία. Κοινωνικός Δαρβινισμός και Εθνικισμός στην Ευρώπη του 19^{ου} αι.
2. Ο ιταλικός φασισμός: αίτια και προϋποθέσεις γένεσης. Ο Μουσολίνι και οι πρώτοι Φασίστες.
3. Η σχέση Φασισμού με την Κοινωνία, το Κράτος. Ο Νέος άνθρωπος και η φασιστική επανάσταση. Η υποδοχή του φασισμού από τις τάξεις.
4. Ο φασισμός ως πολιτική θρησκεία. Η προσωπικότητα του ηγέτη. Προπαγάνδα και τελετές.
5. Η ιστορική διαδρομή του φασισμού από το 1922 ως το 1945.
6. Το ναζιστικό φαινόμενο. Ο γερμανικός εθνικισμός και η Γερμανία του Μεσοπολέμου.
7. Ο Χίτλερ και οι κοσμοθεωρία του ναζισμού. Ο ρόλος του ηγέτη, η οργάνωση του Κράτους, η προπαγάνδα.
8. Το αστυνομικό ναζιστικό κράτος, οι διώξεις και η υποδοχή του από τους πολίτες
9. Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και Ολοκαύτωμα
10. Αυταρχικά και Ολοκληρωτικά καθεστώτα κατά τον Μεσοπόλεμο. Το παράδειγμα της Ισπανίας και Πορτογαλίας
11. Η Ελλάδα του Μεταξά
12. Μεταπολεμικά νεοφασιστικά και νεοναζιστικά κινήματα: Αίτια και δυναμική

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες: Εκπαιδευτική εκδρομή

Τρόπος εξέτασης: Οι φοιτητές εξετάζονται με την συγγραφή και την παρουσίαση εργασιών κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής εκδρομής που θα πραγματοποιηθεί εντός του εαρινού εξαμήνου.

ΙΕΠ 429 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑΣ (Λ. ΦΛΙΤΟΥΡΗΣ)

Περίληψη: Στο συγκεκριμένο μάθημα αρχικά γίνεται μια σύντομη αναδρομή στην αποικιακή εξάπλωση της Ευρώπης στον κόσμο από το 16^ο αιώνα ως τα μέσα του 19ου αιώνα. Η ισπανική και πορτογαλική εξάπλωση και η παρακμή του, το ολλανδικό παράδειγμα, η ανάδυση νέων δυνάμεων και οι μορφές του αποικιακού ανταγωνισμού. Βασικό κομμάτι του μαθήματος αποτελεί η παρουσίαση των αποικιακών πολιτικών της Βρετανίας και της Γαλλίας κατά το 19ο αιώνα, η ανάδυση νέων αποικιακών χωρών (Γερμανία, Ιταλία, ΗΠΑ, Ιαπωνία) καθώς και οι τρόποι αποικιακής εξάπλωσης που η κάθε χώρα εφάρμοσε στα τέλη του 19ου αιώνα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις πολιτισμικές διαστάσεις του φαινομένου. Χρονολογικό όριο της εξέτασης είναι ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και η άνοδος του αντιαποικιακού μεταπολεμικού ρεύματος.

Στόχος: Το μάθημα αποσκοπεί στην διασαφήνιση των ιστορικών εννοιών των όρων ιμπεριαλισμός και αποικιοκρατία και στην διερεύνηση των ιστορικών καταβολών συγκρότησης των σύγχρονων πολυπολιτισμικών κοινωνιών της Δ. Ευρώπης.

Περιγραμματα μαθημάτων:

1. Εισαγωγή στους όρους ιμπεριαλισμός και αποικιοκρατία. Η μαρξιστική και η φιλελεύθερη ερμηνεία του όρου «ιμπεριαλισμός»
2. Η εποχή των Μεγάλων Ανακαλύψεων. Ισπανία και Πορτογαλία στην κατάκτηση του κόσμου. Αίτια και προϋποθέσεις των υπερατλαντικών ταξιδιών. Η επαφή με τους προκολομβιανούς πολιτισμούς. Η σημασία των Ανακαλύψεων για την Ευρώπη και τον Κόσμο.
3. Οι νέες αποικιακές δυνάμεις (Ολλανδία, Γαλλία, Αγγλία). Η πολιτική των εμπορικών σταθμών και των εταιριών. Η κατάκτηση της Β. Αμερικής.

4. Η πρώτη αποαποικιοποίηση: η Αμερικανική Επανάσταση (αίτια-αποτελέσματα) και η συγκρότηση των ΗΠΑ. Οι επιπτώσεις των ευρωπαϊκών πολέμων στις αμερικανικές κτήσεις. Η ανεξαρτητοποίηση της Λατινικής Αμερικής. Σιμόν Μπολιβάρ. Το δόγμα Μονρόε και ο βορειοαμερικανικός ιμπεριαλισμός.
5. Η Ευρώπη μετά τις επαναστάσεις του 1848. Οι ενοποιήσεις Ιταλίας-Γερμανίας. Οι νέες αποικιακές δυνάμεις στην Ευρώπη.
6. Η επικράτηση του ευρωπαϊκού ιμπεριαλιστικού συστήματος στον κόσμο. Αίτια και διαστάσεις του φαινομένου κατά τον 19^ο αι. Η εμφάνιση των ΗΠΑ, Ιαπωνίας, Ρωσίας ως ιμπεριαλιστικών δυνάμεων
7. Η Κίνα ως παράδειγμα αποικιακού ανταγωνισμού. Οι πόλεμοι του οπίου και η εξέγερση των Μπόξερ.
8. Η αποικιακή ευρωπαϊκή εξάπλωση κατά τον 19^ο αι. Το μοίρασμα της Αφρικής. Οι Ευρωπαίοι στα πρόθυρα σύγκρουσης (Φασόντα, Μαρόκο, Ν. Αφρική)
9. Η μετανάστευση των Ευρωπαίων στην Αμερική (τέλη 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αι). Αίτια και αποτελέσματα για την παγκόσμια ισορροπία.
10. Η δεύτερη αποαποικιοποίηση: από τον Α' στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το ζήτημα των εντολών και η εμφάνιση των αντιαποικιακών κινημάτων
11. Το ζήτημα της αποαποικιοποίησης μετά το 1945. Η σημασία του Ψυχρού Πολέμου και των σοσιαλιστικών ιδεών στην διαδικασία αποαποικιοποίησης.
12. Το παράδειγμα της Κύπρου.
13. Οι νέες μορφές αποικιοκρατίας και οι σύγχρονες διαστάσεις του ιμπεριαλιστικού φαινομένου.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις

Γ. ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2014-2015

ΚΩΔ	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΑΠΡ	ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
505	Το Αιγαίο και η Μεσόγειος κατά την 2 ^η χιλιετία π.Χ.	Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ	Δ' (Υ)
516	Η αρχαιολογία της ανθρώπινης εξέλιξης	Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
585	Παλαιολιθικές κοινωνίες της Ευρώπης	Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
575	Μινωική Θαλασσοκρατία: Μινωική επέκταση και επιρροή στον Αιγαϊακό χώρο κατά την Νεοανακτορική εποχή. Παλαιά και νέα δεδομένα.	Ι. ΛΩΛΟΣ	ΣΤ', Η' (Επ.Υπ.)
580	Ενάλια Προϊστορική Αρχαιολογία. Ναυσιπλοΐα, Επικοινωνία και θαλάσσιο Εμπόριο στον Αιγαϊακό χώρο κατά τη Νεολιθική και την Εποχή του Χαλκού	Ι. ΛΩΛΟΣ	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
586	Το νησιωτικό Αιγαίο κατά την 3 ^η χιλιετία π.Χ.	Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
ΑΚΛ	ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
602	Κλασική Τέχνη (Γενική επισκόπηση)	Β. ΠΑΠΠΑ	Δ' (Υ)
667	Ρωμαϊκή τέχνη	Διδάσκων Π. Δ. /407	ΣΤ' Η', (Επ. Υπ.)
688	Μεταλλοτεχνία	Διδάσκων Π. Δ. /407	ΣΤ' Η', (Επ. Υπ.)
686	Κεραμική - Αγγειογραφία (Γενική επισκόπηση)	Β. ΠΑΠΠΑ	ΣΤ', Η', (Επ. Υπ.)
ΑΒΥ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
701	Εισαγωγή στη Βυζαντινή Αρχαιολογία και Τέχνη	Α. ΜΑΝΤΑΣ	(Β'Υ) + Η' ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
706	Εισαγωγή στην παλαιοχριστιανική και βυζαντινή μνημειακή ζωγραφική	Α. ΜΑΝΤΑΣ	Δ' (Υ)
739	Βυζαντινές φορητές εικόνες 1	Α. BABUIN	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
762	Τοπογραφία της Ηπείρου	Α. BABUIN	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
ΙΝΤ	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ		
804α	Εισαγωγή στη Θεωρία, την Ιστορία και τη Μέθοδο της Ιστορίας της Τέχνης. Επισκόπηση: από την Αναγέννηση στον 18ο αι..	Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ	Β' (Υ)
822	Μοντέρνα Τέχνη και Ζωή: Η Εμπειρία της Νεωτερικότητας και η Ιστορία του Ευρωπαϊκού Μοντερνισμού, 1848-1939	Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ	Δ' (Υ)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Α'. ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΡ 505 ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 2^η ΧΙΛΙΕΤΙΑ π.Χ.

(Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ)

Στο μάθημα γίνεται επισκόπηση των πολιτισμών του Αιγαϊακού χώρου, με αναφορές στις σχέσεις με τους άλλους πολιτισμούς και στις ευρύτερες εξελίξεις στη Μεσόγειο κατά τη 2η χιλιετία π.Χ. Εξετάζονται ζητήματα ιστορικής γεωγραφίας, πολιτιστικών δομών, γραφής, διοίκησης και εμπορίου, και αναλύεται η μορφή και η έκταση των επαφών μεταξύ των ανακτορικών πολιτισμών του Αιγαίου και του ευρύτερου χώρου της Κεντρικής και Ανατολικής Μεσογείου.

Προαιρετική εργασία και παρουσίασή της στο μάθημα.

Διάγραμμα των ενότητων διδασκαλίας, εποπτικό υλικό και βιβλιογραφία:
http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/vlaxopoulos/lesssons14_15.htm

ΑΠΡ 516 Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

(Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ)

Το μάθημα απευθύνεται σε φοιτητές στο τρίτο και τέταρτο έτος των σπουδών τους. Επικεντρώνεται στα αρχαιολογικά και, σε μικρότερο βαθμό, ανθρωπολογικά δεδομένα και προβλήματα που αφορούν στην εξέλιξη των ανθρωπιδών, από 6-7 εκατομμύρια χρόνια πριν σήμερα μέχρι την εμφάνιση και εξάπλωση του *Homo sapiens* τις τελευταίες 200.000 χρόνια. Το μεγαλύτερο μέρος αφορά στην περίοδο από την εμφάνιση των πρώτων λίθινων εργαλείων στην Αφρική, περίπου 2,5 εκατομμύρια χρόνια πριν, μέχρι την αρχή της Ανώτερης Παλαιολιθικής, 45-40 χιλιάδες χρόνια πριν σήμερα. Στόχος είναι η έκθεση των φοιτητών στο ρόλο της τεχνολογίας στη εξέλιξη (βιολογική και πολιτισμική) των ανθρωπιδών, αλλά και η διαπραγμάτευση βασικών εννοιών (π.χ, εξέλιξη, βιολογικό είδος, εργαλείο). Αναλυτική περιγραφή ανά μάθημα βρίσκεται στην ιστοσελίδα του μαθήματος (προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου του Τμήματος).

Απαραίτητη για τους φοιτητές είναι η ικανότητα αναζήτησης εικόνων και σύντομων σχετικών άρθρων στο διαδίκτυο.

Ο τελικός βαθμός βασίζεται σε γραπτές εξετάσεις (με την μέθοδο των πολλαπλών επιλογών). Οι ερωτήσεις βασίζονται στις παραδόσεις του διδάσκοντα, οι οποίες αντλούν εν μέρει από δύο εγχειρίδια (βλ. αν.) και πολύ περισσότερο από μεταγενέστερη των δύο εγχειρίδιων βιβλιογραφία (αποκλειστικά ξενόγλωσση, κυρίως αγγλόφωνη). Επιλεγμένα άρθρα από αυτήν την βιβλιογραφία θα είναι διαθέσιμα στους φοιτητές.

ΑΠΡ 585 ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

(Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ)

Σεμιναριακό μάθημα για τρίτο- και τεταρτοετείς φοιτητές. Περιεχόμενο ο εποικισμός της Ευρώπης από 1,8-1,7 εκατομμύρια χρόνια πριν (Dmanisi, Γεωργία) μέχρι την Ανώτερη Παλαιολιθική (45.000-12.000 χρόνια πριν), και οι προσαρμογές των διαδοχικών 'κυμάτων' εποίκων από την Αφρική στο φυσικό/κοινωνικό περιβάλλον της δυτικής Ευρασίας. Η έμφαση είναι στην εποχή των Νεάντερταλ (περίπου 300.000 – 30.000 χρόνια πριν σήμερα) και στην περίοδο της διαδοχής τους από *H. sapiens* (45-30.000 πριν σήμερα).

Απαιτούνται σύντομες εργασίες/παρουσιάσεις/σχολιασμός από τους φοιτητές κάθε εβδομάδα. Η σχετική βιβλιογραφία είναι εξ ολοκλήρου ξενόγλωσση, κατά κανόνα στα αγγλικά. Τα σχετικά άρθρα θα είναι διαθέσιμα ως pdf. Ο αριθμός των άρθρων που θα παρουσιαστούν/σχολιαστούν θα εξαρτηθεί από τον αριθμό των παρακολουθούντων. Πλήρης περιγραφή, με τις ημερομηνίες των συναντήσεων και την σχετική βιβλιογραφία για κάθε συνάντηση, θα είναι αναρτημένη στην ιστοσελίδα του μαθήματος (προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου του Τμήματος).

Το μάθημα συνοδεύεται από δίωρο εβδομαδιαίο φροντιστήριο στη Μουσείο Εικμαγείων του Τομέα Αρχαιολογίας, όπου οι φοιτητές έχουν την ευκαιρία για hands-on experience με προϊστορικά τέχνεργα.

Πέραν της εξοικείωσης των φοιτητών με τα θέματα που απασχολούν σήμερα την έρευνα της Παλαιολιθικής στη Δ. Ευρασία, στόχοι του μαθήματος είναι η άσκηση στην ταχύρρυθμη ανάγνωση επιστημονικών κειμένων (αγγλικά), στην εστίαση στα σημαντικά σημεία αυτών των κειμένων, και στην παρουσίαση και συζήτησή τους με το ακροατήριο. Ο τελικός βαθμός θα προκύψει από την επίδοση του καθενός στις εβδομαδιαίες συναντήσεις (παρουσίαση/σχολιασμός άρθρων, συμμετοχή στη συζήτηση).

ΑΠΡ 575 ΜΙΝΩΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΟΚΡΑΤΙΑ ΜΙΝΩΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΟΗ ΣΤΟΝ ΑΙΓΑΙΑΚΟ ΧΩΡΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΟΑΝΑΚΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ. ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.

(Γ. ΛΩΛΟΣ)

Στόχος του μαθήματος είναι η προβολή της διάστασης της Μινωικής Θαλασσοκρατίας στον ευρύτερο Αιγαιακό χώρο κατά την ακμαιοτέρα (Νεοανακτορική) φάση του Μινωικού πολιτισμού (από το 1700 έως το 1450/1400 π.Χ. περίπου), στην οποία πρώτος αναφέρεται ο Θουκυδίδης. Εξετάζονται και εκτιμώνται όλα τα αρχαιολογικά δεδομένα (από παλαιότερες αλλά και από πρόσφατες έρευνες), τα οποία τεκμηριώνουν την διάχυση των Μινωικών στοιχείων και επιδράσεων, μέσω ανταλλαγών και εμπορικών δικτύων, σε περιοχές εκτός Κρήτης (σε οικιστικά κέντρα και περιοχές της νότιας Ηπειρωτικής Ελλάδος, στο νησιωτικό Αιγαιακό χώρο, από τα Κύθηρα μέχρι την Σαμοθράκη, στις δυτικές ακτές της Ανατολίας, ακόμη και σε θέσεις στην Εγγύς Ανατολή και στην Αίγυπτο) κατά την Μεσομινωική ΙΙΙ – Υστερομινωική Ι περίοδο. Δίδεται έμφαση στην θεώρηση των εννοιών της Μινωικής Θαλασσοκρατίας και Θρησκαιοκρατίας και στην συζήτηση της πολιτικών παραμέτρων των Μινωικών “αποικιών” στο Αιγαίο.

Σε σχέση με την διάρθρωση του μαθήματος, σημειώνεται ότι οι συναφείς αρχαιολογικές μαρτυρίες εκτός Κρήτης (από ιερά κορυφής, μείζονα παραλιακά οικιστικά κέντρα, μικρότερες θέσεις, ακόμη και από ναυάγια) παρουσιάζονται και σχολιάζονται με γεωγραφική τάξη και κατά κατηγορία ευρημάτων, περιλαμβανομένων των πήλινων σφραγισμάτων και των επιγραφών στην Μινωϊκή Γραμμική Α Γραφή.

ΑΠΡ 580 ΕΝΑΔΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ. ΝΑΥΣΙΠΛΟΪΑ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

(Γ. ΛΩΛΟΣ)

Στο μάθημα αυτό προβάλλεται η ναυτική διάσταση των προϊστορικών πολιτισμών του Αιγαίου. Παρακολουθείται η εξέλιξη της ναυπηγικής και της ναυσιπλοΐας στο Αιγαίο από τη Νεολιθική Εποχή έως το τέλος της Ύστερης Εποχής του Χαλκού (Μυκηναϊκής Εποχής). Εξετάζονται με χρονολογική σειρά, όλες οι αρχαιολογικές μαρτυρίες που αποκαλύπτουν τα μέσα και τους τρόπους ναυσιπλοΐας, τους θαλάσσιους δρόμους επικοινωνίας, την ανάπτυξη του ανταλλακτικού εμπορίου και τις σχέσεις μεταξύ των ηπειρωτικών και των νησιωτικών κέντρων του ευρύτερου Αιγαιακού χώρου. Έμφαση δίδεται στην εξέταση των ομοιομάτων και των απεικονίσεων πλοίων (σε αγγεία, τοιχογραφίες και λίθινες πλάκες), στη μελέτη της κατανομής των παραλιακών οικιστικών κέντρων και λιμένων, στην ανάλυση των φορτίων ναυαγίων (που έχουν προέλθει από πρόσφατες υποβρύχιες ανασκαφές στο Αιγαίο, στη Σικελία και στις νότιες ακτές της Μικράς Ασίας), καθώς και στην εκτίμηση στοιχείων και πληροφοριών που περιέχονται σε αρχαίες φιλολογικές πηγές. Οι σχετικές μαρτυρίες ερμηνεύονται μέσα στο γενικό πολιτισμικό πλαίσιο των διαδοχικών φάσεων της Ελληνικής Προϊστορίας και Πρωτοϊστορίας.

Κύριες ενότητες του μαθήματος:

- Η ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο κατά την Εποχή του Λίθου.

- Ενάλλες και χερσαίες μαρτυρίες για την ναυσιπλοΐα και το θαλάσσιο εμπόριο στο Αιγαίο κατά την 3^η χιλιετία π.Χ. (Πρώιμη Εποχή του Χαλκού).
- Η Μινωική θαλασσοκρατία: σύνοψη παλαιών και νέων δεδομένων.
- Φορτία ναυαγίων της Ύστερης Εποχής του Χαλκού στο Αιγαίο και στην Μεσόγειο.
- Το υπερπόντιο εμπόριο και οι ανταλλαγές κατά την ανακτορική περίοδο του Μυκηναϊκού πολιτισμού.

ΑΠΡ 586 ΤΟ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΑΙΓΑΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 3^Η ΧΙΛΙΕΤΙΑ Π.Χ.

(Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ)

Το μάθημα εξετάζει τον πολιτισμό των Κυκλάδων, των Δωδεκανήσων και του Βορειοανατολικού Αιγαίου, παράκτιου (Τροία, Τρωάδα, παράλια ζώνη Μικράς Ασίας) και νησιωτικού κατά την 3η χιλιετία π.Χ.

Την περίοδο αυτή στο νησιωτικό Αιγαίο αναπτύσσονται οικιστικά κέντρα πρωτο-αστικού χαρακτήρα και σημειώνονται σημαντικά βήματα στην τέχνη και την τεχνολογία, με άξονα τη διακίνηση και την επεξεργασία των μετάλλων. Η πορεία αυτή προς τον εξαστισμό και τη δημιουργία "πόλεων" εξετάζεται συγκριτικά με τα δεδομένα των σύγχρονων κοινωνιών της ηπειρωτικής Ελλάδας και της Κρήτης.

Εργασίες προαιρετικές και παρουσίασή τους στο μάθημα. Βιβλιογραφία στα ελληνικά, αγγλικά, ιταλικά και γερμανικά.

Β' ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΚΛ 602 ΚΛΑΣΙΚΗ ΤΕΧΝΗ (ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ)

(Β. ΠΑΠΠΑ)

Η δημιουργία και τα γνωρίσματα της κλασικής τέχνης προσεγγίζονται με τη μελέτη των αντιπροσωπευτικών έργων γλυπτικής, αγγειογραφίας- ζωγραφικής και αρχιτεκτονικής, ενταγμένων στις ιστορικές, θρησκευτικές και κοινωνικές συνθήκες που τα δημιούργησαν. Συνεξετάζονται τα κείμενα από την ελληνική και λατινική γραμματεία και τίθενται ζητήματα σχετικά με την ορολογία. Σε ιδιαίτερη ενότητα εξετάζεται η ακτινοβολία της κλασικής τέχνης.

Στόχος του μαθήματος, εκτός από τη γνώση των μνημείων του 5^{ου} και 4^{ου} αι. π.Χ., είναι να ασκηθούν οι φοιτητές και στην προσέγγιση θεωρητικών ζητημάτων ερμηνείας του φαινομένου του κλασικού, μέσα από την παρουσίαση εξειδικευμένης βιβλιογραφίας.

Οι φοιτητές συμμετέχουν προαιρετικά με την παρουσίαση εργασιών. Οι εξετάσεις είναι γραπτές σύμφωνα με το πρόγραμμα του Τμήματος

ΑΚΛ 667 ΡΩΜΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

(Ι. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ)

Στα πλαίσια του μαθήματος επιχειρείται γενική επισκόπηση της ρωμαϊκής τέχνης με βάση τις γραπτές πηγές και τα σωζόμενα μνημεία (Αρχιτεκτονική, Πλαστική, Ζωγραφική και Μικροτεχνία).

ΑΚΛ 688 ΜΕΤΑΛΛΟΤΕΧΝΙΑ

(Ι. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ)

Τεχνογνωσία των μετάλλων: μέθοδοι κατασκευής μεταλλικών αντικειμένων από χαλκό, σίδηρο και άργυρο. Κατηγορίες έργων (σιεΐη, όπλα, κοσμήματα, αντικείμενα καλλωπισμού κ.ά.).

ΑΚΛ 686 ΚΕΡΑΜΙΚΗ - ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ)

(Β. ΠΑΠΠΑ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η γνώση των σημαντικότερων κέντρων κεραμικής, της τεχνικής κατασκευής και όπτησης των αγγείων, της χρήσης τους και κυρίως η μελέτη του τρόπου διακόσμησης και της εικονογραφίας τους. Η μακρά παράδοση, η βελτίωση της ποιότητας, οι πειραματισμοί των κεραμέων, το πλήθος σχημάτων, τα εικονογραφικά θέματα, οι ανάγκες της κοινωνίας και οι ιστορικές περιστάσεις, δημιούργησαν μια πολυμορφία που την παρακολουθούμε στα πάμπολλα κέντρα παραγωγής από τον 11^ο αιώνα έως την ελληνιστική περίοδο.

Τα παραπάνω εξετάζονται αναλυτικά με στόχο να γνωρίσουν οι φοιτητές την ιστορία και τα προβλήματα της έρευνας της κεραμικής / αγγειογραφίας της κάθε περιόδου και να μελετήσουν ιδιαίτερες πτυχές του δημόσιου και ιδιωτικού βίου των αρχαίων ελλήνων μέσα από την κεραμική παραγωγή.

Οι φοιτητές συμμετέχουν προαιρετικά με την παρουσίαση εργασιών. Οι εξετάσεις είναι γραπτές σύμφωνα με το πρόγραμμα του Τμήματος. Στο μάθημα εντάσσεται δίωρο φροντιστήριο στο μουσείο εικαγείων.

Γ' ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΒΥ 701 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

(Α. ΜΑΝΤΑΣ)

Χρονικά όρια και περίοδοι της Βυζαντινής τέχνης. Κατηγορίες έργων (υλικά-τεχνικές).

Παρουσίαση των κυριότερων αρχιτεκτονικών τύπων από την Παλαιοχριστιανική έως την Παλαιολόγεια περίοδο. Θα εξεταστούν επίσης χαρακτηριστικά ψηφιδωτά και τοιχογραφίες από την Παλαιοχριστιανική έως την Παλαιολόγεια περίοδο.

Σκοπός του μαθήματος είναι μια πρώτη γνωριμία των φοιτητών με θέματα της βυζαντινής αρχαιολογίας, και συγκεκριμένα με τα δύο κυριότερα πεδία της, την αρχιτεκτονική και τη ζωγραφική.

Εξετάζεται γραπτά.

Τα θέματα θα εξεταστούν ανά εποχή, ξεκινώντας από την Παλαιοχριστιανική εποχή (αρχιτεκτονική – ζωγραφική) και τελειώνοντας με τα ψηφιδωτά και τις τοιχογραφίες της Μονής της Χώρας στην Κωνσταντινούπολη.

ΑΒΥ 706 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

(Α. ΜΑΝΤΑΣ)

Η μνημειακή ζωγραφική στο Βυζάντιο. Τεχνικές, εικονογραφία, εικονογραφικό πρόγραμμα, τεχνοτροπία. Παρουσίαση συνόλων μνημειακής ζωγραφικής από την παλαιοχριστιανική περίοδο (θέματα, νέα τεχνοτροπία), την Εικονομαχία (ανεικονικές διακοσμήσεις), τη Μεσοβυζαντινή περίοδο (εικονογραφικό πρόγραμμα, τεχνοτροπικά ρεύματα) και την ύστερη βυζαντινή περίοδο (καλλιτεχνικά κέντρα, σχολές).

Σκοπός του μαθήματος είναι ο εμπλουτισμός των γνώσεων που οι φοιτητές έχουν αποκτήσει από το β' εξάμηνο σπουδών σε θέματα βυζαντινής ζωγραφικής.

Εξετάζεται γραπτά.

Αρχικά θα εξεταστούν τα παλαιοχριστιανικά ζωγραφικά σύνολα Ανατολής και Δύσης, ενώ από την Εικονομαχία και έπειτα η παρουσίαση – όπως είναι φυσικό – θα περιοριστεί στα μνημεία της Ανατολής.

ABY 739 ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΦΟΡΗΤΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ Ι

(Α. BABUIN)

Στο μάθημα εξετάζονται οι καταβολές και η σημασία της εικόνας από τις απαρχές της χριστιανικής τέχνης έως τη μεσοβυζαντινή εποχή. Βασικές θεματικές θα αποτελέσουν τα κυριότερα κέντρα παραγωγής και το ιδεολογικό και ιστορικό υπόβαθρο αυτών των δημιουργημάτων μέσα και από την προσέγγιση των γραπτών πηγών και την ερμηνεία τους. Θα παρουσιασθούν επίσης οι βασικές τεχνικές και τα υλικά στη διάθεση του αγιογράφου.

Σκοπός του μαθήματος είναι οι φοιτητές να κατανοήσουν το ρόλο της εικόνας στη δημόσια και ιδιωτική λατρεία στο Βυζάντιο.

Κύριες θεματικές ενότητες θα είναι η συλλογή εικόνων της Μονής Σινά, οι πιο διαδεδομένοι εικονογραφικοί τύποι και η εξέλιξή τους έως τον 11^ο αιώνα.

Η εκπόνηση σχετικής εργασίας από τους φοιτητές είναι προαιρετική.

ABY762 ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

(Α. BABUIN)

Αντικείμενο του μαθήματος αποτελεί η περίοδος από την επικράτηση του Χριστιανισμού ως το 15ο αιώνα στην Ήπειρο. Θα εξεταστούν τα κυριότερα καλλιτεχνικά κέντρα της ύστερης αρχαιότητας, όπως η Νικόπολη, χωρίς να παραλειφθούν το Δυρράχιο και το Βουθρωτό στο βόρειο τμήμα της Ηπείρου. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην περίοδο ακμής της τέχνης του «Δεσποτάτου» στην Άρτα και τα Ιωάννινα. Σε παραλληλισμό και συνάφεια με τα κέντρα, θα εξεταστούν τα μεμονωμένα μνημεία (π.χ. Γλυκή, Παραμυθιά, Τουρκοπάλουκο, Μονοδένδρι), όπως και οι σχέσεις με τις γειτονικές περιοχές της Αιτωλοακαρνανίας, της Θεσσαλίας αλλά και της Απουλίας.

Στόχος του μαθήματος είναι μια σφαιρική παρουσίαση των μνημείων της περιοχής καθ' όλη τη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου. Η Νικόπολη, το Βουθρωτό και η Άρτα, με την πλούσια αρχιτεκτονική και καλλιτεχνική τους παρακαταθήκη, θα είναι οι κεντρικοί πυρήνες των παραδόσεων.

Εκτός ωρών των μαθημάτων προβλέπονται μια επίσκεψη στα βυζαντινά μνημεία της πόλης των Ιωαννίνων και εκδρομές στη Νικόπολη, την Άρτα και το Βουθρωτό. Αν θέλουν, οι φοιτητές θα μπορούν να αναλάβουν εργασίες σχετικές με συγκεκριμένα μνημεία, που θα παρουσιάσουν κατά τη διάρκεια των εκδρομών.

Δ' ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

INT 804α ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ, ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΣΤΟΝ 18^ο ΑΙ.

(Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η δημιουργία προϋποθέσεων για την έρευνα, την ερμηνεία και την ουσιαστική προσέγγιση της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Εξετάζονται οι ορισμοί της τέχνης και η τεκμηρίωση του αντικείμενου της ιστορίας της τέχνης. Αναλύονται οι βασικές επαγγελματικές πρακτικές των ιστορικών της τέχνης και οι θεμελιώδεις έννοιες της ιστορίας της τέχνης. Παρουσιάζεται μία ιστοριογραφική αναδρομή στις καταβολές και τη γενεαλογία της ιστορίας της τέχνης ως επιστήμης – οι ιστορικές της σχέσεις με την αρχαιολογία, τις συλλογές σπάνιων και αξιοπερίεργων αντικειμένων, τις αρχαιολογικές ανασκαφές, την ειδημοσύνη, και κατόπιν την ιστορία με τη μοντέρνα της έννοια, τη φιλοσοφία και τις άλλες επιστήμες όπως ο χώρος οδεύει προς τη σχετική του αυτονόμηση στον 19^ο και 20^ο αι. Θα εξεταστούν επίσης αναλυτικά οι περίοδοι της ιστορίας της τέχνης και τα βασικά καλλιτεχνικά ρεύματα της νεώτερης ευρωπαϊκής τέχνης από την Αναγέννηση μέχρι τον 18^ο αι. Τέλος θα παρουσιαστούν οι βασικές ιστορικές και σύγχρονες μέθοδοι που αναπτύχθηκαν και εφαρμόζονται στο χώρο της ανάλυσης της τέχνης – μορφολογία, εικονολογία,

πολιτιστική και κοινωνική ιστορία, φεμινισμός, μετα-αποικιοκρατικά μοντέλα. Προβάλλονται φωτεινές διαφάνειες και χρησιμοποιούνται θεμελιώδη ιστορικά και θεωρητικά κείμενα.

Σκοποί

Να έλθουν οι φοιτητές σε επαφή με τα βασικά εργαλεία και την ορολογία της τρέχουσας ιστορίας της τέχνης ως επιστημονικού κλάδου

Να εξοικειωθούν με την υπάρχουσα πολλαπλότητα των προσεγγίσεων και των ερμηνειών κατά την επεξεργασία των εικόνων και των έργων τέχνης

Να γίνει κατανοητή η πολυδιάστατη οντότητα του έργου τέχνης ως υλικού αντικειμένου, ως ιστορικού τεκμηρίου αλλά και ως παράγοντα διαμορφωτικού της ιστορίας

Να παρουσιαστεί η ιδιαιτερότητα του κλάδου, και να αξιολογηθούν κριτικά τόσο οι διαφορές του με την παραδοσιακή ιστορία και την αρχαιολογία, όσο και οι σημερινές του συγκλίσεις με τις υπόλοιπες ιστορικές σπουδές

Να δοθεί μία πρώτη ιστορική επισκόπηση της νεώτερης ευρωπαϊκής τέχνης κατά τα πρώτα της βήματα μετά την Αναγέννηση

Στόχοι

Να παρουσιαστεί η ιστορία του χώρου, οι διαφορετικές και ιστορικά συγκεκριμένες του μεταμορφώσεις ανάλογα με τις κοινωνικές προτεραιότητες των ομάδων που τον καλλιέργησαν

Να κατανοηθεί με βάση το παράδειγμα της ιστορίας της τέχνης η ιστορική σχετικότητα των επιστημονικών κλάδων, οι ριζικές τους αλλαγές ανά περίοδο και άρα οι ίδιοι οι κοινωνικοί και ιστορικοί μηχανισμοί συγκρότησης της γνώσης και των επιστημών

Να αξιολογηθεί η αλληλοσυμπληρωματικότητα αλλά και οι συγκρούσεις μεταξύ των διαφορετικών μεθόδων, προσεγγίσεων και ερμηνειών των έργων τέχνης, και να γίνει φανερός ο τρόπος με τον οποίο αντανακλούν τις προτεραιότητες και τις αλήθειες κάθε φορά της εκάστοτε ερμηνευτικής γωνίας

INT 822 Η ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΖΩΗ: Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΥ, 1848-1939

(Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ)

Το μάθημα θα προσφέρει μία συνολική επισκόπηση των εννοιών της μοντερνικότητας και του μοντερνισμού στην νεώτερη και σύγχρονη τέχνη, και θα εξετάσει αναλυτικά τα διάφορα εξπρεσιονιστικά ρεύματα, τον Κυβισμό, τον Ντανταϊσμό, τη Ρώσικη Πρωτοπορία και τον Σουρεαλισμό, μαζί με όλα τα πολύπλοκα καλλιτεχνικά φαινόμενα του μεσοπολέμου συμπεριλαμβανομένων των νεορεαλιστικών τάσεων και άλλων ριζοσπαστικών μορφών ρεαλισμού αυτή την περίοδο. Εδώ επίσης θα εξεταστεί και μία σειρά από εξελίξεις που αντιπροσωπεύουν μία ισχυρή καλλιτεχνική αντίδραση που εκδηλώθηκε αυτή τη περίοδο ενάντια στις πρωτοπορίες των αρχών του αιώνα και συμπεριλαμβάνει τις ευρύτερες συνεργασίες τέχνης και πολιτικής ισχύος στα δικτατορικά καθεστώτα της Ευρώπης – από τη φασιστική Ιταλία μέχρι τη Ναζιστική Γερμανία αλλά και συγκεντρωτικές πολιτιστικές τάσεις που εκδηλώνονται και αλλού. Αναφορές θα γίνουν και στην αμφιλεγόμενη κληρονομιά των ρευμάτων της πρωτοπορίας κατά τη μεταπολεμική περίοδο – σε αναβιώσεις, σκληρύνσεις και ανταρσίες στα μοντερνιστικά δόγματα που εκδηλώθηκαν στις πρώτες δεκαετίες μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σκοποί

Το μάθημα σκοπεύει να

- δώσει μία συνολική εικόνα του καλλιτεχνικού κόσμου των μοντερνικών πρωτοποριών από το τέλος του 19^{ου} αι. μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αι., με έμφαση στα βασικά κινήματα και έργα
- καταδείξει τον κεντρικό ρόλο που παίζουν νέες φιλοσοφικές και εννοιολογικές κατηγορίες, αλλά και ο ίδιος ο γραπτός, κριτικός και θεωρητικός λόγος ως προς τη διεκπεραίωση της ριζικής τομής που συντελείται αυτή την περίοδο στα δυτικά μέσα αναπαράστασης

Στόχοι

- να καταδειχθούν οι στενές σχέσεις της καλλιτεχνικής παραγωγής με την ιστορική πραγματικότητα στην ευρεία της έννοια: δηλ. οι στενές σχέσεις των μεγάλων καλλιτεχνικών ρήξεων της εποχής αυτής με την πολιτική, τον κοινωνικό ριζοσπαστισμό αλλά και τους πλατύτερους νεωτερικούς μετασχηματισμούς που επιβάλλονται αυτή την εποχή
- να φανερωθεί ο ιστορικός ρόλος του διαιρεμένου δημόσιου πεδίου και της κριτικής υποδοχής των έργων – δηλ. του τύπου αλλά και των άλλων δημόσιων συζητήσεων που διεξάγονται γύρω από την τέχνη – κατά τη νοσηματοδότηση των έργων τέχνης. Να καταδειχθεί δηλαδή η σημασία που έχει η δημόσια συζήτηση και η κοινωνική πρόσληψη των έργων τέχνης κατά τη διαμόρφωση και εκλέπτυνση των νοημάτων, των ρόλων, των προσδοκιών και των στοχεύσεων που τους επιφυλάσσονται, κατά την κυκλοφορία τους στον κοινωνικό-ιστορικό χώρο
- Να αποκαλυφθεί η ποικιλία των νέων μέσων και των τεχνικών – φωτογραφία, κινηματογράφος, κολλάζ, αντικείμενα – αλλά και των νέων τρόπων και μορφών καθημερινής ζωής και εργασίας που σχετίζονται με την εκρηκτική αυτή καλλιτεχνική περίοδο
- Να καταδειχθεί ο κεντρικός ρόλος της τέχνης, από τη μία, ως ιστορικής πηγής για αυτήν την περίοδο, και, από την άλλη, ως διαμορφωτικού παράγοντα του παρόντος αλλά και του μέλλοντος

Δ. ΤΟΜΕΑΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2014-2015*

ΚΩΔ ΛΑΟ	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
491	Η εθνογραφία των αστικών κέντρων.	Κ. ΜΠΑΔΑ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)
496	Έθνη, εθνοτικές ομάδες και ταυτότητες. Η περίπτωση των Βαλκανίων.	Β. ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)
456	Η Ιστορική Διαδρομή της Ελληνικής Ενδυμασίας. Μορφολογία και Κοινωνική Λειτουργία.	Μ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)
102	Λαϊκή Κοσμοθεωρία και Λαϊκός Λόγος: αντιλήψεις, αναπαραστάσεις και πρακτικές.	Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)
502	Δημοτικό τραγούδι - Μουσικολογική προσέγγιση	Ρ. ΔΑΛΙΑΝΟΥΔΗ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)

*Οι διδάσκοντες του Τομέα Λαογραφίας, οι οποίοι προσφέρουν ένα μάθημα ανά εξάμηνο, διδάσκουν και στα σεμινάρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Νεώτερη και σύγχρονη ελληνική κοινωνία: Ιστορία – Λαϊκός Πολιτισμός».

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΛΑΟ 491 Η ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ

(Κ. ΜΠΑΔΑ)

Περίληψη: Κριτική παρουσίαση των όρων καθυστέρησης της έρευνας των αστικών κέντρων. Η αστική Λαογραφία και η αστική Ανθρωπολογία. Θέματα, θεωρίες και μέθοδοι προσέγγισης. Θεματικά πεδία έρευνας : Η ανίχνευση της ιστορικότητας της κοινωνικής και πολιτισμικής φυσιογνωμίας των αστικών κέντρων. Φάσεις αστικοποίησης ,οι Πρόσφυγες του 1922, οι εσωτερικοί μετανάστες στην πόλη. Το αγροτοαστικό συνεχές ως εμπειρία της Ελλάδας. Κοινωνική και πολιτισμική διαστρωμάτωση. Οι πολιτισμικές εκφράσεις του λαϊκού στην πόλη: ρεμπέτικο, Καραγκιόζης, λαϊκό τραγούδι. Η κοινωνική και πολιτισμική συγκρότηση του αστικού τόπου και τοπίου. Η πόλη ως τόπος του Άλλου. Διαδικασίες ένταξης, ταυτότητες, ετερότητες, αποκλεισμοί. Πόλη , χώρος και φύλο. Μνήμη, χώρος και μνημονικοί Τόποι.

Μαθησιακοί στόχοι: α) Η απόκτηση εθνογραφικής/ διεπιστημονικής ευρύτερα γνώσης για την προσέγγιση του αστικού και αστατικού τόπου ως μια μεταβαλλόμενη κοινωνική και πολιτισμική πολυπλοκότητα και ως τόπου παραγωγής και αναπαραγωγής Πολιτισμών ετερότητας , πολιτισμικών ταυτοτήτων και ετεροτήτων (στη βάση του φύλου, της φυλής, της τάξης κ.λπ). Η εξοικείωση των φοιτητών/ φοιτητριών με τις λαογραφικές, ανθρωπολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις και μεθόδους έρευνας του αντικειμένου.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτή εξέταση βάσει της προτεινόμενης βιβλιογραφίας. Ενθαρρύνεται επίσης η εκπόνηση εργασίας η οποία, εφόσον κριθεί επαρκής, μπορεί να βελτιώσει την τελική βαθμολογία κατά ένα ή δύο βαθμούς. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να έχει εξασφαλιστεί προβιβάσιμος βαθμός στις γραπτές εξετάσεις του μαθήματος.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: Η πορεία της έρευνας των αστικών Κέντρων. Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, Ανάπτυξη επί μέρους θεματικών πεδίων που προβάλλουν την πόλη ως τόπου παραγωγής και αναπαραγωγής Πολιτισμών ετερότητας, πολιτισμικών ταυτοτήτων και ετεροτήτων (στη βάση του φύλου, της φυλής, της τάξης κ.λπ).

Φροντιστήριο: «Συλλέγοντας φωνές, μνήμες και σιωπές των πόλεων». Το επιλεγμένο πεδίο έρευνας είναι η πόλη των Ιωαννίνων . Οι φοιτητές/τριες εξοικειώνονται με τη θεωρία και τη μέθοδο της προφορικής ιστορίας και ασκούνται στην ερευνητική διαδικασία της καταγραφής της βιωμένης εμπειρίας και μνήμης, της απογνηματοφώνησης , της ανάλυσης.

ΛΑΟ 496 ΕΘΝΗ, ΕΘΝΟΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

(Β. ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ)

Αρχικά γίνεται μια εννοιολογική προσέγγιση στους βασικούς όρους του τίτλου και του περιεχομένου του μαθήματος. Εξετάζονται οι όροι *έθνος, εθνοτική ομάδα, «φυλή», εθνοκράτος, εθνική και εθνοτική ταυτότητα, εθνικισμός, εθνοτισμός, εθνισμός, εθνογένεση* με βάση την τρέχουσα και την επιστημονική τους χρήση και με επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας.

Σε μια δεύτερη ενότητα παρουσιάζονται οι θεωρίες για το έθνος αναλυτικά και με βάση την ανθρωπολογική και γενικότερη βιβλιογραφία. Με αφετηρία τις δύο γνωστές και αντίθετες μεταξύ τους πολιτικές θεωρίες, την *ουσιακρατική* και τη *βουλησιαρχική*, εξηγούνται οι πολιτικές διαστάσεις του ζητήματος με συγκεκριμένες αναφορές σε παραδείγματα από τη σύγχρονη πολιτική ζωή και στη συνέχεια εξετάζονται με κριτικό τρόπο οι βασικές επιστημονικές θεωρίες στο χώρο των κοινωνικών επιστημών γύρω από το έθνος και τα συναφή με αυτό ζητήματα. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από την *ουσιακρατική* και την *βουλησιαρχική*, παρουσιάζονται, με παραδείγματα και παραπομπές στη σχετική βιβλιογραφία, η *οικονομιστική*, η *πολιτισμική*, η *εκλεκτικιστική* και η *ολιστική* θεωρία.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στα Βαλκάνια με σκοπό μια γενικότερη εισαγωγή στην ιστορία και την εθνογραφία αυτού του χώρου. Μέσα από μια ανθρωπογεωγραφική προσέγγιση εξετάζεται το ζήτημα της οριοθέτησης και της ενότητας του χώρου, η έννοια της *βαλκανικότητας* σε σχέση με τη γενικότερη συζήτηση περί κατασκευής της εικόνας των Βαλκανίων εκ μέρους της Δύσης και τα σχετικά ζητήματα εθνο-πολιτισμικής ταυτότητας των λαών που ανήκουν σ' αυτό το χώρο. Έτσι παρουσιάζονται ο τόπος και άνθρωποι του με ανθρωπογεωγραφικούς και ανθρωπολογικούς όρους και μέσα από μια ιστορική βεβαίως οπτική.

Σε ξεχωριστή ενότητα εξετάζεται η περίοδος της οθωμανικής κυριαρχίας στα Βαλκάνια, με έμφαση στο σύστημα των *μιλλέτ*, προκειμένου να κατανοήσουν οι φοιτητές τις δυσκολίες μετάβασης από αυτό το σύστημα στα νεωτερικά έθνη-κράτη. Με βάση ιστορικές μελέτες αλλά και κείμενα περιηγητών παρουσιάζεται η κατάσταση πριν από το έθνος με αναφορές στα εθνογραφικά δεδομένα της εποχής.

Η διαδικασία μετάβασης από την οθωμανική κυριαρχία στα έθνη-κράτη αποτελεί αντικείμενο μιας επόμενης ενότητας, στην οποία ως βασικός στόχος ορίζεται η κατανόηση εκ μέρους των φοιτητών των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών διαστάσεων αυτού του φαινομένου με άξονα την έννοια της νεωτερικότητας και της συναφούς με αυτή εθνικής ιδεολογίας και γενικότερα του εθνικού φαινομένου. Εδώ καταβάλλεται προσπάθεια να συνδεθούν οι θεωρίες για το έθνος και τον εθνικισμό με την ανάλυση και ερμηνεία των συγκεκριμένων διαδικασιών στο χώρο των Βαλκανίων. Η ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη σχέση εθνοτικών και εθνικών ταυτοτήτων στο πλαίσιο συγκρότησης των εθνών κρατών και της χάραξης των συνόρων. Σε αυτό το πεδίο η συζήτηση άπτεται του θεωρητικού ζητήματος των *ορίων* ανάμεσα στις εθνοτικές ομάδες και τις ταυτότητες, σε σχέση με το ζητούμενο της εδαφικής οριοθέτησης των εθνών.

Στα επόμενα μαθήματα το ενδιαφέρον μας επικεντρώνεται σε ζητήματα συνόρων και ταυτοτήτων με βάση την περίπτωση της Ελλάδας και της σχέσης της με τα κράτη που συνορεύει. Έτσι, γίνονται αναφορές στη Θράκη και στα ζητήματα που αφορούν τις ελληνο-τουρκικές και ελληνο-βουλγαρικές σχέσεις, με έμφαση πάντοτε στα ζητήματα των εθνοτικών/εθνικών ταυτοτήτων, στη Μακεδονία και στα ανάλογα θέματα, και στην Ήπειρο, που τίθεται το ζήτημα των ελληνο-αλβανικών σχέσεων, με έμφαση στο «Βορειοηπειρωτικό» ζήτημα και το «ζήτημα των Τσάμηδων».

Στο πλαίσιο της παραπάνω ενότητας παρουσιάζονται και αναλύονται σχετικά κείμενα, τα οποία φωτίζουν όλα αυτά τα ζητήματα με έναν διαφορετικό τρόπο, καθώς γίνεται προσπάθεια τα κείμενα αυτά να προέρχονται από διάφορες πλευρές, έτσι ώστε οι φοιτητές να αντιληφθούν, με βάση τις συγκριτικές προσεγγίσεις, με ποιον τρόπο χρησιμοποιούνται οι «πηγές», τα αρχεία κ.λπ και πώς συγκροτούνται οι διάφορες εθνικές αφηγήσεις. Όλο αυτό το θέμα συνδέεται με το ολοένα και περισσότερο αναπτυσσόμενο πεδίο της *αρχαικής εθνογραφίας*, με την οποία έμπρακτα εξοικειώνονται οι φοιτητές. Στο βαθμό που ο χρόνος το επιτρέπει, γίνεται και ανάλυση περιεχομένου διακηρύξεων ή άλλων προγραμματικών κειμένων επιμέρους εθνικών κινήσεων στο χώρο της Βαλκανικής, στα οποία αποτυπώνονται τα τυπικά χαρακτηριστικά των εθνικών ιδεολογιών, όπως για παράδειγμα η συγκρότηση του γραμμικού εθνικού χρόνου με βάση την κοινή καταγωγή από έναν αρχαίο πρόγονο και η διεκδίκηση ενός ομοιογενούς εθνικού ζωτικού χώρου.

Στόχοι:

Να κατανοήσουν οι φοιτητές το εννοιολογικό περιεχόμενο και την αναλυτική χρησιμότητα των όρων *έθνος*, *εθνοτική* ομάδα και τα παράγωγά τους. Να προσεγγίσουν, με βάση τα παραπάνω εννοιολογικά και αναλυτικά εργαλεία και με όρους ιστορικότητας, το ζήτημα της *βαλκανικότητας*. Να αντιληφθούν τη διαδικασία μετάβασης από την πολυ-εθνοτική οθωμανική αυτοκρατορία στα έθνη-κράτη. Να γνωρίσουν τα εθνογραφικά «δεδομένα» του χώρου και τις χρήσεις στο πλαίσιο των εθνικών κινήσεων. Να εξοικειωθούν με την ανθρωπολογική προσέγγιση και την εθνογραφική μέθοδο γενικά αλλά και ειδικότερα με την αρχαική εθνογραφία. Να γνωρίσουν τόσο την ανθρωπολογική όσο και την ιστορική

βιβλιογραφία, αλλά και τα περιηγητικά κείμενα που μας βοηθούν να κατανοήσουμε την κατάσταση στα Βαλκάνια κατά την περίοδο της μετάβασης από την αυτοκρατορία στο έθνος-κράτος.

Οι φοιτητές μπορούν να εκπονήσουν προαιρετικές εργασίες και να τις παρουσιάσουν στο μάθημα. Αυτές λαμβάνονται σοβαρά υπόψη για την τελική αξιολόγησή τους. Η εξέταση είναι προφορική. Οι φοιτητές έχουν επίσης τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε αποστολή για άσκηση στην επιτόπια έρευνα.

Φροντιστήριο: Εθνοτισμός και εθνικισμός: ανθρωπολογικές προσεγγίσεις

ΛΑΟ 456 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

(Μ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ)

Περίληψη: Παρουσιάζεται η πορεία της ελληνικής ενδυμασίας από την αρχαιότητα ως τον εικοστό αιώνα, σε συσχετισμό με τα ιστορικά, οικονομικά-κοινωνικά και πολιτισμικά δεδομένα κάθε εποχής. Οι ενότητες: 1. Προϊστορικό Αιγαίο, Μινωική Κρήτη, Θήρα και Μυκηναϊκή Ελλάδα: οι πρώτες ενδυματολογικές αντιλήψεις, τα πρώτα σύνθετα, κομμένα και ραμμένα ενδύματα, οι πρώτες παρεμβάσεις στη φυσική σωματική συμμετρία. 2. Η ενδυμασία στα Ομηρικά Έπη: ο *μαλακός χιτών*, η *ανεμοσκεπής χλαίνα* και το *μέγα φάρος* των *καρηγομοώντων* Αχαιών, ο *περικαλλής πέπλος* και το *αργύφειον φάρος* των *καλλιπλοκάμων* γυναικών τους. 3. Αρχαία Ελλάδα (Ιστορικοί χρόνοι): με διάρκεια και διαχρονικότητα, πτυχωτά, ριχτά, άρραφτα ενδύματα, ευπροσάρμοστοι *χιτώνες* και *μάτια*, δωρικοί και ιωνικοί τρόποι. 4. Ρωμαϊκά και πρωτοχριστιανικά χρόνια: νέες υφαντικές τεχνικές, ποικιλία χιτώνων, ακμή και παρακμή της *τηβέννου*, ελληνιστικές συνήθειες και τρόποι της Ανατολής. 5. Βυζάντιο: σημειολογική φόρτιση, στολές, διάκριση των φύλων, ηθικές υποχρεώσεις, κοινωνική ιεραρχία, αυλή, λαός και περιθωριακές ομάδες, κοσμικά κοστούμια και ιερατικά άμφια. 6. Από την Άλωση ως την Απελευθέρωση: οι βυζαντινές ρίζες, η τουρκοκρατία, η λατινοκρατία, η υποταγμένη ενδυματολογική συμπεριφορά. Προνόμια και απαγορεύσεις. 7. 19ος αιώνας: τα “*παραδομένα*” και τα “*φράγκικα*”. Οικοτεχνία και εργαστηριακή παραγωγή. 8. Κεντήματα και κοσμήματα. 9. 20ός αιώνας: η οριστική μεταβολή -και των ενδυματολογικών- αντιλήψεων ως εικαστικών τρόπων έκφρασης των επιδιώξεων και των προσδοκιών της νέας ελληνικής κοινωνίας.

Μαθησιακοί στόχοι: Η ανάλυση των ενδυματολογικών συστημάτων του ελληνικού παρελθόντος (προϊστορία, αρχαϊκοί, κλασικοί, ελληνιστικοί, ρωμαϊκοί χρόνοι, βυζαντινή εποχή) έχει ως σκοπό την κατανόηση της ανάπτυξης και της κοινωνικής λειτουργίας των ελληνικών τοπικών ενδυμασιών των νεώτερων χρόνων (οθωμανική κυριαρχία/λατινοκρατία, 19^{ος} αι. - Β' Παγκόσμιος πόλεμος), οι οποίες αναδείχτηκαν σε εκείνα τα μεταβλητά στοιχεία του πολιτισμού της ελληνικής κοινότητας, που, όπως και η αρχιτεκτονική, αποικρυστάλλωθηκαν, εν τέλει, σε εικαστικές διαλέκτους, σε «κείμενα σελίδων» της πολιτιστικής πορείας κάθε κοινότητας. Το μάθημα αποβλέπει στο να εφοδιάσει τους φοιτητές -μελλοντικούς εκπαιδευτικούς ή επιμελητές ενδυματολογικών συλλογών- με επαρκείς γνώσεις, όχι μόνο για το σχολιασμό των ελληνικών ενδυμασιών, όποτε απαιτηθεί κατά την εκπαιδευτική πράξη, αλλά και για τη διαχείρισή τους σε ένα μουσειακό περιβάλλον, καθώς και για την «αναπαράστασή» τους (κάτι που αποτελεί και τη συνθηθέστερη σήμερα σχέση μας ιδιαίτερα με τις τοπικές ενδυμασίες, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων πολιτιστικών, χορευτικών και άλλων συλλόγων).

Τρόπος εξέτασης: (α) Γραπτές εξετάσεις. (β) Προαιρετικές γραπτές εργασίες (που παρουσιάζονται και προφορικά υποχρεωτικά). (γ) Προαιρετική η συμμετοχή στις εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία κ.λπ.

Διάγραμμα παραδόσεων: Βλ. τις βασικές θεματικές ενότητες του μαθήματος όπως παρουσιάζονται στην περίληψη ανωτέρω. Επίσης, αναλυτικά το πρόγραμμα των μαθημάτων

κατά διδακτική εβδομάδα, τους μαθησιακούς στόχους αναλυτικά, βιβλιογραφία καθώς και την εξεταστέα ύλη του μαθήματος βλ. στο: <http://users.uoi.gr/mvrelli>

Φροντιστήριο: «Ζητήματα Ενδυματολογικής Λαογραφίας»

ΛΑΟ 102 ΛΑΪΚΗ ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΛΑΪΚΟΣ ΛΟΓΟΣ: ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ, ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

(Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ)

Περίληψη: Ως «λαϊκή κοσμοθεωρία» ορίζουμε ένα σύνολο γνώσεων, αντιλήψεων και πρακτικών, με το οποίο μία κοινωνία επιχειρεί να ερμηνεύσει βασικά υπαρξιακά ζητήματα που αφορούν είτε την ίδια ως σύνολο, είτε το περιβάλλον της, είτε τα άτομα που τη συγκροτούν. Το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο του μαθήματος είναι κυρίως αυτό της ελληνικής παραδοσιακής κοινότητας. Αντικείμενο του μαθήματος είναι η ανάδειξη της λαϊκής κοσμοθεωρίας και του αφηγηματικού λόγου ως μέσων συγκρότησης συλλογικών ταυτοτήτων. Ως παραδείγματα αναφοράς χρησιμοποιούνται τόσο καταγραφές προφορικών κειμένων, όσο και εθιμικές-επιτελεστικές πρακτικές, με έμφαση στη συμβολική τους αλληλεπίδραση.

Σημείωση: Συνιστάται στους φοιτητές και στις φοιτήτριες που θα επιλέξουν το συγκεκριμένο μάθημα να έχουν ήδη εξοικειωθεί με τις βασικές έννοιες του μαθήματος «Λαϊκή Λογοτεχνία και Προφορική Παράδοση» (ΛΑΟ 462, επιλογής, ε' και ζ' εξαμήνου).

Μαθησιακοί Στόχοι (θεωρητικοί και μεθοδολογικοί): Η προσέγγιση του λαϊκού πολιτισμού, ως ενιαίου συστήματος αντιλήψεων και δομών. Διερεύνηση της έννοιας του μύθου εντός του πλαισίου της λαϊκής παράδοσης.

Τρόπος εξέτασης: Παρουσιάσεις θεωρητικών κειμένων κατά τη διάρκεια των παραδόσεων και/ή γραπτή εξέταση στο τέλος του εξαμήνου βάσει της ύλης του μαθήματος.

Συνοπτικό διάγραμμα κατανομής της ύλης των παραδόσεων: α) το θεωρητικό πλαίσιο, β) η αντίληψη του κόσμου, γ) τελετουργικά συμφραζόμενα, μύθος και αφήγηση, δ) συμπεράσματα.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το μάθημα και την ύλη του:

<http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/papachristophorou/material.htm>

Φροντιστήριο: «Οι καταγραφές του λαϊκού αφηγηματικού λόγου II: καταγραφή και αρχειοθέτηση προφορικών κειμένων»: το φροντιστήριο προσφέρεται σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές που επιθυμούν να ασκηθούν στην επιτόπια έρευνα και στην έρευνα αρχείου, μέσα από τις καταγραφές του προφορικού λόγου.

ΛΑΟ 502 ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ – ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

(Ρ. ΔΑΛΙΑΝΟΥΔΗ)

Περίληψη: Ορισμός – περιεχόμενο – θεματολογία- ρεπερτόριο- ενοργάνωση του ελληνικού δημοτικού τραγουδιού. Μουσικολογικά, φιλολογικά και λαογραφικά στοιχεία νησιωτικής και στεριανής Ελλάδας.

Τοπικές μουσικο-χορευτικές παραδόσεις και ταυτότητες ανά γεωγραφική περιοχή (μουσικοί χάρτες): Ήπειρος, Μακεδονία, Θράκη, Μοριάς, Στερεά Ελλάδα, Β. Αιγαίο, Ν. Αιγαίο, Κρήτη, Ιόνιο.

Τα μαθήματα συνοδεύονται από οπτικο-ακουστικό υλικό. (CDs, DVDs, PPt)

Μαθησιακοί στόχοι: α) να γνωρίσουν οι φοιτητές τα χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού

β) να γνωρίσουν τις διαφορετικές μουσικο-χορευτικές ντοπιολαλιές της Ελλάδας

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις. Εργασία: ΟΧΙ

Εκπαιδευτική δραστηριότητα: Προαιρετική: Επίσκεψη στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων –Κέντρο Εθνομουσικολογίας (Αθήνα)

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: 1. Εννοιοδότηση των όρων *λαός, λαϊκός, παραδοσιακή μουσική και μουσικές παραδόσεις*. 2. Λαογραφικά και μουσικολογικά χαρακτηριστικά δημοτικού τραγουδιού. 3. Είδη αυτοσχεδιασμού. 4. Ζυγίες και κομπανίες. 5. Μουσικά παραδείγματα ανά γεω-πολιτισμική περιοχή.

Φροντιστήριο: «Μουσικο-ποιητική μορφολογία του δημοτικού τραγουδιού»

Η σχέση μουσικής και κειμένου: μουσικο-ποιητική δομή. Τυπολογία δημοτικού τραγουδιού: μορφολογικοί τύποι

Τα μαθήματα συνοδεύονται από ακουστικό υλικό. (CDs)

**ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΤΟΜΕΑΣ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΤΗΛ.	FAX	E-MAIL
Αναστασόπουλος Νικόλαος	Λέκτορας	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	5186	05273	nanastas@cc.uoi.gr
Αντωνόπουλος Παναγιώτης	Αν. Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Μεσαιωνική Ευρωπαϊκή Ιστορία	05119	05256	pantonop@cc.uoi.gr
Βλαχόπουλος Ανδρέας	Επ. Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Προϊστορική Αρχαιολογία	05107	05257	agvlach@cc.uoi.gr
Βρέλλη-Ζάχου Μαρίνα	Αν. Καθηγήτρια	Λαογραφίας	05115	05253	mvrelli@cc.uoi.gr
Γεωργίου Γιάννης	Διοικητικός Υπάλληλος		07232	07035	ygeorg@cc.uoi.gr
Γιαννάκης Ηλίας	Επ. Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Ιστορία και πολιτισμός των Αράβων	05121	05256	eliagian@cc.uoi.gr
Δαλιανούδη Ρενάτα	Λέκτορας	Λαογραφίας/ Μουσική παράδοση	05152		rdalian@cc.uoi.gr
Δασούλας Θεοφάνης	ΕΕΔΙΠ				fdasoulas@cc.uoi.gr
Ζαριδη-Βασιλείου Αικατερίνη	Επ. Καθηγήτρια	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ευρωπαϊκή & Παγκόσμια Ιστορία	05118	05273	kzaridi@cc.uoi.gr
Κόμης Κων/νος	Καθηγητής	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	05225	05273	kkomis@cc.uoi.gr

Κοντορίνη Βασιλεία	Καθηγήτρια	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Επιγραφική	05174	05256	vcontor@cc.uoi.gr
Κορδώσης Μιχαήλ	Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Βυζαντινή Ιστορία	05120	05256	
Κουλακιώτης Ηλίας	Λέκτορας	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Ρωμαϊκή Ιστορία	05279		koulakio@cc.uoi.gr
Κωνσταντακοπούλου Αγγελική	Αν. Καθηγήτρια	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Βαλκανική Ιστορία	05142	05256	aconstan@cc.uoi.gr
Κωνσταντινίδης Ν. Κωνσταντίνος	Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Βυζαντινή Ιστορία	05140	05256	cconstan@cc.uoi.gr
Λιάμπη Κατερίνη	Καθηγήτρια	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Αρχαία Ελληνική Ιστορία	05219	05256	kaliampi@cc.uoi.gr
Λώλος Ιωάννης	Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Προϊστορική Αρχαιολογία	05230	05257	ilolos@cc.uoi.gr
Μανδουλαρά Άννα	Επ. Καθηγήτρια	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	05242	05273	amandyl@cc.uoi.gr
Μαντάς Απόστολος	Επ. Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Βυζαντινή Αρχαιολογία	05129	05257	amantas@cc.uoi.gr
Μαχαιρά Άννα	Επ. Καθηγήτρια	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ευρωπαϊκή & Παγκόσμια Ιστορία	05223	05273	amahaira@cc.uoi.gr
Μπάδα Κωνσταντίνα	Καθηγήτρια	Λαογραφίας	05150	05299	kbada@cc.uoi.gr
Μπαμπούιν Αντρέα	Λέκτορας	Αρχαιολογίας/ Βυζαντινή Αρχαιολογία	05131	05257	ababuin@cc.uoi.gr

Μπέλλος Λάμπρος	ΕΤΕΠ		05158 05124		lmpellos@cc.uoi.gr
Νιτσιάκος Βασίλειος	Καθηγητής	Λαογραφίας	05153	05297	bnitsiak@cc.uoi.gr
Νικολάου Γεώργιος	Επ. Καθηγητής	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	05145	05223	nikolaou@cc.uoi.gr
Παναγοπούλου Αγγελική	Λέκτορας	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Βυζαντινή Ιστορία	05224	05256	apanagor@cc.uoi.gr
Παπαδήμα Αικατερίνη	Γραμματεία/ Προϊσταμένη		07231	07035	krapadim@cc.uoi.gr
Παπαστεφανάνη Λήδα	Επ. Καθηγήτρια	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	05137	05273	lpapast@cc.uoi.gr
Παππά Βασιλική	Επ. Καθηγήτρια	Αρχαιολογίας/ Κλασική Αρχαιολογία	05125	05257	vaspappa@cc.uoi
Παπαχριστοφόρου Μαριλένα	Επ. Καθηγήτρια	Λαογραφίας	05112	05253	mpapach@cc.uoi.gr
Πετρόχειλος Ιωάννης	Αν. Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Κλασική Αρχαιολογία	05105	05257	ipetroch@cc.uoi.gr
Σαραφιανός-Μπογιατζής Αριστείδης	Επ. Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Ιστορία της Τέχνης	05240	05257	asarafia@cc.uoi.gr
Σταυράκος Χρήστος	Αν. Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Βυζαντινή Ιστορία	05148 07181	05256	chstavra@cc.uoi.gr
Τζαμτζής Ιωάννης	Αν. Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Ρωμαϊκή Ιστορία	05123	05256	itzamtzi@cc.uoi.gr
Τσιαντής Κων/νος	Διοικητικός Υπάλληλος		07180	07035	
Φατούρου Όλγα	Διοικητική Υπάλληλος	Λαογραφίας	05161	05253	ofaturu@cc.uoi.gr

Φλιτούρης Λάμπρος	Λέκτορας	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ευρωπαϊκή & Παγκόσμια Ιστορία	05104	05273	lflitour@cc.uoi.gr
Φωτιάδης Μιχάλης	Αν. Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Προϊστορική Αρχαιολογία	05103	05257	mfotiadi@cc.uoi.gr

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΟΔΗΓΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ

Χρήστος Σταυράκιος (Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας)

Βασιλική Παππά (Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης)

Μαριλένα Παπαχριστοφόρου (Τομέας Λαογραφίας)

Λάμπρος Φλιτούρης (Τομέας Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων)

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
451 10 Πανεπιστημιούπολη, Δουρούτη,
Ιωάννινα